ARJUNA-WIWAHA.

TEKST EN VERTALING.

DOOR

Dr. R. NG. POERBATJARAKA (LESYA).

INLEIDING.

Van het gedicht, dat hier, ter wille van hen, die minder gewend zijn aan de Javaansche letters, in getranscribeerden tekst met vertaling aangeboden wordt, heeft Dr. R. H. Th. Friederich reeds in 1850 een uitgave met Javaansche letters bezorgd in de Verhandelingen van het Bat. Gen. van Kunsten en Wetenschappen deel 23.

Naar aanleiding van Friederich's uitgave deelde Prof. Kern het een en ander omtrent het gedicht mede in zijn Kawi-studiën (1871), waarin de eerste twee zangen in transcriptie met vertaling en uitvoerige taalkundige aantekeningen uitgegeven zijn.

Hoe belangrijk deze Kawi-studiën voor de geschiedenis der bestudeering van het Oud-Javaansch ook zijn, toch werden zij, toen men er toe overging om de Verspreide Geschriften van den Mahāguru onder deszelfs toezicht te verzamelen, niet opgenomen. En terecht, omdat Prof. Kern ingezien heeft dat dit werk niet meer mee kon gaan met den snellen voortgang van de bestudeering van Java's oude taal. Met eerbiediging van dit oordeel van den Mahāguru zullen wij de Kawi-studiën in onze bespreking ter inleiding tot het thans aangeboden werk daarom geheel ter zijde leggen.

Dit gedicht is naar uit de laatste strophe blijkt, het werk van een zekeren Mpu Kanwa, die een tijdgenoot moet zijn van den beroemden koning Erlanggha. De laatste toch wordt ook in dezelfde strophe genoemd als degene, die het gedicht «goedkeurt».

Daar wij met zekerheid weten, dat deze vorst in de eerste decaden van de elfde eeuw A. D. over Java heerschte, kunnen

wij gerust aannemen dat het gedicht ook omstreeks dien tijd moet zijn vervaardigd. Zelfs kunnen wij op grond van de mededeeling van den dichter, dat hij *bingo eng* was geworden omdat hij dadelijk ten strijde moest optrekken om den koning te volgen (*bhrāntāpan tēhēr angharēp samarakāryya mangiring ing aji*), den tijd van vervaardiging nauwkeuriger bepalen: ca. in het midden of het begin van Erlanggha's regeering. Immers het is bekend, dat deze vorst in zijn oudere dagen heilige is geworden en dus, zooals men wel verwachten kan, geen oorlog meer voerde.

Het gedicht is derhalve, na het Oud-Javaansche *Rāmāyaṇa*, het oudste van de tot dusver mij bekende Oud-Jav. gedichten. Terwijl het *Rāmāyaṇa*, wat spelling en woordenschat betreft, veel overeenkomst vertoont met de z.g. Midden-Javaansche oorkonden van ca. 850 *Ṣāka* of eerder — in ieder geval niet jonger kan zijn dan 900 *Ṣāka*¹⁾ — komen taal en spelling van de Arjuna-wiwāha in vele opzichten overeen met de oorkonden, die door koning Erlanggha zijn uitgevaardigd. Zoowel in het gedicht als in de oorkonden meenen wij de hoogste vlucht, die het Oud-Javaansch ooit bereikt heeft, te mogen erkennen. Met betrekking tot ons gedicht geldt dit natuurlijk alleen voor de stukken, die zonder eenigen twijfel echt zijn. Want de Arjuna-wiwāha is, evenals alle andere Oud-Jav. gedichten, niet vrij van interpolaties en verknoeiingen van lateren tijd (zie beneden).

De bron, waaruit Kanwa zijn stof geput heeft, is zeer bekend en zelfs beroemd, nl. de episode van het *Mahābhārata*, waarin Arjuna zijn tapa op den *Indrakīla*, een van de toppen van den *Himālaya*, doet.

Niet alleen op Java maar ook in het stamland, in Voor-Indië zelf, bestaan van deze episode enkele omwerkingen zoowel in epischen als in dramatischen vorm²⁾.

Van de episode uit het *Mahābhārata* geeft Fr. Bopp een tekstuitgave met vertaling en aantekeningen in zijn: «*Ardschuna's Reise zu Indra's Himmel, nebst andere Episoden*» enz.³⁾, terwijl een vertaling van Bharawi's *Kirātārjunīya* gegeven is door Carl Cappeller⁴⁾. Tot ons leedwezen moeten wij zeggen, dat wij de

¹⁾ Zie: De dateering van het Oud-Jav. *Rāmāyaṇa* in het Gedenkschrift van het Kon. Inst. (1926) p. 265—272.

²⁾ Winternitz, *Geschichte der Ind. Litteratur* III p. 66 vlg. en p. 646.

³⁾ Uitgegeven in Berlijn 1824.

⁴⁾ The Harvard Oriental Series Volume 15.

drama-bewerking van dit verhaal nog niet onder de oogen hebben gehad.

Een vergelijking maken tusschen den oorspronkelijken Sanskrittekst en de Voor-Indische bewerkingen eenerzijds en de Oud-Javaansche anderzijds, wat opzichzelf zeker de moeite ruimschoots loonen zou, ligt geheel buiten dit kort bestek. Wij willen liever wat meer in de bijzonderheden van de Oud-Javaansche bewerking treden.

Wat de structuur van de Arjuna-wiwāha betreft, hieromtrent kunnen wij gerust zeggen, dat de dichter in zijn poging tot het maken van een afgerond verhaal van dit fragment uit het groote epos volkomen geslaagd is. Want inderdaad de Arjuna-wiwāha is in alle opzichten ‚af‘. Dit heeft de dichter hierdoor bereikt, dat hij het hoofdverhaal, de ascese van Arjuna en zijn strijd tegen Ćiwa vermomd als jager, met andere episoden uit hetzelfde groote epos combineert. Zoo is b.v. het in het leven roepen van de nimfen, die belast zouden worden om Arjuna te verleiden, uit de legende van de twee reuzen, Sunda en Upasunda, genomen ¹⁾. Iets dergelijks is het geval met het gevecht tegen de Niwātakawaca's, die in de Arjuna-wiwāha tot één reuzenkoning gemaakt zijn. Dit gevecht, dat in het Mahābhārata van de aankomst van Arjuna in Indra's hemel door vele hoofdstukken gescheiden is en verteld wordt door Arjuna zelf aan zijn broers, wordt in de Arjuna-wiwāha onmiddellijk geplaatst achter Arjuna's aankomst in den hemel, zoodanig dat er niet weinig aan levendigheid en natuurlijkheid gewonnen wordt.

Een andere afwijking van het oorspronkelijke valt hierin te constateeren, dat Arjuna na de overwinning wél van de nimfen geniet, terwijl hij daarentegen in het epos ervan afziet. Deze afwijking is blijkbaar hierdoor ontstaan, dat de dichter aan zijn werk een afgeronden vorm wilde geven; dus niet dat hij van het Sanskrit zoo weinig zou hebben gekend, dat hij dergelijke fouten maakte. Immers had hij het oorspronkelijke verhaal wel gevolgd door Arjuna het verzoek der nimfen te doen afslaan, hetgeen ten gevolge had, dat Arjuna door haar vervloekt werd tot een hermaphrodiët enz., dan zou hij het heele Wirāṭaparwa nog hebben moeten behandelen. Deed hij dit niet, dan zou zijn werk geen behoorlijke afsluiting hebben gekregen.

¹⁾ Oud-Jav. Ādiparwa p. 192 en vlgg.

Wij herhalen, de Arjuna-wiwāha vormt nu een afgerond verhaal. Hiernaar heeft de dichter opzettelijk gestreefd, omdat zijn hoofddoel blijkbaar dit geweest is, dat zijn gedicht zonder eenige wijziging direct als wayang-vertooning zou kunnen worden opgevoerd. Ook hierin is hij schitterend geslaagd. Bij een wayang-vertooning toch moet het hoofdthema het volgende zijn: de vrees van het goede voor de schijnbare of tijdelijke overwinning van het slechte; het goede zoekt zijn toevlucht bij een hogere Macht; het goede trekt, bijgestaan door die hogere Macht, tegen het slechte ten strijde; nederlaag van het slechte; zegepraal en herstel van het goede; besluit, uitgedrukt door het tañcĕp-kayon, d.i. de laatste handeling van den tooneelvertooner, bestaande in het plaatsen van den gunungan midden op den kĕlir (het scherm) als symbool van het «gerust leven». Beantwoordt een lakon niet aan dezen eisch, dan is zij mank. Leest men nu de Arjuna-wiwāha door, dan ziet men dat dit thema getrouw gevolgd wordt.

Hoewel wij omtrent den godsdienst, dien Kanwa kan hebben aangehangen, er een eigen opvatting op na houden — een opvatting, die wij voorloopig nog niet durven uit een zetten — kunnen de lezers ten dezen worden verwezen naar het voorloopig Verslag van het eiland Bali door Dr. Friederich¹⁾.

Hierboven is reeds met een enkel woord gezegd, dat de Arjuna-wiwāha niet van interpolaties en verknoeiingen vrij is. Wij maken hier opzettelijk onderscheid tusschen interpolaties en verknoeiingen, omdat in het eerste geval bepaald een overtollig iets is ingeschoven in een lateren tijd, hetgeen dus in de vertaling zonder eenige schade voor den loop van het verhaal kan worden achterwege gelaten, terwijl wij in het laatste geval wel degelijk te doen hebben met een stuk van het oorspronkelijke werk, dat echter door een latere hand vernield werd en daarna weder «opgebouwd» en vermengd met de woorden van den vernieler, gelijk een oude muur, die afgebroken en dan weer met nieuwe steenen tusschen de oude opgebouwd wordt. Het is dan, zooals begrijpelijk is, een heele toer, soms zelfs onmogelijk, om den oorspronkelijken samenhang van de oude steenen te herkennen. Niettemin hebben wij getracht de stukjes en brokjes²⁾ die den loop van het verhaal eenigzins aanwijzen,

¹⁾ Verh. Bat. Gen. deel 23 p. 19.

²⁾ Van zang XXX af.

uit te kiezen en te vertalen. In hoeverre wij hierin al dan niet geslaagd zijn, laten wij over aan het oordeel van deskundige lezers. Immers de geheele stukken, die duidelijk onecht of verknoeid zijn, te vertalen, is een onbegonnen werk, tenzij men zich wil tevreden stellen met raden en fantaseeren.

De stukken, die ongetwijfeld interpolaties zijn, worden in den tekst tusschen vierkante haakjes geplaatst en in de vertaling weggelaten. Wat deze laatste aangaat, hebben wij echter een enkele uitzondering gemaakt om het karakter van zoo'n geïnterpoleerd stuk duidelijk te maken. Wij hebben genomen het stuk, dat de verleiding van Arjuna voorstelt. Zooals uit de reliefs ¹⁾ blijkt moet de inlassching van zulk een ietwat obsceen tafereel reeds vrij vroeg zijn geschied, ca. den bloei van Majapait, of nog vroeger; en in den tekst dateert de interpolatie in ieder geval uit een tijd toen men de Oud-Javaansche metra nog goed kende ²⁾.

Terwijl echter in het gedicht zulk een episode van de nimfen zelf bij haar poging om Arjuna te verleiden wordt verhaald, wordt zij op de reliefs verschoven naar de panakawans.

Hoewel het hier niet de plaats is om de onechte gedeelten van Oud-Javaansche gedichten onderling te vergelijken, wenschen wij toch alvast onzen algemeenen indruk bij het lezen van die onechte plaatsen kenbaar te maken. Steeds vindt men in de geïnterpoleerde stukken van verschillende gedichten herhalingen van dezelfde woorden, ja zelfs van heele uitdrukkingen. Hiermee willen wij niet zeggen, dat die inlasschingen door één persoon zijn gemaakt, (hoewel wij daar eenigszins toe geneigd zijn), doch wel dat zij binnen een beperkten tijd zijn vervaardigd. En deze tijd kan o. i. niet een Balische zijn, omdat men in die onechte stukken te vergeefs zal zoeken naar eenig spoor van Balinisme. Dit stemt overeen met het feit, dat alle Mss. welke op Java zijn gevonden en dus geen afschriften van Balische exemplaren kunnen zijn, die onechte stukken ook bevatten.

¹⁾ Zie De Mintaraga-basreliefs aan de Oud-Javaansche bouwwerken door Dr. P. V. van Stein Callenfels in de Publicaties van den Oudheidkundigen Dienst van Ned.-Ind., Deel I (1925) p. 86 en vlgg.; de platen vindt men achter in dat werk.

Ook in Voor-Indië komt een Wiwāha-voorstelling een paar keeren voor (zie Archaeological Survey of India, South-Indian inscriptions vol. II p. [29] en Memoirs of the Archaeological Survey of India n°. 4 (The Arch. Remains and Excavations at Nagari by Prof. D. R. Bhandarkar plaat XXIII).

²⁾ Tegenwoordig is de kennis van de Oud-Jav. metra geheel verdwenen.

Het lijkt ons niet overbodig reeds nu een enkel woord te zeggen over de kenmerken, die de onechtheid van die interpolaties duidelijk verraden. In deze Bijdr. dl. 80 p. 234 hebben wij als argument om aan te toonen dat zang LX van de Nāgara-Krētāgama onecht is, o. a. aangevoerd het veelvuldig voorkomen van de z.g. stamverdubbeling. Nemen wij nu zang II str. 8 van ons gedicht, dan vinden wij precies dezelfde: duga-duga, ngalara-ngalara, harəp-harəp. Strophe 9: wulat-wulat.

Zang III str. 1: həla-həla, umiras-hiras; str. 2: ngəlih-ngəlih, kətə-kətəg, kurang-kurang, gisi-gisi, walang-walang. Men zie verder strophe 11 tot zang IV, en zang XIV str. 3 tot en met str. 7, waarin deze stamverdubbeling veelvuldig voorkomt.

Een ander kenmerk willen wij voor den dag halen. Zang II str. 7 begint met het woord hana; str. 8 idem; str. 9 met ikang wwang, wat in dit geval in beteekenis niet veel verschilt met hana.

Zang III str. 1 begint met rūpa; str. 2 idem; str. 3 met warṇa, wat een synoniem is van rūpa; str. 9 met wwantən = hana; str. 11 met len; str. 12 bezigt het woord waneh na de eerste woorden van het begin; str. 13 met tunggal = een = een ander = len of waneh; str. 14 met wwantən = hana; str. 15 is gelijk aan 12; str. 16 met anyat = len = waneh = een ander.

Zang IV str. 3 begint met hana; str. 4 met lila hana; str. 5 met len; str. 6 met sweccha hanan; str. 7 met wwantən. Men zie nog zang XXVIII str. 7 tot en met 12. En zoo verder. Op dezelfde wijze met hetzelfde hulpmiddel zouden, dunkt ons, alle onechte gedeelten van welk Oud-Javaansch gedicht ook, gemakkelijk herkend kunnen worden.

Verder zij men eraan herinnerd, dat er van de Arjuna-wiwāha ook Nieuw-Javaansche bewerkingen bestaan; een ervan vangt aan met de sēkar Sēmaradana, door J. F. C. Gericke uitgegeven in de Verhandelingen van het Bat. Gen. dl. 20. Dit geschrift is niet alleen onbruikbaar, maar zelfs geheel waardeloos.

De andere, die door Yasadipoera, den vervaardiger van de Rama en Bratayuda, zou zijn gemaakt, vangt aan met de sēkar Dangdang-gula, en is meer bekend onder den naam van Wiwaha-pratiṣṭaning budi amartani, met welke woorden het werk begint. Deze omwerking, die uitgegeven is door Palmer van den

Broek (Batavia 1868) is veel beter dan de door Gericke in de Verhandelingen gepubliceerde. Deze Nieuw-Javaansche bewerkingen zijn bij de Javanen meer bekend onder den naam van Mintaraga, een verhaspeling van wītarāga, d.i. «hij, die zijn hartstochten heeft afgeschud», waarmee Pārtha gedurende zijn tapa betiteld wordt (in onzen tekst zang IV str. 7 laatste voet).

Daar wij, indien het ons gegeven zal zijn, op onze vertaling uitvoerige aantekeningen hopen te doen volgen, moge ter inleiding tot ons gedicht met het bovenstaande worden volstaan. Ten slotte rest ons nog te vermelden, waarop onze tekst berust.

Ms. Bat. Gen. n°. 641, dat hier A genoemd wordt, is een volledig handschrift geschreven op een dun soort palmblad (nipah) met inkt. De lettervormen gelijken op die van het facsimile achter in de Kuñjarakarṇa uitgegeven door Prof. Kern¹⁾, dus West-Javaansch (niet te verwarren met Oud-Sunda'sch). Dit Ms. draagt het jaartal 1256 Çāka, in welk jaar koning Hayamwuruk geboren werd. Op één folio na en wel de 30ste, die aan den rechter kant 6 c.M., bevattende ongeveer 12 syllaben, afgebroken is, mag dit Ms. goed bewaard gebleven worden genoemd. Het is afkomstig van een kabuyutan in de Preanger, van waar de Kuñjarakarṇa ook afkomstig is. Naar de spelling, welke niet erg zuiver is, en den vorm te oordeelen, schijnt het een zelfstandig Ms. te zijn. Ook hierin komen de onechte stukken reeds voor.

B is de uitgave van Friederich, die den grondslag van onzen tekst vormt. Merkwaardig is dat B,E (Bat. Gen. 560) G (846) H (961) I (428) J (578) K (595) L (652) en M (721) van een en hetzelfde Ms. gecopieerd schijnen te zijn, en zelfs zijn J en L voorzien van een interliniaire Balineesche vertaling evenals B. Behalve B, dat oorspronkelijk misschien ook met Bal. karakters geschreven was, zijn deze Mss. alle met nieuw-Balineesche letters geschreven op gewone lontar met een puntig voorwerp.

C (lontar no. 181) is een onvolledig Ms. Dit handschrift loopt tot zang XVI strophe 2, althans het laatste woord ervan is dat van zang XVI str. 1 laatste voet. Op deze folio is de helft

¹⁾ Verh. Kon. Akad. van Wetenschappen, A'dam, afd. Lett. Nieuwe reeks deel III n°. 8 (1901).

van het recto- en het heele verso-gedeelte onbeschreven, waarop iets anders volgt, dat niets te maken heeft met ons gedicht.

Aangezien dit Ms. zoo slecht gespeld en zoo moeilijk ingericht is, wordt het verder terzijde gelegd. De moeilijkheid ligt hierin, dat na iedere strophe, soms ook na twee strophen, een verklaring in het Nieuw-Javaansch wordt gegeven, die meestal niets op de bedoeling van den Kawi-tekst lijkt. Doch het is merkwaardig, dat de lettervormen, die blijkens de Javaansche verklaring jong moeten zijn, wel wat op het Siameesch schrift lijken, nl. met een kringetje op de pa, ha en ya.

Een soortgelijk exemplaar, op een oud soort Europeesch papier geschreven, heb ik in eigendom met vroeg Solo'sch of Kartasoera'sch schrift. Men mag o.i. wel aannemen, dat deze bewerking een zekere populariteit bij de Javanen heeft gehad. Want de bovengenoemde Nw.-Jav. bewerking, die door Gericke uitgegeven is, en naar de overlevering het werk zou zijn van Pakoeboewana III van Soerakarta, schijnt direct ontleend te zijn aan deze oudere.

Lontar 164, gemerkt met D, is een volledig Ms. geschreven op gewoon lontar en schijnt onafhankelijk te zijn van alle andere Mss. De lettervormen van dit Ms. kan men gerust middel-Balinesesch noemen, aangezien de pa, sa en ya reeds den nieuwen vorm hebben aangenomen, terwijl de ha en andere letters nog den ouden vorm behouden. Ook de u (sukon), e (taling) en de wisarga beginnen hier den nieuwen vorm aan te nemen; de u heeft een ophaal, de e, hoewel nog niet zoo lang als de nieuwe, is reeds voorzien van een neerhaal, en de wisarga wordt aan een geschreven i.p.v. twee puntjes boven elkander, gelijkende op een dubbele punt.

In dit Ms. is een betrekkelijk groot hiaat, dat vermeld wordt onder zang XXXV str. 4 (aan den voet van de bladzijde).

Ms. no. 220, hier als F, is eveneens een volledig handschrift geschreven met nagenoeg dezelfde karakters als D, doch minder cursief. De spelling is slecht en de afschrijver schijnt geen begrip meer te hebben van wat lange en korte klinkers in de maat beteekenen.

Van E, G, H, I, J, K, L en M valt niets bijzonders te zeggen, daar zij alle van hetzelfde Ms. gecopieerd zijn als B.

Vermeldingswaardig zijn echter G en H door hun goeden toestand. Niet alleen zijn beide buitengewoon keurig geschreven met nieuw-Bal. letters, maar ook hebben zij doorgaans de goede

spelling, waardoor de meest aannemelijke lezing geleverd kan worden. Bovendien zijn deze beiden bijna overal metrisch zuiver (op een paar uitzonderingen na en afgezien van de onnoodige lange klinkers in gesloten lettergrepen).

Nog zij hier opgemerkt, dat van de onvolledige Mss. aan den voet van de bladzijde wordt vermeld tot waar zij loopen en waar zij aansluiten.

Behalve de bovengenoemde Batavia'sche Mss. werden de Leidsche Mss. door ons, voor zoover nodig, ook nog geraadpleegd.

Cod. 4070 (Cat. Juynboll I p. 113) is een afschrift van A, no. 641 van de Bat. verzameling.

Cod. 1875, 1876 en 2205 (Cat. Vreede p. 391) zijn gelijkkluidend met, en even keurig als G en H, terwijl 2205 dichter bij de uitgave van Friederich staat.

Cod. 846 en 961 (Cat. Juynboll p. 489) zijn de Bataviaasche Mss. met dezelfde nummers, die vroeger naar Leiden zijn verzonden om gecatalogiseerd te worden, doch die nu reeds weer terug zijn naar Batavia.

Verder zijn er nog twee Mss. cod. 1792 en 1857 (Cat. Vreede p. 2). Deze Javaansche handschriften zijn onbruikbaar. De tekst is zoo verknoeid, als wij dat gewoon zijn met de andere Kawihandschriften, die in handen van een Javaan van ca. Raffles' tijd zijn gekomen.

Daar de vergelijking van de beste Leidsche Mss. weinig verschil in de lezing oplevert, hebben wij het niet nodig geacht dit telkens nogmaals te vermelden. Door deze overeenstemming wordt onze overtuiging, dat onze tekst min of meer de oorspronkelijke weergeeft, tot op zekere hoogte versterkt.

Als deze uitgave mag worden beschouwd als vermeerdering van het tot dusver betrekkelijk weinige materiaal voor de beoefening van het Oud-Javaansch, dan kan men zich verzekerd houden, dat de bewerker zich daarmee ruimschoots beloond zal gevoelen.

Dank zij bovenal het Kon. Instituut voor de Taal-, Land- en Volkenkunde van Ned.-Indië, dat de uitgave van dit werk mogelijk heeft gemaakt.

TEKST.

ZANG I.

Awighnam astu.

De maat is Çārdūlawikrīḍita.

— — — | ~ ~ ~ | ~ ~ ~ | ~ ~ ~ | — — ~ | — — ~ | ~

1. ambëk sang paramārtha-panḍita huwus limpad sakeng çūnyatā, tan sangkeng wişaya prayojananira lwir sanggraheng lokika, siddhāning yaçawīryya donira sukāning rāt kiningkingnira, santoşāhlētan kēlir sira sakeng sang hyang jagatkāraṇa.
2. uşṇiṣangkwi lēbūni pādukanirā sang mangkana lwirnira, manggēh manggalaning mikēt kawijayan sang pārtha ring kahyangan, sambaddhanya bhaṭāra çakra katēkan durnīti lāwan bhaya, wwantēn daitya madēg niwātakawacākyāting jagat digjaya.
3. jōngning meru kidul kuṭanya maharēp sumyūha ng indrālaya, mwang molih warawīryya tan pējaha dening dewa-yakṣāsura, «nghing yan mānuṣa çakti yatna juga ko» nā ling bhaṭāreriya, yekā nitya hinōm watēk rēṣi kabeh ring swargga hārohara.
4. sang hyang çakra sumimpëning naya kumon pēhning rasā-lapkēna, an wwang çakti sahāyaning mējahanekāng çatru petēn tēkā, sang pārtha pwa hañar karēngwan atapā sādhyājayā ring raṇa, yan polih wara hundangēn lēwu matewēh ning krētānugraha.
5. wyarthekāng japa-mantra yan kasalimur dening rajah mwang tamah, nghing yan langgēng ikāng çiwa-smrēti ḍatēng çraddhā bhaṭāreçwara, ambëk nirwişayālilāng uwah-uwah lwirnyān sukādhyātmikā, singhit mātra juga prabhedanika lāwan prih kayogīçwaran.
6. yāngde sangçaya ri hyang indra tumahā sang pārtha tan dhārakā,

1. aurn awighnam astu namasidi C, awignam masiwaha I; 1 āmtēk B; 2 prayojjana E, prayojñana A, prayojñāṇa C, prayojñāṇa I; 3 çayaça M; kinira I; 4 Santosāhlētan kli A, Santosahl[]tan kēlwir C, Santosā hlētan klir D; 5 usnisakwi AD, esnisakki of okwi C, uşṇisakwi K; 6 sapatha I; 8 kalawan A; 9 didaya C; 11 mwēh B; 12 bhaṭāreriya E, bhaṭārariya C; 18 rohara A, harohara C; 14 tumpubnirasālapkna A; 16 petō tkā B; 17 sadyā A BCDEKM; 18 hundangō B; 21 siwas muti D; 22 bhaṭāreriya A; 23 lilang huwa-huwa A D, lilānguwahuwa E H I K M; 24 çwara B C D; 26 tekst = H, cet dārakā.

hetunyān pagawe ta bañcana panone citta sang phalguṇa, yan hīnā mara tan harēp, harēp ametmetāçrayā len sira, yapwan tan kawēnang binañcana marān manggēh paling-gihnira.

7. lakṣmīning suraloka sāmpun ayaçāngrēñcēm tapa mwan brata,
akweh sang pinilih pitung siki tikāng antukning okir mulat, rwekāng ādi tilottamā pamēkasing kocap lawan suprabhā, tapwan marmma tuhun lēhēng, lēhēnga sangke rūpa sang hyang ratih.
8. tambenyān liningir kētekin inamēr de ning watēk dewatā, sampūrṇa pwa ya mapradakṣiṇa ta yāmūjāmidēr pintiga, hyang brāhmā dumadak catur-muka bhaṭārendrāmahākweh mata,
erang minggēka kociwāmbēkira yan kālanyan unggwīng wuri.
9. yekā rakwa kinon hyang indra sēḍēng amwit kapwa yā-murṣita:
«aum putrī silihēngkwa rūmta sakarēng wās-wās manah ny arjuna,
strinyekāng inucap manohara subhadrā mwan si ratnolupuy, tan sora pwa tēkapnikā daçaguṇan rūpanya dentānaku.
10. yan tan poliha rūm sēkarñing asanānungsung rarabning rērēb, tan pangdeha raras liringni luruning lek lwir wulatning langit, mwan yan kelikana ng gaḍung wahu mure mambō gēlung kesisan,
tāntuk tebu huwus hayunta, kabalik hyang kāma yan mangkana».
11. ling hyang çakra nahan sinambahakēn ing widyādhari mūr tēhēr,
wōrnyālonkadimandamārutayayan menggalḍatēng ring paran, akweh tāpsari ceṭikā milu, tuhun kapwāngiring doh kabeh, ton tekāng wukir indrakila maparō mangkin tumampak ta ya.
12. eñjing kālanikāṇ ḍatēng wija-wijah wahwāḍarat ring hēnū, osik cāmara ring gēgēr dara-daran lwirnyān panon apsari,

15 A munggi; 16 yen rakwa..... sḍanngawilḥ kapwa mamursita C, tā murṣita B. D. G. H. K. M; 18 silihēngka (corrupt) C; 20 histrine C. istrinya D; 21 pwa — naku afgevallen A, C; 22 ya ta pilih hagung C; 23 C corrupt. wulating A B D H; 24 mambēhi C, mambēk D; 26 cet hyang kāma; 28 ling — hakning afgevallen A; 32 maparēk A; tumāmpā E G H K; 34 tekst = B; MSS. ušik en ūsik; lwirnyapanonā° G.

- masyangsyang pakatonaning kayu-manis sinwamnya mang-
gēh miguh,
kadyānantang i bāng nikāng susu lawan lambe marūm-
rūmana.
13. tingkahning wana-wrēkṣa mogha tinēgēt rāmyanya dening
hima,
rēm tan waspada sāparō juga katon mūr ng wang muwah
yāhawūk,
sinwita pwa sēkar-kuningnya dinēlō kumbang humung tan
katon,
dwīning mrāk rumarab kasampir i ragasning candanāpāyunan.
14. ābhāning patapān gihā watu putih linggan panungsung guyu,
tūt himbang magirang-girang winulatan rāmyanya de sang
ḍatēng,
gōngning prihnya kunēng nimittaning unang moghārārēm
ng wang mulat,
angde kūng makuwung-kuwung langitikā truhtruh kasēn-
wan rawi.
15. tunghāning parangan mangungkuli jurang pātāla tulyādalēm,
er tambang malabuh jurang kapalēyō ngkāne lēngisning paras,
rēsresnyan hana ring tawang parēng awū mākrak tikāng
sundari,
kaywan wruh mangungang katon wēlasarēpnyālun sumam-
byāngawe.

ZANG II.

De maat is een soort van Wikrēti:

— — — | — — — | — — — | — — — | — — — | — — — | — — — | — — —

1. ikāng wukir apakṣa pājaran abasma limut adaluwang kukap
magōng,

1 mwang syang syang F; 2 mangguh minggū A; 3 bang niku H; 5 go
tinēngēt D, mogga M; 7 rēm tan waspada saporē ju-girañ girañ winulatan
ramyanya de sang ḍatēng I; 7 mūr ngwa A, mur wya D, mūr mwang E,
mur ngwa K, mūngngwang B; 9 sinwam ta A D, sinwita B C H K M, sinyam
ta F, tekst = G; dingnu B, dinlā kumba M, dinēnglēng K; sinwam ta po
ska kurmbaṅ tan katon I; 11 dening mrak A; 12 Abhaning A, ambaning
D, aban ring F; lilā manungsung A, linggan panungsung H D E K M, lwirnya
C, lwirnyan F. text = B; 13 text = A, MSS. tūt of tut imbang; 15 gēning
A; 17 kasēnyēn A, kasēngkan B, kasēngan H K; 20 malabuh gunung A;
21 mari tikang sundari A; 23 sumambah ngawe D; 24 ikung B; abhasma
A B C E F G H M; limutan C D F.

- pětungnya tumakul mareng lwah añawuk bañu parëng atëkës macāmana,
 kayunya paḍa kāyikān pasaji sarwwa phala tinëmuning macangkrama,
 atangkil adawā mure titir angañjali sulurika ring hañar ḍatëng.
2. alas katëmu sanggraheng tamuy an āmalaku jawuh i tang-galing kapat,
 lirangnya linëngis huwus makatirah ya ta dunungani ting-haling mara,
 athā saji sëkar-suhun kayu-sënö humaturakën awaknya sumpinga,
 wungū mwan asanāngruhun-ruhunakën sëkar anaha pirāgan ing mulat.
3. ngëlihning amarāngganān laku hañar winuwuhani katoning āçrama,
 atunggalan unang rumūpaka sang arjuna wahu tēka dūta-ning lara,
 linud ri lëngënging wanāntara katon inuluran i pakëmbanging gaḍung,
 rapuh ta juga rakwa mūrccita hatinya pinasukan i çaktining smara.
4. çilā-çayana yān pangantiana hanārjuna-taru mangisapwakën riya,
 tēhër kinëmulan sëwö hana pënëdnya ta kunang awëḍak-wëḍak lumut,
 samīpa hana poh rurū wruhing angel lwah asaji bañu tan madoh i sor,
 ikāng amara-kāminī paḍa kapengin umulati wilāça mangkana.
5. arāryyan akëdö-këdö karika jöngnya hana katikëlan halis waneh,
 dudū tang angudoda ring lwah angëlih-ngëlih asëmu sumā-mijët wëtis,
 hanārähup alon tēkapnya mañawuk bañu dudu gawayā-kukur gëlung,
 matanya dinëlönya ring bañu pilih tumuki-taki tēkapnyan anglare.

1 cumakul A; 6 sanggrahā A D, sangrahi C F, sanggrahān H; 8 liring B, lirā E; 9 makatarah A; 10 renya sumpinga A; 12 asanā ruhun° A B C D F I K M; 18 langëning B; 24 kinëmalan B; 26 ange lwah H; 29 akëdëh këdëh A C D F; 31 angudoda A D F, angudodha B E G H, angudoda eonj; 35 dingnu B.

6. alinggih agunēm-gunēm paḍa yathāsuka hana ta masamparan tangan,
mucap tēkapaning mare sang inamērn̄ya ri hati mapa kālaning tēkā,
sirēm-sirēm̄ing arkka pāyuni wuwusnya mamēnangana tam-
bwanging wulan,
anganti ta ya lālanāngucap-ucap [kētēkētēga lawan tēkāsiha.
7. haneki kajēnēkn̄ya kocapanikāng wwang ahayu lawan inggita mati,
asing minanising samānuṣa paḍa ta tuladana ri denya molaha,
marapwa tan asambhawān dulurananya mata ya lēkasing kadewatan,
ikāng hayu riniñci warṇṇa lawan ambēk apuhara dudū wi-
narṇṇana.
8. hanāhayu rakēt ngaranya kurang ambēk amanis agēlon paweh lara,
tan endah aku ta pwa denya mawa rūmn̄ya tiwasiki ya tanpa bhūṣaṇa,
kapantēs ika warṇṇa cāmpaka wulatnya duga-duga tēke dalēm hati,
umom yan aharēp huwus ya tan akūnga lara-ngalara tan harēp-harēp.
9. ikāng wwang atulis wulat-wulat ahadyan arudita katon ḍatēng rēngu,
anaḍḍang anamun yayāhayu gēlungnya makusuta yayā jugāraras,
aganggang anipis lēwih susu kurang tēngah apamulu ghora ta pwa ya,
titir mangaranging puḍak mara hayunya mēt̄u saka ri tung-
tunging tanah.

ZANG III.

De maat is jagaddhita.

— — — | — — — | — — — | — — — | — — — | — — — | — — — | — — —

1. rūpāguṇḍik awarṇṇa daṇḍa pamatan kadi calatēhēr anghēmū guyu,

11 duluranya namaja F; 17 aku tanpa don ya mawa rum F; 21 umom yan i harēp A; huwusnya tan akunga F; 23 wulat ahanyan G; 25 yayājuga gēluṇ A; 27 tekst = H, gora cet; 28 ta pwa yas D, tan pwa ya F.

- wruh tāngdohi wulat wruhānghēla-hēla wruh amahiwagakēn
 raras hati,
 enak ta pwa panūtnikāng hayu tēkapnya wēkasan ahangān
 tininghalan,
 moghātēn humiras-hiras rēngatikāng laṭi ri waja baçāngdēlō
 mata.
2. rūpādyah pangawaknya mambēt angēlih-ngēlih umulat alon
 liringnikā,
 haywābhūṣaṇa tanpa don kētē-kētēg juga pahayun umunggu
 ring mata,
 warṇṇa çyāma kurang-kurang guyu mahā ta gisi-gisi pinōm
 amatyani,
 sōngning laṭi jugān walang-walang arēs nghumulat awedi
 lunghiting waja.
3. warṇṇā kryan kadi mās tatur wahu sinangling agalak
 amanis tikung mata,
 ambēknyāku lēwih ya ta pwa kalarāku ta kalara panar-
 kaning mulat,
 yekān rājasa yan hanāmaca tulis mañarita kēna rēngwa tapwaya,
 ndan ring ratri jugān kinon tēkapi kūngnya majarumana
 tambwanging wulan].
4. nāhan tanduk i goṣṭining surawadhū [pakaçacari tēkapnya
 molaha],
 lingsir pwa ng rawiraçmi hetuning adan hana tēka paricā-
 rikānghyasi,
 denyāngendahakēn manis paḍa dudū sahayu-sahayu tanpa
 mingrwani,
 lwir manggiṣṭa minging guladrawa haturnya kadi madhu
 huwus pinaṣṭika.
5. mangkat çighra katon tikang wiwara rāmya pinaka patapān
 sang arjuna,
 arddhāhōt harēpanya tan tēka tigang ḍēpa dununganikāng
 surāngganā,
 wetan rakwa mukanya mangharēpakēn jurang angēḍap ikāng
 walikkadēp,

1 wruhāngdohi D, wuhānghēlahēla in F ontbreekt; 3 enak B G H M; 5 moghatōn E G H; wasan dalēng mata D; 9 tekst = A, aṣwā bu^o B; aywā cet; 11 warṇṇa syaṇ ma A, warṇṇa syapa F; 13 sēning B; nwang umulat A, nggumulat B, humulat D F M; 15 sinangling B; 17 ta pwa malara A F; 19 mawa tulis A; 20 tinon A; 22 pakasang cari A; C corrupt; paka cari D paka çaranna F; 28 gulawangi A; 29 pinastika B G H K M;

- kadyākon masukāwarah ri hana sang kinira-kira sēḍēng pakolihēn.
6. lwir tanpa wwang ikang gihāluru pamūrṣitanira hana kuṇḍa nisprabhā,
tistis tan hana wuryaning sapu magātra wahu mētu dukut-nikang natar,
sakwehning wiwudhāngganā sēḍēng awor unēng iriya lawan raras hati,
kāṣcaryyān pangungang katon kadi lingir kanaka kadi ṣa-ṣāṅka pūrṇama.
7. āpan sāmpanikāṅ anāṣraya-samādhi tinēmunira sang hane dalēm,
lekan rakwa sirān pasāmpunan angarccana kumēñar ikāṅ prabhāṅgadēg,
rūpanyān paṣilā tēhēr kumisapu ng tangan apatitis agra nāsika,
līṇa ng sūkṣma ṣarīra māri karēṅgō praṇawa huwus apiṇḍa niskala.
8. ndān ambēk nikang apsari kawēnangā ta sira lēkasananya bañcana,
hām-hām deni hayunya pārccaya ri tan wēnanganira kumōl tumona ya,
tan wruh yan kadi sornikāṅ sasawi dening acala sukaning samāgama,
dening jñāna wiṣeṣa yan pamatēlu ng parama-suka luput linakṣaṇa.
9. [wwantēn sūkṣma lēkasnikāṅ sawiji rakwa mara marēk anguswakēn wuwus:
*rakryan ṣrī drupadātmatjā pējah akūṅ maka tēmahanikin mare kita,
mantukringsuraloka tan tēmu kitānuturakēnagatinta sanmatan,
sangkenng swargga ta sang hulun mahal awak mami madulur anambahe kita.
10. lāwan toh sang apeku pamrihakēnanta paran iku kinaryaning tapa,
wwangsānakta huwus pējah pinaribhūta kinalahanikāṅ suyo-dhana,

3 tan pa hyang A; pamūsita A; 7 hunēng cet, unēng conj; 16 amiṇḍa niskala D, asari niskala F; 24 pan pamatēlu F; wara masuka D; 28 mjah ayu mangkatma nahan ikang mareng kita F; 30 sanmata D F; 31 akweh wargga F; 35 kinahalanikang D. F.

- nāhan wastunikang wuwus dinuluranya rēngih inuparēngga ring tangis,
luhnyāganti mareng wēhang marah-arah wunga-wungani susunya yan tibā.
11. len tekāng mawēḍak-wēḍak hangēt areh winaju-waju magātra ring wijang,
mwang siñjangnya mirir katon wiru-wirunya mangadēg anasar-nusar susu,
lilānumpingakēn sadak gaḍing adoh tika-tikani tēkapnikāng gēlung,
tinghalnyān guyu tan pujin kirabikāng waja kadi hēlaring madhubrata,
12. anwam pahyasikāng waneh turung anūpura kumēñar ikāng murit mirah,
kambangnyān panēlat rikāng kasay aningghi halis ahēmuk tēkeng kapō,
lēnggang mātra kurugnya ring jaja magātra kadi pētē tēkapnikāng susu,
olug ndān inukurnya denya matapih parēng umingisa yan sirir pisan.
13. tunggal sang magēlung grēt olēm asēkar-taji kumēñar ikāng tutup gēlung,
mekēt ken mwang abāhurākṣamaṇi hira marakata sadarpapa ring hayu.
hintēn rūmnya manoharānghada-hadā hudan i rawa sēnōnya ring muka,
sumrāk kasturi ring wijang kanaka cūrṇa sakasagaritā nghulap-hulap.
14. wwantēn lwir arining wulan kadi kadang ning atanu ring aweh rarashati
wāhw adyus makēmūl putih katitihan gēlung akiris atōb hañar mure,

1 ujar dinuluranya D F; 3 marahara B; 5 len tekang mawdak hangētangēt areh D E, magatrani wijang D; 9 tika tika tkap A, tinika tika ring tkap D, tinika tika tkap F, tikaṭikani tkap G, tikaṭika tkap M; 13 sdēng anumpura A F, turung anadupura D, turung anutur mkarikang A; 15 panēlat rikang kasaya ninggati B; panēlat kasangsayaḱēningati C, ningga-i D, panēlat rikan hangšana nninghali F; 17 pētē A F E, pṭa C D; 19 parēng umirira F; 23 añahurākṣa B; 27 ring wajang B; sakasagarika A, sangkasangarika C, 0ta D, sakaḱagarika F; 29 lwir rari B D E F M.

- pinghening waja pintigān kininangan gisi-gisi juga hīnganing mirah,
 mrik tang sapta kumā rikāṅ lēnga-wanginya pinaka muka-wāṇaning tapih.
15. tanngēh buddhinikāṅ waneh mara ri wingkinganira tumitih titih mahā,
 nyāsanyāṅgēsēsan waṇāngarasakēn susu mahangēt arūm kinumkuman,
 dening harṣa kinolakēnya ri gulū tanganira tēka kosaping tēngah,
 kenyārang kadi warṇṇaning hima tarangtangēn angawara wimbaning wulan.
16. anyat mālihangan pupū tēhēr asangga wēhang asidēhāṅg-dēlō mata,
 manghathat karawang nikang ginakarāsikanira tinēmunya ring mata,
 tan wruh yan hinilan wulat ri wulating taruṇa nipuṇa ring smarāgama,
 twasnya lwir pasēpan timah drawa katon ri mata tēkapikāṅ smarānala.]

ZANG IV.

De maat is Wasantatilaka.

— — — | — — — | — — — | — — — | — — —

1. akweh tēkapnya rumuwat brata paṇḍuputra,
 langhā ng dinākara ginantyanikang ṇaṇṇāṅka,
 tāmtām aninghali wilāṇanikāṅ surastrī,
 ūyut mahānuluhi lēs sumilib kameghan.
2. lwirnyān kēdō mulati gātra sang āryya pārtha,
 mīṅmang mamañcana kabañcana de nī kūṅnya,
 māryyānahāṅgidu-ngidung humirib laranya,
 tunggal makangsi makēcap mamēṭik-mēṭik jōṅ.
3. wwantēn mañumbana puḍak ginuritnya pārtha,
 ndān suswa-suswani kinolnya hanan liningling,
 rakryan wēdinta tan akun lēwu panghawista,
 heman kitābapa «niragraha» māsku lingnya.

1 gusigusi A F; 3 sapta sumar D F; 7 bhaṇāngarasakēn A; 9 ring gulū A, ri gulū D; strophe 15 ontbreekt geheel in F; 15 manghakhat B; 19 tyēsnya A F; Strophe 15 en 16 ontbreken in I. 21 Hier sluit L aan; 22 dewakara D; 30 nahan lineng ling D; 31 tan akūṅ A; 32 mehaman B.

4. [lilā hanāmaṭimaṭi wruh amet wilāça,
manglālanānghapiti rakwa tangan sang āryya,
edan mahān tukupakēnya rike susunya,
kadyāngrēngö wuluh aghāṣa hatinya mūrcca.
5. len tang mareng natar agoṣṭi mahāngiring doh,
denyā wisik-wisik awor guyu çabda mesi,
mañjing muwah manēmu leçya muritnya kārī,
ngkāne kisapwanira rakwa wēkasnya ngūni.
6. sweccā hanan tēhēr asanghulunan lēkasnya,
mēnggēp kēnēp hinilagan kapitunggal angher,
kenken mingis kadi pacēh tēkaping kaçaktin,
wwantēn katon idēm-idēm cala tan tinanggap.
7. ambēk nikang kapitēmēn mangarang haneng heng,
çokāngure kadi mangāçraya ring çaçāngka,
«toh hyang wulan nda k aminang pwa raras lawan rūm,
ndā k syuh samādhinira sang wiku wītarāga»].
8. nā lingnya, sang prawara phālguṇa niskalangka,
pañcendriyāwēdi tumon wiṣayanya ngūni,
wruh mangrēngö wruh umulat juga tan wikalpa,
māryyāngaweṣa ri hēningnira saprahāra.
9. sangsipta sāmpun alēh ambēkikāng surastrī,
anghing tigang wēngi lawasnya mawanti-wanti,
enak pwa dhīranira tan kawēnang winighnan,
mantuk ta yāpapatēhan hati mesi pārtha.
10. prāpta pwa yāsuma manēmbah i sang hyang indra,
enak tēkapnya mawarah gumēlar kramanya,
sa-swangga harṣatara kapwa manādhukāra,
akweh mangañjali ri deçaning indrakīla.

ZANG V.

Çikhariṇi

— — — | — — — | — — — | — — — | — — — | — — —

1. huwus manggēh tāmbeḳ surapati lawan dewata kabeh,
ṇḍēngö wrēṭta çrī paṇḍutanaya mamanggiḥ kasutapan,

1 mathi mathi E K, mēṭi mēṭi F, mati mati G L I, mati maṭi M; 2 ʾnā hapiti A, cet ʾnā ngapiti, ngamiti B, ʾnānghapiti conj. 3 hedan B; 9 tēkapnya A; 17. prawala A; 20 hñang nira saprahāra A, hñinira sawrahara B, hñira saprahara D, sang pra° F. Hier eindigt Ms. K: 21 alē am° B G H; 25 prapla manēmbah i B, manēmba i G M; 30 angrēngö A, ḍēngöng E, ḍēngör M.

- yayā taṇḍasning daityapati juga kawwat hiḍēpira,
tuhun tunggal sandeha talētēhikāṅ harṣa kawēkas.
2. kawairāgyan sang pārtha kawaṣanikāṅ dhyāna wimala,
didin singhit ring mokṣaphala malupeng wāhyawibhawa,
luput pwekāṅ sādhyā ya ta karaṇaning mahyun umarā,
lumāmpah lwir wrēddharṣi lilu tumakul sāmpun amuda.
 3. wawang prāptāpan hyang kadi makahawan hyunnira tēka,
kapanggih tekāṅ ācrama winuni dening jaladhara,
hudan pwekāṅ kālāṅgēgēs atha sirāṅginkin atēkēn,
manganti tunghāning wiwara mapi tan wruh makiḍukus.
 4. asowe tan sinwāgatan api watuk lāgi maḍahēm,
aparwāmbēk sang pārtha linēsunira ng yoga sakarēṅ,
katon sang paṇḍyāweh ta sira sakapūjāning atithi,
matakwan ring sangkan parana sumahur sang muniwara.
 5. «nghulun mābhyāsātirthagamana mahas ring giriwana,
anon teja nda ngke paraparāhikāṅ lakṣaṇa katon,
pilih tirtha pwekāṅ madhanuha ya tāt paṇḍita tapa,
kṣamā tāntēn tanpāṅglalarana samādhi kadi kita.
 6. iku ng yogābhyāsātīcaya bapa kāṇḍēg ngwang umulat,
kaworan hingsākarmma kawaca laras kadga humadāṅ,
panonan ryyāmbēkning mangusira sukākaryya wibhawa,
namū heman yan tan makaputusa sang hyang kalēpasēn.
 7. ikāṅ ambēk yan sāmpun amatēh anūt ring bratatapa,
kēnoh pēngpōṅgēn singhitakēna mareṅ uttamapada,
mangiṣṭi pwekāṅ wāhya-phala lumēkas teka kasasar,
ndya doning janmātinggal amrēta mahāṅungsira wiṣa.
 8. apan yan wāswāsēnn idan-idan iking rāt putusana,
amet bhoga swarggādi katēmu yayātah kasakitan,
angel dening pañcendriya sadigawe mogha wulangun,
mungōṅ tan wruh ryyāwaknya wuta tēkaping rāgawīṣaya.
 9. hanānonton ringgit manangis asēkēl mūḍa hiḍēpan,
huwus wruh towin yan walulang inukir molah angucap,

2 talutuh A F; 3 jñana A, jana DF; 5 B; 7 prāptāparyyang

CH, paryya F, payya D, tekst = A; 9 nggēgēs atisirāṅginkin (mogelijk) D, gēgēcatisira F, nggēgēsata sira cet, eatha conj; 13 astiti A, atiti cet, conj atithi; 17 F corrupt, madanuha cet, tekst = L; 18 samādhi ng kadi E L; 21 yyāmbēk B E G; 22 pweman A; 23 amatitih anut F, apatēh D, amagēh B; 25 wahyahala A, wahwaṣuka F; 30 yyawaknya A B E H; I slaat het einde van regel 16 tot en met regel 20 over.

10. ujar sang paṇḍyārūm kamuniwacanan bwat kawiratin,
sinambut de sang pārtha: «rahayu dahat ling muniwara,
kunang yan dharmma-kṣatriya yaça lawan wīrya linēwih,
yayadwat ring gēgwan makaputusa sang hyang kalēpasēn.
11. apan nora wwang tyāga ri dalēm i heng yāwat ahurip,
ikāng nirbbāṇācintya pati patitisning wang irikā.
pangantyantyan tekāng suka-wibhawa līlāmēng-amēngan».
ujar sang pārthāngaksama sinahuran de muniwara:

Een soort Asti; naam onbekend = Bhar. Yuddh. IV:

— — — — —

- 1 tan wihikana A F D, ta wvihikana B; 6 yayan wwantēn gēgyēn A, jayatwat rinh gēgwan B, yaya bwat ring gegwan F, ya yāwat M; 11 dinuluran A F; 14 amarēkin tan doh D, katētēha E F G A.

¹⁾ Lees: amarek kita.

- «anaku bapa pahenak tinghaltāku surapati,
niyata sira bhaṭāra hyang rudrāsīha ri kita.
7. nghulun umutus ikāṅg strī prāptāmañcana ri kita
kawaṇa mariku ng ambēk denta byakta krētawarā,
hana k awēdi matangya nda k twas teng rasa kawikun,
taya tēhēr awirāgyā, tan polih ngwang apunagi.
 8. kita mara laki manggēh dening mānadhana tēpēt,
tulusakēna tiku ng prih meh sang hyang hayu ḍatēnga,
mulīha ta kami mangke», ling hyang ṣakra tan asuwe,
ri huwusira sinambah antarliṇa namu-namu.
 9. ri wurinira matambēh prih sang pārtha daṣagunān,
kadi gatinikang uswan yan wahwākukus apanas,
manginak-inaka ta ng wang byaktā tanpa wijil apuy,
wahu lumaca-lacā ng don mangkin ng wang tan upir-upir.

ZANG VII.

Sragdhara :

— — — | — — — | — — — | — — — | — — — | — — — | — — — | — — — | .

1. byātītan sang haneng āṣrama sēḍēṅ angiwō dhyāna lāwan
samādhi,
manggēh tāmbēk bhaṭārendra musuhira tikin matta sam-
pūrṇa wīryya,
sangkep sāmanta mantri saha bala balawān wallabhān kapwa
bela,
mangkin lobhānidi kahyangan angusak-asik sök sēsök rākṣa-
kanya.
2. akweh swargenadēhnya ndan ininak-inakan dening opāya
sandhi.
sāma mwang dāna hetunya n awēlas atēgēg tan tēke ng
indraloka,
wruh yan popāya sang hyang surapati kapana ng dewa-
daityān patūta,
hetunyān yatna ring nīti kabalasah ikāṅg cāra sūkṣmeng
triloka.
3. wwantēn wēltiknikāṅg wrētta winarahakēning cāra core
pracāra,

5 anu cet, ana B, hanu C D, onduidelijk F; 7 I slaat regel 3—7 over. 14
malacalaca A G, mangkin alacalaca F; 17 sampuna A F; mērtā sampurṇa D;
19 sang mantra mantri D.

an sang pārthātapeng indra-giri pininanging dewatā yan
pralabdha,
hetunyān kon ikāṅ daitya krētayaça dangū mrētyu matwang
tumon ya,
mūkekā sang tapāmökana lumēkas ikāṅ daitya momo si
mūka.

4. tan warṇṇan lwirnya ring mārḡga tēka ta ya mahas wibhra-
meng indrakila,
ndā tan panggiḥ kinaryyanya n aputēg apēg ambēknya
dening kamūrkan,
«syūhēngkwiking gunung» lingnya dadi matēmahan wōk
mahā krūra rūpa,
bhinna lwir kumbhakarṇṇāngrēpa makabarubuh tang gunung
guntur agra.
5. ambēk sang pārtha molah kadi winarah ikāṅ dhyāna lāwan
samādhi,
tēkwan kolāhalekāṅ wiwara wahu rēngat deni sowenya liṇḍu,
hetunyāṅlīla-līlāmijil amawa laras hrū tēke tangkulaknya,
tonton tekāṅ warāhāngrurah acala çilā çirṇṇa sinwabnya
kabwang.
6. «yekī sāksāt mahāwighna» hiḍēpira pacēh niçcayāṅgēṭṭa-
hāsa,
yatnādandan rukuh mwang kawaca mingēt-ingēt dadyaning
daitya mūrka,
ardhādoh ndān anginya n tēka mamusus ikāṅ wrēkṣa rug
tanpa çeşa,
kālanyāṅgher tēkanya nda tucapa ta ḍatēng çrī mahā
nīlakaṇṭa.
7. ngūni n lampah tumūt siddha rēṣi-gaṇa parēng lāwan iccā-
swabhāwa,
sangkenḡ kailāça ya r ton halahayuning ulah lāwan ambēk-
nikāṅ rāt,
sang pārtha pwātasak yoganira sira tikin kinkinēn ring
swakāryya,

1 L heeft het stuk van dezen zang tot het woord dewatā overgeslagen.

3 hetunyān ngkon B. E G H; matyē tumon ya A, matthang tumonyā B
I; 6 si mūrka A, murka D F M; 9 kinaryyanyan aputkapgambēg alle Mss.
11 wōk magēṅ D F; 13 bhinnang G, binang D, bhinang F, bhinā A; kumbha-
karṇā rēpa A L H; ṇṇa rēpa B D M I; 14 agraḥ B E G H I L M; 21 ngē-
ṭahāsa A, ngēṭṭahāsa B. 25 arddhāḥ B; rut B; 29 icā G.

lāwan durddāntaning daitya parēngananirān leçyanāburwa-
burwan.

8. r inte tekāng warāhātēhēr amawa laras mwang watēk siddha-
sanggha,
sākṣāt kālap lēkasning ratu maburu paran kāryya tan
siddhajāti,
sang pārthātaḥ mulat lingnira «mawuwuh ikāng çatru
makweh lumangkung»,
mangkin tekāng warāhāngucupi linēpasan denikāng mrētyu-
jihwā.

ZANG VIII.

Prahārṣiṇi:

— — — | ~ ~ ~ | ~ ~ ~ | — ~ — | ☉.

1. sāmpunyan lumēpas ikāng çarāngēne pyah,
ndan sang hyang parēng amanah parēng tumampuh,
tunggal rakwa kaninikāng mahāwarāha,
hrū tunggal katēmu siniddhikāra tunggal.
2. sang pārthātha malapikāng panah matiya,
tan sandeha wulatirāpagēh sinantwa,
sang hyang çangkara mawuwus «paran kitāri
hetunyan gaṇagaṇa sāhasāngalap hrū.
3. nīr tang walkala majaṭā hāneng wanādri,
hingsākarmma tan ahalēp wiruddhaweça,
pakṣa pweku wiku lēkasnirāgamanyu,
sangkep prāṇaharaṇa çastra pāpakarmma.
4. anghing sang gurumu kapātakān tēkapmu,
hāh dūrān hana daçaçila kawruhamwa,
burwankwīki ng inalanganmu tan wruh ing rāt,
tan wring twang kuhaka sapatyanāwamāna».
5. cēb pēng karṇṇa nrēpatiputra de bhaṭāra,
krodhāngdagdha sahurirātērēh tar agya,

1 lāwan durndanta B, durdyanta D, dardata F; 4 sangghya A D F;
7 lirang mawuwuh A, lingnira mawuwu i B E G H L M, mawuhuh I, ma-
wuwus D, omuwuwuh F; 9 denireng A D, denirang E L I, denirā ng G H M;
10 jiwwā B; 15 pārthā ta cet, ⁰tha conj 18; gaṇagaṇa B, ganagana D, gaṇaga
F gaṇaganā I; 19 nīr wwang A, nis wa D; 20 weça G; 23 kapātakā
tēkapnyu A; 25 ⁰kwiki hinalangan A M. ⁰kwiki inalangan cet, tekst conj.

- «āyay haywa kadalurung tēkapmu mojar,
sugyan tan wruha ri si pārtha yatna-yatna,
6. singgih kātara ta k angas wiruddhaweṣa,
sang çrī rāma-paraçu darçanangku ring rāt,
ndah yekin kaparitahān hanāwamāna,
hetunyān pamawa laras silunglunganya.
 7. nistanyan kaliwat ujarmu karṇṇaṣūla,
yan mopakṣama ri lēbūni pādukangku,
tan dadyāku tēhēr awera dirgharoṣa,
yan tan supranata katon pējahmu dengku».
 8. ling sang phālgūṇa tumēke kirātārūpa,
sumyuk tang çarawara siddha-sanggha makrak,
kapwāngambuli mangasut mañakra mangduk,
tan kewran sira kumutug tikāng kadhiran.
 9. hetunyān pamanahakēn ta bāyubajra,
sātus tambana pawanāmangun çarīa,
kabwang dhwāsta kahabalang musuh mirāwu,
sang hyang çangkara juga kārī nirwikāra.
 10. ndah madwandwa ta sira kātarekatūla,
krūrākāra paḍa parēng mapatrayuddha,
sang hyang sāhasa mamanah ring ardhaçandra,
heman tan tēka pinanah ring antarāla.
 11. krodha hyang çīwa paramārtha denirāprang,
hetunyān pamanahakēn çilādrīkūṭa,
hrū wungkal sawukir amānuṣāṅgalimpung,
sang pārthāṅgētēm angusap lēmah tumēnggha.
 12. hrū wailamba paḍa sēnāha tan pramāda,
sewu kweknya mamuka loha saprasāda,
atyanta prakāṭa parēng lēpas mawantah,
guntur sakṣaṇa ri tēngahnīkāṅ raṇāṅga.
 13. kagyat hyang çīwa ri hilangnikāṅ çilādri,
sambut ng āyudha wara sāyakāgnirūpa,
pangdagdheng tripura huwus krētapradhāna,
ambēk sang nrēpasuta saprayatna denya.
 14. hrū sambarttaka pamapagnirādhītāra,

3 kātara kangas A, takangēs I, tarangas D; weça B; 6 F slaat strophe
5 en 6 over; 8 yan popakṣama G H; 12 sangga B, sangghya A, sanggya F;
24 kuwa B, kutha L. M; 27 wailambana pasnaha D, wailambapaḍasniha F,
wailēm bana ḍasnaha A; pramāna B.

meghānunggul angadēg ing raṅānggamadhya,
 āngin mādrēs akilat angdēmak hudanya,
 dhwāstekāng apuy alilang parēng wināça.

ZANG IX.

Suwadanā

— — — | — — — | — — — | — — — | — — — | — — — | — — — | — — —

1. sang hyang rudrātēmēn krodhanira mayatakēn pāçāyudha sira,
 hrū māwak çangkalākāra mamuka bhujaga krūrāngamahamah,
 ndan rangkēp kāladangṣṭrā pinaka dulurikāng prānapra-
 haraṇa,
 sang pārthāngēṭṭahāsāmalēsa maha wēlū langkapnira muwah.
2. prodbhūta ng wainateyāstra pamapagira ring nāgākṛēṭṭāçara,
 tēmpuh ning kāladangṣṭrātula kēna parēpēk mēṇḍēk juga sira,
 punggēl tekāng laras karwa rukuhira rēmuk ratnanya su-
 mirat,
 krodhān tandang masādhyāmupuha makagadā langkapnira
 tikēl.
3. langguk sang hyang parēng rakwa parēkira huwus tyaktā-
 yudha sira,
 kapwāsowe silih-bandha masēlur angiring cidrānēmu sikēp,
 sang pārthāsor karēnggut sira wahu katētēh çighrānēmu
 walēs,
 jōng sang hyang karwa kārūn tēkapira kasikēp sāmpon
 kakawaça.
4. sānyāsāmbēknirāngjamba kēna hilangikāng jōng tan paja-
 muga,
 sumyūk tang puṣpawarṣāmarēngi jayajayāstūngkāra karēngō,
 māyāmāyā jugāngañjali wēkasan anon tejākara-kara,
 sāksāt drēṣṭārdhanārīçwara tēka hana ring padmāsanamañi.
5. çighrānēmbah ta sang paṇḍusuta nipuṇa ring dewopacaraṇa,
 wruh ring sangsiptapūjā sira humarēpakēn hyang rudra tan
 adoḥ,
 mudra mwanḡ kūṭamantra smrēti wimala nahan puṣpāñjalimira,
 sāmponyān mangkanā mastuti ta sira rēngōn uccāraṇanira:

2 angdēmat B; 9 riṅg raṅangghākṛēti A; 17 mashur B; 18 tatētēh B,
 gēlungira katētēh D; 22 kahilangikāng A; 24 Hier eindigt Ms. I; 26 maṇik
 A; 30 kūdamantra B, pūjāmantra F, kutamantra L, kuthamantra M; ma
 outbreekt in alle Mss.; 31 waccāraṇanira B.

ZANG X.

Dhrēti-soort:

— — — | — — — | — — — | — — — | — — — | — — — |.

1. «aum sēmbahning anātha tinghalana de trilokaçaraṇa,
wāhyādhyātmika sēmbahing hulun i jōngta tan hana waneh,
sang lwir agni sakeng tahēn kadi miñak sakeng dadhi kita,
sang sākṣāt mētu yan hana wwang amutēr tutur pinahayu.
2. wyāpīwyāpaka sārining paramatatwa durlabha kita,
iccāntā ng hana-tanhanāganal-alit lawan hala-hayu,
utpatti sthiti liṇaning dadi kitāta kāraṇanika,
sang sangkan-paraning sarāt sakala-niskalātmaka kita.

ZANG XI.

Toṭaka.

— — — | — — — | — — — | — — — |

1. çaçiwimba haneng ghaṭa mesi bañu,
ndan asing çuci nirmmala mesi wulan,
iwa mangkana rakwa kiteng kadadin,
ring angambēki yoga kiteng sakala.
2. katēmunta mareka si tan katēmu,
kahiḍēpta mareka si tan kahiḍēp,
kawēnangta mareka si tan kawēnang,
paramārtha çiwatwa nirāwaraṇa».

ZANG XII.

Volgens Apte ¹⁾ Nardataka (Nāg. Krēt. overdruk p. 308:
Narkuṭaka) Wrt. sañc. 86: Rajani.

— — — | — — — | — — — | — — — | — — — | — — —

1. stutinira tan tulus, sinahuran paramārtha çiva:
«anaku huwus katon abhimatān katēmunta kabeh,
hana panganugrahangkwa caduçakti winimba çara,
paçupati çastrakāstu pangaranya nihan wulati».
2. wuwusira sang hyang içwara mijil tang apuy ri tangan,
wawang açarira kātara mangiṇḍitakēn warayang,
tinarima sang dhanañjaya tikāng çara sūkṣma tikā,
ng anala çarira sātmaḱa lawan warayang wēkasan.

7 kitāta cet; 15 kawwang — kawwang B; 20 sāṣṭra A G, çāṣṭra B H M.

¹⁾ Metres with 17 syllables in a quarter 2.

3. krētawara sang dhanañjaya manambah atiprañata,
pinisalinan laras makuṭa tan hana kālah-alah,
winara-warah sireng aji dhanurdharaçāstra kabeh,
krētasamaya ng prayoga dadi sūkṣma bhaṭāra çiwa.
4. saha surasiddhacāraṇa parēng kṣaṇa çūnya muwah,
rasa tan i rāt hiḍēp nrēpatiputra katonanira,
kadi masalin çarīra suka tanpa balik prihati,
satiru-tirun krētārtha sira deni kadhīranira.
5. hana mara janma tanpa pihutang brata yoga tapa.
angēdul aminta wīryya sukaning widhi sāhasikā,
binalikakēn purihnika lēwih tinēmunya lara,
sinakitaning rajah tamah inaṇḍēhaning prihatin.
6. kadi hana pūrwwa karmma dinalih sang akaryya hayu,
ulah apagēh magēgwana rasāgama buddhi tēpēt,
ya juga sudhīra munggu ri manahnira sang nipuṇa,
karaṇanikāṅg sukābhyudaya niṣkala yan katēmu.
7. syapa kari tan tēmu ng hayu masādhana sarwwa hayu,
niyata katēmwaning hala masādhana sarwwa hala,
tēwas alisuh manangçaya purākrēta tāpa tinūt,
sakaharēpēn kasiddha makadarçana paṇḍusuta,
8. atha ri huwusnirān tēmu kinaryyanikāṅg hrēdaya,
suka rumaras-raras hatinirān pakire muliha,
gumuṇita harṣacitta sang anungsunga yan ḍatēnga,
angawaça mānuṣatwa nira rāga lulut sumaput.
9. ri sēḍēngirān samangkana hanāpsara wāhu ḍatēng,
ahalēp alihsikīnutus umiñjēma supranata,
amawa kalambi kambala mapāduka ratnamaya,
tulis acēlēk surādhīpa pasungnya ginangsalira.
10. «tulis i bapanta māsku ḍatēngāmuharā sih agōṅg
ri kita, tulung pwa tāku katēkan bhaya niççaraṇa,
pējahanikāṅg niwātakawacāsura karyya mami,
ubhayahitātēhēr pamapasanta warāstra çara».
11. rasani tulis hyang indra panganugraha yogya dahat,
ndan asuma sang hinundang awēlas ri kakārinira,
lanaring inaryyakēn paḍani kūṅgning aninggalakēn,
karaṇanirān hēnēng rudita çoka sumōṅg ri mata.

6 oputra ri bhawanira A; 9 pitutan B; 18 katēmwaning ulah D; 21 tēmu saharṣanikang A; 26 kalih wiji A; 28 tulis atēlē A, aclāṅg ksurā oB; 30 niççaraṇa B; 31 hilanganikang A; 35 lawani kungning A,

12. muwah awuwus tikā sang inutus «bapa kāsihana, anēlanga çakti kīrttinira sang suranātha laki, pahayun ikang surālaya layanya magōng bişama, kadi saphalanta tāçrayanikān saphalān tulungēn».
13. ya marika hetuning kapihēnēng kşama tan wihanga, laraning inambwakēn kadi mawīryya lawan maguṇa, maka dadahā ng hirip tuwi yayā tika kerang-irang, guṇani kadewatānira jugākṛēta krētya hēlēm.
14. paḍa mangalap kasor pangucaping paḍa wāgmimaya, krama mangadēg ta sang nrēpatiputra sēḍēng tumihang, tēlas akalambi kambala mapāduka sādhananing gaganacarāngiring ta sira sang rwa mawāstranira.

ZANG XIII.

Indrawangça ¹⁾:

→ — — | — — — | — — — | — — — |.

1. mamwit narendrātma ring tapowana, māngañjali ryy agraning indraparwata, tan wismrēti sangkanikāng hayu n tēka, swābhāwa sang sajjana rakwa mangkana.
2. mangkat ḍatēng tolih arūm wulatnira, sinambay ing cāmara sangka ring gēgēr, pānawwanging mrāk panangisnikū ng alas, erang tininggal masaput-saput hima.
3. lunghānglēngit lampahirāngawetana, lāwan sang airāwaṇa bajranāryyama, tan warṇṇanēn deçanikāng katungkulan, āpan lēyēp mukṣa sahīnganing mulat.
4. bhāwisyaṭi meh ḍatēngeng surālaya, grāhādi makṣatra kabeh paḍākrama, tejomayāpūrwwa kaḍatwan ing langit, pāmuktyaning janma sudhīra subrata.
5. tārāngganāditya çaçāngkamaṇḍala, ālit katonanya sakeng swamānuṣa, āgōng iwāmangkana deni dohnikā, kāton sakeng madhyapadānghulap-hulap.

2 kīrtti sira sang A; 4 saphala çayanta A, D corrupt; 11 sādhanani B; 17 sirān tolih A.

¹⁾ Apte: Metras with 12 Syllables in a quarter 1.

- 1 atiti A; 6 atōn B; 11 katēkan aran parēng mamet silib acatur^o A, parēng amet D, adatu F; 18 mateni A; 20 atēhēr atawing^o A; 29 paṭaraṇa B E G M, pataraṇa D F; 31 iti hetuning B M, ika E F; 33 krēta kretya B D F G H M, kratakrētya E.

- ya tikā warāha tēmahanya pinarēnganira hyang iḥwara,
pakaleḥya tang maburu ngūni sēḍēngira nganugrahe kita.
12. nda huwus katon krētawaranta tēkapika pakāḥṣṣayan mami,
tumihang ta rākwa ya ḥumīrṇṇa sahana-hananing kadewatan,
alawas harēp lumēbura ng surapada madalēm galaknikā,
kita teki rākṣaka harānaku pakayaḥa sang hulun kabēḥ».
 13. na wuwus hyang indra sumahur nrēpatanaya huwus krētāñ-
jali:
«apa yan tahan kari tēkapning angutusa sa-ling surādhipa,
inanugrahan ngaraniki n winadal i liḍahing huwus wibhuh,
ring apan panisphala ng acāmana rarabi lēbūni jōng prabhū.
 14. aparan tikāng ulaha yan mapa putusanikāng alapkēna,
warahēn patik-surapati ndya ta wēkasing upāya sādhanā».
taña sang dhanāñjaya pagēhni manahira, kumon surādhipa
bhagawān wrēhaspati marah sira ri putusanikāng alapkēna:
 15. «laki kumwa pōhni naya sang wiwudhapati lawan watēk rēṣi,
alēmēh tēkāna niyata ng surapada ya wiḥirṇṇa kambaha,
anēkāna ta pwa kita ḥatru parēpēkāna tan tahēntwasēn,
warawīryya ḥaktini bapangku juga lagi hiner pakāḥṣṣayan.
 16. mwang ikāng niwātakawacātiḥaya nipuṇa ḥakti nitimān,
ḥatajarjharikrēta ta rakwa niyata juga yāhurip muwah,
ri luput nikāng parama-ḥakti hana ta ya wēkasnikang warah,
kahananya teki winiweka, wiphala ng alagānghawag-hawag.
 17. hana tāpsari pinalakunya, malawas i surendra tan kaweh,
kinirim waneh juga ya lāgi salahasa titir harēp-harēp,
rinasan katuhwan atikin, tan ika wēnanga marwanī ratiḥ,
ya tikā mangungghahana jātyanika gērēmē tanpa nangḥaya.
 18. palārēn ta yājara hēlēm sigi-siginēn ikāng anugraha,
makahīngana ng kagamēlātiki sang inarananta suprabhā,
usēnā ta yāwaraha, yan pawaraha ng asurādhiye riya,
atēḥer ta yānghira salampah i kita ta-dulur harānaku.
 19. anubhāra donanī bapangku wulatana sabhānikang musuh,
bhaya durgganing kuṭa lawan pagēlarana dēlāha kawruhi,
ta-kalambi kambala ta-pāduka ta-cēlēk adrēḥya-sādhanā,
kami pārccayānaku kapāna kita bapa kasambya denikā.
 20. ndan araryya-raryyana matānaku labuhana de sureḥwara,

10 winidal D. 21 ḥatajañari krēta A, °sarjari° D. °jarjhari° F N N, °jarsari° F, °jarjñari° B; 23 karananya teki D; ngawagawag D, ngawagghawag BE H G M, hawagghawag F; 26 katuhwana ta yan wnanga katika mamarwani A; 27 gērēmētēn A D F; 30 lan pawaraha usinēn F A; 34 tawēlēk B.

hana tān pananggraha mamī ng atithi juga bapangku tasyasih,
palarēn watēk rēši kabeh malēsa kita ring ambēk utama»,
pangucap wrēhaspati sinēmbahakēnira sang āryya phalguṇa.

ZANG XV.

Soort van Prakēti

—○○|—○○|○○○|—○○|○○○|○○○|—○○|—○○|

1. ndah tinamuy ta sang nrēpatiputra ri wēkasing anindya
ṣaḍrasa,
tunggal ikāṅ turung ratiwilāṇa hinilanira tan wawang labuh,
prārthana yan huwus pējah ikāṅ asura sira mamuktya
sanggama,
ring tad-anantara krama haturnira mamuhun i jōṅ surādhipa.
2. rāmya parēṅ manēmbah angēṇoh sawawa kadi huwus
samāgama,
«aum bapa cāṇwatā ta kita kārwa sulabha mēnangeng
prayojana»,
ling suranātha, mangkat angadēg sang adulura huwus ḍatēṅ
ri heng,
tanpa ngucap tuhun matanirā ta juga maharakēn manahnira.
3. [sāmpun adan sirāpaduluran turida pisalining manobhawa,
ardha kamerangēn tēkapi lampahira hana dudūnikāṅ ulah,
deni pakon surādhipa lawan kadi sumariha mangkanā hēlēm,
hetunirān hēnēṅ pinaguñēp-guñēpakēnikang apsarāpsari.]
4. ambaramārgga lālana tuhun hatinira paḍa kabwatan lulut,
mogha mahiryya-hiryyan anahā ng rumuhuna sakarēṅ
parēṅ mulat,
sang nrēpaputra mojar «ibu toh rumuhuna kita haywa tā-
kēmūl,
nda k-pahawas larisni panēpinta rinacanan i pinggiring tapih.
5. yan ruhuna nghulun rari katon kita bari-bari lāgi tolihēn,
yan parēṅga ng lumakwa kadi wehēn aparēka mēne n pa-
nuntuna,
rāmya nikāṅ haneng wuri manambyakēna kahulunan palar
wruha,

1 atithi conj., mami atiti A, corrupt D, F, °graha pamirsakiti B E G H M; —
kasyasih B. 3 Hier eindigt Ms. M; 19 sumarika A, sumariya D F; 21 kabyētan
raras A F. °hulut B; 27 bibi katon kita baribina A, bibi — bari bari D, bari
lagi kapwa tolihēn F.

- nyang suruhan mahāywa gēlunganta mangayati lukarnya meh tibā».
6. [mepu jugān tumona mukaning puru-puru cala yan tininghalan, tan hana doṣaning marēngu rakwa yan ahalana raṣmining guyu, yan ri dalēm ri heng wēngi manganti pētēng unēnging anggēgō smara, tan dadi tan tikēl juga halista kadi marahakēn pēhing hati».]
 7. mangkana lingnira ndan api tan wruh ika sang i harēp salah sahur,
«rakryan adoh ulih nrēpatiputra lumaku huningan tikung hawan,
riñcinikāng surālaya matingkah angulilingi meru-parwwata, bhārata-warṣa-maṇḍala kidul, ndi kunēng arah-arrah ri hastina.
 8. tan rumaras kari twasing anon ayap-ayapi sabhā sang anglare, kūng nira sang patang siki kakārinira kalima sang patibrata». «haywa hinopakēn tangisikāng wwang abuhaya dudū sakesira». lingnya sang arjunānahurakēn ṣapatha juga sirāngdēlō mata.
 9. mangkana denirāmarēkakēn kira-kira tucapa ng katungkulan, lwah ri lurah nikāng tuhina-parwwata mangapa kasor sakeng tasik,
ring mapasir mapañdan akarang-liman asēmu lēyēp tininghalan,
ring mamananuk manambay angadoh wruh anawanakēn ambēking mulat.
 10. pinggirikāradin kadi lilit pata-patahanikāng hēniriya, rāmya ṣaneh-ṣaneh mawatu hantiga winasēhaning pasang surud,
aṇḍul açoka bānasaka pālaṣa parigi hanā puḍe-puḍe, wwadnya kadīnukir hana kadīnanamakēn angasut ṣilātala.
 11. ṣūnya tanora mānuṣa tēke riya ya tan adhikāra-pañḍita, nging sang anambi ring watu sumong wwang ika nipuṇa manghuwus-huwus,
brāhmaṇa tirthagocara pilih sang ataki-taki niṣparigraha, sarwwa sukākēmūl hariṇacarmma madulur anusup lawan kidang.
 12. konang-unang katon liman-alasnya tuhagaṇa masūryyasewana,

3 epu A; 17 sake rika D; 20 tuwina parwwata B; 29 pālaṣa conj. A D F corrupt, B. sālāṣa, E sālansa.

- wwai sumirat sake tulalanyan n asidēkung ulahnya yan pakōm,
 mwang hana satwa kasturi sēdēng mangiḍēmi sēkaring
 gaḍung mure,
 tinghalikāpēḍe humarēping dinakara kadi manghiḍēp smrēti.
13. nyāsa kadī ng pangipyan aparān kunang ika ring anādhikālasan,
 caṇḍi ḥilānanā ng cawiri piṇḍa manangisa mahēmbi-hēmbihan,
 kālyan aḥoka rambay anisih pariginika rinuntuhing nadī,
 nyū gaḍing anglangut paḍa matēb tumirisakēn awaknya
 yan ruru.
14. tan hana kapwa kārwa lēpihan mahas-ahas i rikāng naditāṭa,
 mrāk juga mukti rāmyani rēmēngnya wahu tēka mangam-
 bwakēn hudan,
 wruh tumiling maninghali kilat lumari kadi cariknikāng langit,
 tan huningān sinaṇḍing i rabinya mangamēr anisik sakeng wuri.

ZANG XVI.

Ākrēti-soort

— — — | — — — | — — — | — — — | — — — | — — — | — — — | — — — | — — — | — — —

1. hana mata pājaran wahu katon tinuduhakēn ikāng walāntaga,
 hana kadi lēmbu mangrēpah i sornya pinutih apayung-
 payung wēlu,
 puru-puru tan katon atēpi rangkangika tēkapi sanghubing nadī,
 asēmu kadewatān malalayan magupura kadi mukṣa tolihēn.
2. surawanitā mamañcana tēhēr lumaku kili ḥināpa sang rēṣi,
 asaji sēkar mareng bañu dudū ng anētēk asēp i saṇḍinging
 durung
 manis i matanya tan dadi kalingsira mapaga ri tinghaling
 tamuy,
 hinilan aḥabda yan tēhēr angingguti halis irikāng tapowana.
3. lwahika mijil sake wukir-anak titir analaga tūsnya tūt lurah,
 gumulaking agra jambangan angertali mēlēk amangun-
 mangun himā,
 tēka ri pasir nikāng suranadī hiliraning asanāsinang rurū,
 suka hana jiwa-jīwa masibū mwang asisik amiwir-miwir hēlar.
4. kawēlas arēp sēkar sēminikāng kayu paḍa turung angharas
 gēlung,

5 De strophe-volgorde in B E G H is 10—12—11—13 in A C D F is die van de tekst; 7 rambayan asih E, rambatanisih — rinuntuning nadi A, rambatan rinuntu-i D, rambatanisih — rinuntuhing gadung F; 8 nyuh B G H.

angayam-ayam kasumpinga tiling-tilingana tēkaping kawī-
 çwara,
 tēka mara sang dhanañjaya lawan kalulutira sēdēng smarātura
 inuhuhikāng kuwong sira n arāryyana kiniwat i lunggahing
 gaḍung.

5. atha haliwat sire rika katon tatarabani sabhānikāng musuh,
 diwasa pitung tabēh kēñaring arkka sinidik i tibānikāng
 hudan,
 angada-hadāhawūk midēr anūtakēn angin i hiring nikāng
 langit,
 hana lumarap manuknya samēnur tinali-tali tinuntuning wulan.
6. i para-parahnikāng i maṇimāntaka-nagara kasinggahan hudan,
 ya juga tinolihiṅ dinakarānēpuhi kanakabapra gopura,
 akara-karā katinghalan ikāng ḍawalagrēha ri pōhaning kuṭa,
 dumaçaguṇa ng surālaya halēpnya pinaka phalaning sēdēng
 jaya,
7. ri suruping arkka tan hana pētēng metu, tēkapi pajang
 nikāng wulan,
 makin aparō sayabni laku sang nrēpatanaya lawan dulur nira,
 «padahi paran tikibu gumuruh pilih angajakēn mahotsawa,
 asura paḍāwērō wija-wijah sakuwu sakuwu kapwa ghūrṇita».
8. pataña narendraputra, sumahur sang ahayu «tuhu ling nrē-
 pātmaja,
 niyata mamaṇḍi-maṇḍi tumēkāna wiwudhapati kapwa sang-
 graha,
 amahayu sañjatāçramanikāng lēbuh alap-alapan mabherawa,
 tuhu mata yan pitung wēngi hinernya lumuruga mareng
 kadewatān.
9. nrēpasuta yan katon bhayaniki ng pangutusira surendra
 durgama,
 aputēk arēs twasing pinatiwar sinurungakēn anambaheng
 musuh,
 syapa tan arēngwa hewa mulate kagamēla tēkaping durātmaka,
 lēhēnga jugā ng pējah saka ri pāpaning anahēn irang lawan lara.
10. kunēng apa tan wineh tēkapikāng widhi, winilētakēn twas-
 inghulun,
 pinarikēdō marambatana tan sakawaça kayuhēn pakāçrayan,

7 sinipḍik A; 12 himanimantaka A, ima-imantaka D, himanmān E, iman-
 nimataka F.

- tēwas angēlih makānta ng angawe tawang ataya kēdō ni-
niṣṭura»,
wuwusikang apsari tēhēr apet tangis angisēk-isēk gawe-gawe.
11. «rari mapa lingta merang i pakon surapati rinasan kasinggihan,
kunēng i hanangku sāksya mulate kita marēk aparan kasang-
çayan,
si kagamēla pwa dening asura ndya ta wēdī palalunta kōlakēn,
ibu hiḍēpēn nghulun rari tēkapta manisakēn i heng tikung
wulat.
12. saphala yaçanta yan wutaha denya mawarah i rahasya
ning hati,
kawēnang ikāri yan kadi lēkasta ring acala rikāna ring gihā»,
wuwusira sang dhanañjaya tēhēr mahayu gēlung i sang
winodhanan,
tikēli halisnya tan prihati-hetu saji-saji pinēñciring guyu.

ZANG XVII.

Praharsini.

— — — | — — — | — — — | — — — | — — —

1. akweh goṣṭinira tangeha yan wiwākṣan,
leçyāpatti rasa paḍākēkēs wilāça,
lāwan tocapaning upāya sāmpun arpat,
ndah mangke ta sira tēkerikāng parāna.
2. ring tāman ri wēlahaning puri n pararyyan,
strī ngantah pura kahaḍang paḍāmajang lek,
len tang strī pakirimira hyang indra ngūni,
manglilāmēng-amēng aneka dewakanyā.
3. wwantēn rāmya raçana çūnya kāwakanya,
ngkāneng kalpa-taru paran sang āryya pārtha,
ring rangkang sphaṭika durnirān panganti,
sākārāning ujar arūm karēngwa dohnya.
4. [rūpanyān panguray atōb mēlēs gēlungnya,
mwang kenkenya bhujagacarmma raktawarṇṇa,
gātranya pwa kadi tatūr hañar sinangling,
abhrā tang sphaṭikagrēhāsinang rinēngga.]
5. endah tang sphaṭikagrēhāsalin prabhānya,

1 A corrupt, makatang inawak tawang F, tēwas alisuh makantangan
awak tawang D; 15 pamēñci ringguyu A, piniñci D, piniñcarang guyu E;
18 kocapaning — sampun adan A, kocapan D; 27 denya A, donya D F.

- akweh tāpsaraduhitā mulat wikalpa,
hetunyān para mangungang waneh hanāngling:
«indung toh syapa ta kitāri māsku» lingnya.
6. ndan dūrān nrēpatanayān katona denya,
sarwweccān pacēlēk adrēçya sūkṣmatatwa,
sang lēng-lēng ta juga tinonya dīna-cittā
lwir çākāngēlih alangō mulat lumēnghe.
 7. āngrēs twasnikang umulat marēk tigang wwang,
strī ng kendrān iki pakirim hyang indra ngūni,
«nda k wāswās pwa kita kadi wruhāku» lingnya,
manggēh niçcayani manahnikān tēkāngling:
 8. «māskwindung syapa dumulur kitān para ngke,
sākṣāt handaru mangēnēs hiḍēpku rakryan,
çrīning kendran iki tēkānurun mara ngke,
sādhyā sang prabhu kita suprabhāngku māsku.
 9. sungsut detyapati subaddha ri hyang indra,
tan len hetunika ri tan kaweha ngūni,
mangkin kembuhan i ḍatēng sang arjuna ngkā,
nāhan hetu sang asurādhipānēkāna.
 10. tan hārohara kari sang hyang indra mangko,
wrētteng swargga mapa warah kakanta māsku»,
nāhan lingnya saha tangis girang nimitta,
mojar sang kinasēgēhan malap manahnya.

ZANG XVIII.

Dhrētisoort:

— — — | ~ ~ — | ~ ~ ~ | ~ ~ — | ~ ~ ~ | ~ ~ ~ | .

1. «ḍū nohanku kakān kacuṇḍuk i kitān dunung kadi dine,
mangkeka pwa halēpnikāng i maṇimantakāparimita,
ngūni ngwang mara yan wruhālēwiha sangka ring surapada,
mangkin çirṇṇa kēta ng surālaya huwus hilang malaradan.
2. sambandhanya huwus katon sang asurādhipān lumuruga,
byaktā bhrāṣṭanikāng surālaya wiçirṇṇa hēntya kahala,
yekin kāraṇaning ḍatēng humulu pādapangkaja haji,
manglonloni kasewakan nghulun abhaktya tan kahañanga».
3. «wīnāng dyah pira harṣa sang prabhu rumēngwa denta
mawuwus,

2 wanehan angling cet., deze lezing is ook mogelijk; 8 tyēsnikangawēlas A D F; 24 ndra nung A, het is mogelijk dat daar ndyanung heeft gestaan; 32 wwinang dyah A, wnanng dyah D, wnan dyah pinaharṣa F.

- lwir çrining madhumāsa-kāla tēka ring hapit juga kita,
kingkingning trēṇa-wrēkṣa tulyani lulut sang onēng i kita,
indung mājara sanghulun drēḍha tumona garjjita haji».
4. rwekāṅ mājara kāri tunggal angucap lawan sang asumā,
prāptekāṅ mawarah satorasi ri sang niwātakawaca :
«sojar sang prabhu suprabhān wahu ḍatēng sumēmbah i haji,
mangke prāpta sakeng surālaya haneng taman kasiharēp.
 5. hetunyan tēka kūṅnya ngūni hulune pananmata haji,
sang hyang çakra jugātēngēt, mahal awaknya teki wēkasan,
āpan byakta wiçirṇṇaning surapadān tēkap sang ahulun,
prajñāṅloni kasewakan duga-dugālēmēh kahañanga».
 6. nāhan lingnya kinon marēk-marēka de niwātakawaca,
harṣāṅgañjar i raçmining guyu sirāmanis wulatira,
sang konēgnira ngūni rakwa tēka tanpa sangkan inucap,
tanpojar sakarēng pijēr mēnēb-ēnēb rarashatinira.
 7. mojar «bhāgya jugāṇ ḍatēng mañikikāṅ surendrabhawana,
lakṣmīning suraloka kagraha tēkapku sāmput angalih».
nāhan lingnya madān umangkata mareng taman mamapaga,
lungḥāṅgopita denirān laku tanora kapriya tumūt.
 8. sāmput prāpta sireng tamān alas-alasnya tulya rahina
dening lek gumawang linūdan i kēñar nikāṅ mañimaya,
ring rangkang sphaṭikān dunung mulati gātra sang wahu
ḍatēng,
māmbēt bhāwanirān panēmbah angēlih pinangkwaḥnira.
 9. mungguh munggwirikāṅ grēha sphaṭika sang niwātakawaca,
sang konēng kinisapwakēn titir umingsēr epu mangēsah,
lungḥā tang paricārikā syapa kasangçayan tēkapira,
mojar sang mañimantakādhipa tēhēr makon lumihata :
 10. «ndyah mangke pwa baliknikāṅ hrēdaya mār paranti ru-
maras,
rwa ng we ta pwa kakanta māsku kumētēr halisku ri tēngēn,
akweh dūtanikāṅ sukāpuhara harṣa tan pajamuga,
ipyankwibu kagunturan madhu balik pwa tan kita tēkā.
 11. lāwan tebu hiḍēp-hiḍēpku ri pananmatanta taṇ i rāt,
lwir sambegani lunggahing gaḍung angolakēn kayu ragas,
truhning megha kunang kitānuruni cātakāmēlasarēp,
sang hyang lek tumurun kamāsihēn anon cucur kari kita».

8 tēka nguni kūṅnya A ; 15 raras atinira A, rarasnyatinira B E G H ; 16 bhagya ta yan A ; 25 mungguh D ; 29 pwa ranti D ; 33 walik B E G H ; tan tēka kita D, tan kita ḍatang F ; 36 ngungsira cataka A.

12. nāhan lingnira sang niwātakawacācawuh mangarèki,
 meh meh rājasa met pasambulihaning tapih juga sira,
 sang sinwamning açoka kanglihan atākiput kasiharëp,
 mojar ndān atëhër mangañjali lëkasnirāngasih-asih.

ZANG XIX.

Triṣṭubh-soort:

. — — — | ~ ~ ~ — | ~ ~ ~ ~ | ~ ~ ~.

1. «sojar sang prabhu haywa cinapalan,
 sëmbahning çaraṇāgata ri haji,
 yan yogyā wëlining suraduhitā,
 herën ring rahinān kadi kawawa.
2. ndin lunghā rasaning gula hinëmu,
 de sang nātha haris-harisën atah,
 göngnyārëmbha patik haji huluna,
 sambegān saphalākëna rumuhun.
3. lakṣmī tulyaniking suraduhitā,
 yan ring çakti mangāçraya ri haji,
 sang nātha pwa ya siddhi krëtawara,
 accedyāmarañāṣṭagaṇa hana.
4. kirttintāngawaçeng bhuwana kabeh,
 sa-brahmāṇḍa huwus kahaliwatan,
 ring wiṣṇwaṇḍa çiwāṇḍa paḍa kumöl,
 tan hopën tikang indrapada kawës.
5. açcāryyātiçayanta mapa kunëng,
 deningng indriyawigraha matapa,
 yan sātus yuga yoga haji ginöng,
 rudrānugraha tan sipi kawënanng».
6. «māskwindung warahangkwi kita harah,
 unggwankwātapa tan sipi saphala,
 lambungning himawān hana ta gihā,
 pingpāt guntur atita kaḍḍëtan.
7. rudrārādhana nirmmala satata,
 sambega pwa bhaṭāra kawëlasën,
 sāsing sādhyā kasiddha pinalaku,
 bhūh swarggādi pawehnira huluna.
8. mwang çaktingku rahasya wëkas iki.

5 qūh sojar haji A D F; 9 hindra B; 22 dening indriya cet; 26 unggwankwi tapa B.

- ring jihwāgra pawehnira saphala,
brāhmā wiṣṇu kawēs ya kakawaça,
nghing rakryan wruha haywa ta wawahan».
9. nā lingnyān pawarah kadi kahuwan
dening pet siwi tan wruh ing ulaha,
syūh rēmpū hrēdayanya minanisan,
ngke rāgan sakalāmuhara hala.
 10. ndan sang paṇḍusutāmidēṅgērakēn,
engēt rakwa sire samayanira,
mör ngkāneng gupurān tēka mangadēg,
guntur bhrāṣṭa huwus dinēdēlira.
 11. mākrak tang sa-kaḍatwan awurahan,
akweh strī katibān ring umah ēmās,
kagyat sang maṇimantaka-nrēpati,
jāti wismrēti gadgada mangadēg.
 12. sang kōṅg sumalah sira sakarēng,
mör mēngpōng pasalahnya wahu minge,
sang pārthāmapaging gaganatala.
ndah manggēh kasilibni musuhira

ZANG XX.

Jeloddhatagati

— — — | — — — | — — — | — — — |

1. sēḍēng mawurahan tikāng sanagara,
hanāwarah i sang niwātakawaca,
nda tan kahuningan tangisnika kabeh,
pijēr kahēnēngan tikēl halisira.
2. apan kahilangan maṇik hiḍēpira,
anargha makahēmbanan tanganira,
pinetnira huwus mēsāt namu-namu,
udhāni ta sirān kēneng kirakira.
3. pamañcana bhaṭāra çakra niyata,
huwus manarawang katon tēkapira,
kunēng wētuni denirāwara-warrah,
kasangçayanira nda tan karakētan.
4. wawang madēg ikāng kamānawibhawan,
sa-parwwata sumeru munggu ri hati,

6 rēmpulḥ B H G.

- ḍatēng sahananing mahāsurabala,
 parēng tumama ring kulēm tan inatag.
5. huwus hibēk ikāng pēkēn pasēk agōng,
 tēkeng alun-alun kabeh paḍa sēsēk,
 inastwakēn ujar mahāsurapati,
 dumona suranātha mangkata mēne.
6. wanguṇḍahina detyanātha mijila,
 ikāng bala sēnaddha sām̐pun arēpat,
 paḍāruh-aruhan humung wija-wijah,
 mrēdangga kala ḥangka ghūrṇitatarā.
7. hanan kadi gēlap salakṣa niyuta,
 ikāng parēng asinghanāda gumuruh,
 kumēl rasanikāng samasta bhuwana,
 tēkapni bala sang niwātakawaca.

ZANG XXI.

Wasantatilaka

— — — | — — — | — — — | — — — | — — —

1. yan bwat niwātakawacāgul-agul pragalbha,
 krodhe rikāng mangiku nīti mamet upāya,
 tan sām̐a bheda dhana kewala daṇḍakarmma,
 göng ning parakrama jugenadu kaprawīran.
2. mantrinya pād ubhaya ḥuddhakula praḥāsta,
 krūdhākṣa duṣkrēta wirakta karālawaktra,
 wetbet hiranya-kasipuh kula kālakeya,
 manggēh krētārtha ginulang haluring raṇāngga.
3. nirbhīta lāgi tinurun sura ring sumeru,
 mangke pwa ḥakra sira sang pususeṇ tēkāna,
 mwang mānuṣāḥraya kaniṣṭha dumeh ya māna,
 tan sangḥayan tēka rumampasa ng indraloka.
4. mangkat ta detyapati kātara mrētyurūpa,
 sām̐pun pratiṣṭha sira ring ratha hīrabajra,
 mātagga rākṣasa mangīr manisih wēlangnya,
 gumrit bēlah sahananing prēthiwī hinambah.
5. krūrāmīre sira ri kūwaraning rathālāwā,

8 sēnāha A; 17 bheda dhana A B G H, bheddha dana E, ddhana F; D
 slaat de geheele regel over; 24 juga sang winuwus A, juga sang pususeṇ D. F;
 27 mangkat tang A, mangkā ta B E G H, mangkat pwa D; mretyu tulya A D;
 29 pangimmanisi wlangnya B, mangar ma^o F.

- dewāṅganāṅgisapu jōṅ salayāṅgudoda,
 anyat mañāmarani deni panasnikāṅ twas,
 krodhānalālatulatūmetu ring matābāṅ.
6. ardhasēsēk lakunikāṅ baladetya sangghya,
 sangkīrṇa lakṣaṭata rākṣasa rākṣakanya,
 wyāghrāṇwa singha hana garddabha wāhananya,
 sarwwecca ng āyudha mijil ri puhun wulunya.
 7. tēngran mēlēk bhujagacarmma tēke mukanya,
 cūḍamaṇinya bhukakuṇḍurika pradīpta,
 sewu wwalungpuluh atīṇḍih anekawarṇa,
 lwir wangkawāṅgibēki rāt dhwaja detyarāja.
 8. krūdhākṣa duṣkrēta panēṇḍas arampak agya,
 sānak samāyudha samadhwaja-wāhananya,
 sundopasunda-suta cūra mahāprabhāwa,
 salwirning endah atibhīṣaṇa bhūṣaṇanya.
 9. sakwehnikāṅ asura dānawa pangharēpnya,
 sangkēp hanan gaganamārgga hanan padāti,
 tēngran gajājina wiṇāla tēke gaḍingnya,
 lwir andhakāra kumēlab lumarap kilatnya.
 10. rwekāṅ tulakbalakanging laku sārabhūta,
 kēmba sulakṣaṇa wirakta karālawaktra,
 kapwāhawān asurajanma gajendrarūpa,
 wruh ring gadāyudha paḍāmawa lori hira.
 11. sōk cūradānawa mahāsurapādarākṣa,
 ākāra sārwuda jurunya dudūṅ balanya,
 tēngranya singha sinasat kumēlab wulunya,
 kadyāluning jaladhi dening angin pracaṇḍa.
 12. sakwehnikāṅ asura dānawa tan pradhāna,
 tapwan pēgat saka rikāṅ kuṭa pāt lawangnya,
 kadyācalālaku-laku mwan alas jurangnya,
 lwir sāgarātula-tular gumuruh sakāmbah.
 13. ndā tan hanālas angadēg paḍa bhasmibhūta,
 āpan rēbah tēkapikāṅ anilapracanḍa,
 syūh dening aṇwa rathacakra linūd inambah,
 liṇḍū hudan saha gēlap kumupak halisyus.
 14. utpātaning sa-maṇimāntaka-rāja cīrṇa,
 guntur tikāṅ acala tūt kiduling su-meru,

4 sangga BE, sanggya DF, sanggha GH; 9 bukakundur AF, buḥka⁰ D;
 18 gajah jinahisala F.

kolāhalān tinapaking baladetya sanggha,
swarggālilang sakahawan rinurah rinampak.

ZANG XXII.

Sragdhara:

— — — | — — — | — — — | — — — | — — — | — — — | — — — | — — —.

1. ryyangkat sang daityarāja nda tucapa ta ḍatēng paṇḍuputra
pralabdha,
ṣiḡhrānēmbah ri sang hyang surapati kahaḍang hōmaning
dewasanggha,
sangkep dening maningkah wara-warah apa tan wāspadākweh
matakwan,
tēkwan dening manēnggah jaya-jaya tēkaping garjjitāngēṭṭa-
hāsa.
2. mojar sang pārtha n angkat ng asurapati pilih prāpta sangkep
sēnāddha:
«yatnā ta ṣṛi surendrāparan ulaha lawan byūhaning mang-
lagāna,
āpan tūt lambunging meru ng asurabala sōk ṣṛiṇṇa tang
swargga kāmbah,
mundur kapwākukud byakta ḍatēnga niyatāngaṣraye jōng
surendra».
3. «aum! putrāpan kitenanti mami huwus adan kapwāpakṣā-
nēkāna,
mangkat pwekāng musuh durgga ya tika pahayun byūhaning
manglagāna,
sākāmbah denya konēn makukuda sakarēng kapwa rākṣan
sahāyan,
ndan wāswāsēn purihning mangulih-ulih ikā sānukāne wwang
akweh.
4. ambēkni ngwang mahāwīra tinēkan anēke rakwa tātan
prabheda,
mangkin durgrahya tekāng mrēga-pati tinēkan yan panganti
guhānya,
māti ng mong yan parāngdon graha, wuhaya pējah yan
pareng wyāghradeṣa,
ng wang yan tan wiṣwaseng deṣa lagi sigasigun prāya tan
wring bhayanya».

7 wāspadā B; waspaḍa cet.

5. ling sang hyang çakra citranggada sira sumahur «yukti ling
çrī surendra,
pöhning kāmāndakekā kunëng ingët-ingëtën drëṣṭa sāmpun
wināswās,
kālahning wang tēkap sang kṣītisuta nguniweh denikāng
meghanāda,
kagyat kewran dinon durbala kaparēpēkan rimbit akweh
tinolih.
6. angkatning çatru mangko parēngana papagēn ring hawan
çīghra-çīghra,
rwekāng lābhāwamānāparimita katulung sākīdulning sumeru,
āpan sāmpun madan sang surawara tumihang tan hanā tan
sēnāha,
manggēh ngwang samprayuktālaha mēnanga huwus misyana
ng dharmmayuddha.
7. ling sang citranggadānganggēhi ri surapati mwanng watēk
dewasanggha,
sāmanyopāya sāmpun pinapakira kabeh kapwa tātingkah agya,
rāhasyopāya sang pārtha juga sira huwus niçcaya mwanng su-
rendra
tan lokopāyaning çatru parēngana bhaya kweh nikang cāra-
sūkṣma.

ZANG XXIII.

Akretisoort

— — — | — — — | — — — | — — — | — — — | — — — | — — — | —

1. sang hyang surapati mētu sangka ring kuṭa lawan surabala
gumuruh,
erāwaṇa gajapati rēngga r unggunira ratna kadi gunung apuy,
bajrāyudha marēk i sirāpayung garuḍa-roma kadi jaladhara,
sākṣād aruṇa ring udayādri wimbani dhanuhnira makara-kara.
2. siddharṣigaṇa paḍa sumungsung ing gagana ghūrṇṇita maja-
ya-jaya,
lumrāng surakusuma lawan hudan kṣaṇika tanpa jalada
tumibā,
akweh wihagaṇira çarīrakampa çubhamaṅggalani lakunira,
wuntu ng bhuwana tēkapikāng mrēdangga kala bheri mu-
rawa kumisik.

3 pēhning kamandaka B, pēh nikāng manda keka A.

3. widyādhara samaradharandharāsura katiṇḍih asulam i harēp,
lakṣāpāpan apapatihan pinaṇḍita mapiṇḍa pira-pirang iwu,
dewāngsukataruka surat-surat dwirada matta rinawisan ēmas,
tēngrān ika kadi jaladānghēmū hudan agōng matēpi-tēpi
kilat.
4. citranggada ri harēpirāhawan ratha maṇik marakata sagala,
piṇḍār wuda pamajanirānapuk paḍa widagdha mamawa krētala,
tēngrānya paḍa-paḍa mirah dalugdag adawā tēhēr awajagalah,
digdāha kahiḍēpanikān ginandha kanakadrawa maka bharaṇa.
5. ngkāne wuri surapati citrasena saha bhūṣaṇa mamawa laras,
munggwing sphaṭika-ratha rinēngga bhāswara tēkapni wēḍi-
hanira bāng
malyāla curiganira kadganing bala kilatnya pinutēr ahulap,
sātus wwalu kadi čiwa ḥuddha ring gagana tēngranika katu-
lajēg.
6. jyeṣṭātmaja surapati sang jayānta ratha phaṣṭika kahananira,
sāmpun matēguh inabhimantra matwasa sakeng wēsi waraṇi
makas,
pinghe dhwaḥ nira suradārucarmma hulu lañcang amuka-
muka mās,
sumrāk tēhēr anawanakēn sugandha mrēganābhi panēpak
i riya.
7. rotāpsaragaṇa macaping-caping mamawa tomara pamajanira,
anyat tang apalaga manguṇḍa coli čiwapatra hana ri takurang,
kapwā rukuh awaju sinimbaranya masawit sēkar aruh-aruhan,
mēttājēnu-jēnu mawēḍak-wēḍak kanakacūrṇa kawigaran awū.
8. sang paṇḍusuta pamēkasing lumampah ahawan sakaṭa maṇi-
maya,
sang māṭali ngaranira sārasārathi manojawani lakunira,
pinghe dhwanjanira kadi sarwwawarṇṇa tēkaping dhanuh
angadahada,
sōngning makuṭa kawaca wāngkawāsaliwēraṇi juga ri harēpira.
9. gandharwwataruṇa ri harēp dhanurdhara paḍātinira sangang
iwu,
len tang maliman alimunan dudū ng makuda sār wuda mamawa
tuhuk,

1 duran lara B; 3 of 0taru kasuratsurat; 7 piṇḍāwuda B. piṇḍa ḥawurda A;
16 pastika BDGH paṣṭika AE; pastingka F; 21. De strophe-volgorde in A
is 1 2 3 6 4 5 7 enz.; 24 tang aphaḥa A, apalaga D, apalaga rā E;
ri tangkulak F, amalaga B.

- lumrā dhwajanira hēlaring wimāna kadi megha marēking aruṇa,
 kākaṇḍa kadi liḍahing antakāṅgaladalad mamalaku bhuwana.
10. sang citraratha pinaka bāhudaṇḍa pinatih surapati marēka,
 mang dewata sapinasuk ing surālaya tumūt ri wuri nrēpasuta,
 nānāwidha pagēlari sañjatanya kadi rēm kadi kilat awilēt,
 lwir parwwataçikara tinolihing rawi hanan kadi jaladhi pasang.
11. lwirnyān gaganacara mēlēk sakeng kuṭa makin sumahab aḍarata,
 mingsor mangusir i sukuning su-meru kadi sāgara mangawang-awang,
 sārsök prakāṭa kadi langit rēbah saha nawagraha makapuratuk,
 lwir andaru sangangiwiu candra bhāskara paḍēm ri laku surapati.
12. lwir sapta bhuwana wahu warttamāna ri panrēṣṭinira paçupati,
 kapwākrama tumitah awaknya ring sajuru kātara-tara sumaput,
 sāsing kahawan atēmahan lēbū tēkaping açwa ratha gajapati,
 lwah lungka tēmahan aratā tēgal tēmahaning wukir alas inidēk.

ZANG XXIV.

Wikretisoort

— — — | — — — | — — — | — — — | — — — | — — — | — — — | — — —

1. prāpta ri lambungikāṅ giri-rāja kidul suranātha sēnāddha sanggraha,
 āpan awās pangapuyni musuhnira tūt gēgēring gigiring gunung midēr,
 sāk sira sang kahawan kahalālaradan kapapag tēkaping surāp-sara,
 çeşanikāṅ tinawan pinangan hinañang tēkaping bala daitya rākṣasa.
2. tan dwa tēkālād-alad mañimantakarāja manalyani sāhasāṅgusī,
 tanpa tuhan waragang waragang kalawan panēngērnya tatanpa sañjata,
 kagyat anon magēlar makukud ta ya mangkin atambēh atim-bun akrama,
 byūha surādhipa kātara sōk makarānana yeka dumehnya kaṇḍēga.

3 kākāṇḍa B. E G H. 22 cet sōk, sāk conj. 27 ⁰waragang waragang panēngērnya katon juga tanpa sañjata A, ⁰waragang waragang nikang tanpa ngēn juga tanpa sañjata D. ⁰waragang waragang kalawan panēngēr junga tanpa sañjata E.

3. de suranātha madan sira sāra çarīra huwus pinakāngganing
gēlar,
mukya tēmēn nrēpaputra dhanañjaya pangharēping sura ring
raṇānggana,
citrarathādhika mitranirāparēking ratha sāra n umunggu ring
liman,
mwang sura sanggha gajāçwarathanya padāti samūha wilang-
nya sār wuda.
4. tēkwan ikāng giri durgga tēgal palagan maratā hinapitnikāng
jurang,
çuska kurang bañu pōng wadarā hawaning lēwu guntur atap
tikāng watu,
pringga jurangnya kakilyan i rāryyanirān humadāng humarēp
rikāng musuh,
ngkāna ta sangkananing mamēgat-mēgat i pratisāra hanāng-
rēpeng suket.

ZANG XXV.

Çardulawikridita

— — — | ◡ ◡ — | ◡ — ◡ | ◡ ◡ | — — ◡ | — — ◡ | ◡

1. sang citranggada citrasena panihung kānan pangantī ng gēgēr,
munggwing kerī ta sang jayāntaka sumār mākrēp kahañjur
mahā,
sākṣād dhastanikāng gēlar hangun-angun mahyun rumoha ng
musuh,
manggēh byūhanirāpagēh mawunuhan tanpokihan durggama.
2. sāmpunyān marēpāt katon ta sahabing daityāḍarat ghūrṇṇita,
pakraknyān paḍa garjjitāngamah-amah sākṣāt gēlap sāyuta,
gritning syandana panghriking kuda liman lāwan krēbētning
dhwaja,
wāgyutpāta kilat sake patakising dangṣṭrāgra tanpāntara.
3. sār sōk sañjata wāh mahāsura tasik muntab titahnyān wutah,
liṇḍū ng rāt gumiwang mahītala bēlah sangsāra kadyāyunan,
mrēm ng āditya lēbū ḍēḍēt paruṣawātāwor alisyus mēlēk,
sang hyang meru rubuh tasik mawurahan brahmāṇḍa kāṇḍēg
rēngat.

9 hinapit nikang gēgēr A D E F; 15 sangkaṭa sangka⁰ B D E G H; 18 kerī
ka sang B D E F G H; 20 sākṣāt hasthinikang A, sākṣāt hasta D, ⁰hasti F;
22 tanpokilan A.

4. prang bwat detya mamāh gunung parëng amūk durniti tan
wring bhaya,
gutgütën sumëgut paḍānggragut apan krodhālawas göng
galak,
prangning cūrasura pwa sāra paḍa tāwantah matëmwing
tëngah,
lwir guntur mapagut matambëh i harëp norāngucap mundura.
5. hūngning bheri mrëdangga mări karëngö dening papan
pākṛëpuk,
āngṛës kākṛëciking tēwëk këtugikāng kontāngëne sāmaja,
lāwan deni pangohaning mamëkasi prāṇānguhuh kātara,
mwang pahyāning amök ikā krëtëbikāng wāhwāpulih mom-
bakan.
6. wyartha ng jantra panah galah kasësëkan tanpa prayogākabët,
anghing kadga gadāngëne silih arug ring tomara mwang
tuhuk,
anyat mānahut angdëdël paḍa silih bandhālupeng sañjata,
akweh māti silih tēkëk patëhikāng pātrëm lawan kris pamök.
7. kapwālwang saka sewu sār wuda dudūng mātangga lāwan kuda,
rūgning rënggarathān pabëntur asilih tiṇḍih rëmëk bhīṣaṇa,
aprang ring kunapādri ta pwa wëkasan sang wīra singhādapur,
mëntas ring rudhirārṇṇawārurëk arok hyun hyun wijah ghūrṇ-
ṇita.
8. sang siddharṣi haneng langit harëp anontonātakut tālayu,
kapwāmṛëm matukup kapö kapëlëngën trāsānglayang min-
ḍuhur,
āpan lwir sinanga ng langit ri dilahing sarwwāstra muntab
murub,
āwrëg ring rawilokamaṇḍala hilang tis-tis tikāng bhāskara.
9. lwirnyān mangkana saprahāra kapahung tekāng watëk rākṣasa,
tan wruh yan sinësëb kagëm pinëgatan sangkeng gëgër
durbala,
sang citranggada citrasena tumitih mwang sang jayāntāngusī,
yekān pāwrëg i wuntat awri wulangun tan wring laganyān
winor.
10. abyūran kakasut waneh paḍa ta yāmūk-wūk mangungsī kiwul,
tëkwan pwāsālësëk mangunduri jurang wāhwāpulih kedëkan,

8 papan kakṛëpuk A, papak pakṛëpuk B; 11 pamëkasing B E G H; 18 patih-
ikang A F, patinikang D; 24 takut hālayu B E G H; 34 wuntatanwring B.

- anyat teka ring antarāla pinanah rēmpūh tibāgēnturan,
de sang pārtha lawan surendra tumitih sangke harēp sāhasa.
11. pāt mantrīnira sang niwātakawaca rwekāṅg kapōkan parēng,
sangkirṇṇa ng bala daitya mukya kawēnang keṇḍit lēwih
sāyuta,
kāḷanyān sinēsēb paḍālap-alapan sang wīra widyādhara,
kagyat durbala binwatan pinulihan dening watēk rākṣasa.
12. sakwehning kahalāwaluy ri tēka sang daityādhirājāpulih,
muntab krodhanirān kahēnti pinusus sakwehnikāṅg pang-
harēp,
hetunyān tēka mangdēmak kadi ta sanghārāgni sāksāt murub,
sōkning rākṣasa bhāma sāk sakapapag sañcūrṇṇa bhasmī-
krēta.

ZANG XXVI.

Naam en soort?

— — — | — — — | — — — | — — — | — — — | — — — | — — — |
— — — | — — —

1. kahala ng amara de sang asurapati māti matip atitihan
inidēk inamah-amah,
ikang apulih tanpa nēmu hawan anōr i galahika nētēr
— — — anēsērakēn ¹⁾,
yama rika rasa rākṣasa tēka mamulir hulu hangun-angun
anēkēk anēpak anēpah,
anarawata ng asaṅjata saka ri puhun wulu saka ri mata
çara muçala masulam.
2. gaja ratha kuda ḍūli rēmēk inadu durbala kagiri-giri kadi
giri pamugari,
surabala gila pinrang inadēgan arēs rinamēs asasaran ala-
radan alulunan,
gēlarira surarāja makaramuka çirṇṇa panihungira rumuhun
alahasa tura,
asidēkung apulih ta nrēpasuta tulak-balakang ikang amala-
kang amalaku ng asih.

12 rākṣasa bāla A. °bama D. rākṣasa bab mangsēḥ F. 14 matitiha ya ta
pinidēg A, matitip atip inēdēk D, Corrupt F. 17 anēsēhakēn A.

¹⁾ Drie sijlaben te kort; in te vullen met: anēsēk.

ZANG XXVII.

Jagaddhita.

- |---|---|---|---|---|---|---|---|---|
1. sang hyang pācupatāstramantra rinēgēp nrēpasuta masa-
mādhi sakṣaṇa,
rēp māwak tikang agni rākṣasaṣarīra pitung ayuta kapwa
sāyudha,
maryyak mālun alumba ring gagana pūrṇṇa mētu saka ri
tungtunging panah,
krūrākāra tēkāngasut gumēsēngikang asura saha bhrētya
wāhana.
 2. siddhi ṣrī maṇimantakādhīpa manusmaraṇa wara bhaṭāra
bherawa,
accedyāmaraṇāngjēlag ri tēngahing hawu ri hilangikāng
balāsura,
dhyāyī rēp mētu tang balāsura muwah saka ri tutuk apūrwwa
bhīṣaṇā,
iccānantara kātārāpulih amūk dumaṣaguṇa halēpnikāng
hilang.
 3. ping pat ping lima yan minangkana muwah kagiri-giri
muwah triwikrama,
ngkā sang hyang tripurāntakāgniṣara panglēpasira ya muwah
triwikrama,
ndah ngkā yan pinasang rahasyaning upāya tēkapira sang
āryya phalguṇa,
sūkṣmajñānaning antaṣāpa katuturnira ri wēkasikāng anugraha.
 4. ngēs-ngösēn surasanggha māwrēg alayū tēkap i parama-
çaktining musuh,
sang pārthāta mahātumūt katawurag sira pinaka pamunta-
ting murud,
lwir kewran matawan-tawan tiki tinūt inujungan inirup
sināhasan,
dening rākṣasa pangharēp mamanah anghudani muṣala cakra
tomara.
 5. yekān garjjita sang niwātakawacānudingi kiwa manguṇḍa
tomara,
«hāh hāh mānuṣa dibya ko n wēnang amangpang aku
sakalalokikāntaka,

6 tambangi panah A. 25 paramasiddhi A. 27 mundur A. 35 sahalalokika⁹ B.

akwiki ng makadrēwya ng aṇḍabhuwanāku maka hulunikāṅ
jagattraya,
panglampū nya silunglungamwa muliheng nirayapada» nahan
wuwusnira.

6. ndan sang paṇḍusutāsuwe sira huwus tumihangakēn ikāṅ
ṇarottama,
nārācāstra ṇarīrabandhana ngaranya saha japa samādhi dewatā,
tēmpuhning waratomare sira mahārhapit i ya mapi kantēping
ratha,
makrak sang maṇimantakādhipa tēkāṅamah-amah atēhēr
mangadwakēn.
7. kālanyān kasilib kabañcana mēṅgā babahanikang anugrahe sira,
tan wyarthān pinanah sēsēk ṇarawarāstra tutukira kalēṅga-
king ratha,
ambēk niṇcaya sāwalepa magawe lupa larapanikāṅ pati n tēkā,
byatitan tēka ng antaṇāpa ya tinūtni pangawaṇanikāṅ
anityatā.

ZANG XXVIII.

Rucira.

— — — | — — — | — — — | — — — | —

1. huwus pējah sang asuranātha ring raṇa,
linūd ing agniṇara sabhrētya wāhana,
kadi pwa kālayawana ḍūli sakṣaṇa,
ṇināpa denira mucukuṇḍa-tāpasa.
2. rērēb kuwung-kuwung awilēt ring ambara,
anīla nīlajalada manghēmū hudan,
rawi prabhā kalanganirānisih katon,
wiṇeṣa cihna sang adhikāra yan pējah.
3. ikāṅ surāpsara mati len hanāsakit,
sinanggraheng amrēta tēkap surādhipa,
yathārtha nā sang amara tan tulus pējah,
muwah sulakṣaṇa saha bhrētya wāhana.
4. mulih ta sang surapati tan wēnang kinas,
ikāṅ sukāsama-sama sōṅnya ring muka,
mulih mangarwani ratha sang dhanañjaya,
jēṇēk mucap kramani tēkapnirālaga.

19 E slaat een stuk van strophe 1 vers 2 t. e. m. strophe 2 v. 2 over; 28
sahamara A B.

5. marēk tikāṅg surabalasanggha ring ratha,
mawētwa-wētwan ulah ujar kasewakan,
paḍomucap kramani lēkasnirālaga,
balik tikā sang agunākāya tañ jēwah.
6. byatita sang muliha sēḍēng haneng hawan,
aneka tang jayaphala rājabhūṣaṇa,
wiṣeṣawāhana hana ratnakanyakā,
sapāṅghaḍāpan ulihing angdhwajāhrēta.
7. [kunēng pwa sang mabuhaya yeki warṇṇanēn,
ikāṅg sēnēng kadi hiliran paḍāṅghaḍā,
anekawrētta paḍa rinēngwa-rēngwakēn,
swabhāwa nāgata pinarabyakēn hañang.
8. hanāngarang matēlasanāngarang hulēs,
mangō hanan lēsu pangisinya tanpa don,
huwusnya sanggraha katēkan panas bharan,
lēhēng ta kanya pabuhayangku ring natar.
9. haneki parccaya ri hasihnikāṅg sēnēng,
tumohi gōngni kahulunanya ring priya,
wungan bhawahni wuwusikā mēngēn-mēngēn,
wēnang kari bañu hañang anglēbur tasik.
10. haneki gōng lara lēwihing putēk hati,
pilih titir pinaḍapathākēn ing tilam,
rare turung wruhi purihikāṅg karāsikan,
wēnang lēñok ngwang i sēḍēnging pasanggaman.
11. hanākire wulat amanis panungsunga,
ikāṅg wuyung saputana raḥmining guyu,
harēp tuminghalana jalunya pet siwi,
malah priyambadanika lingnya mangkana.
12. dudū ṭikāmahayu wēḍaknya gopita,
mungup katon ri hati luput sakeng tapih,
lēkas mahāpi lara sinanggraheng hulēs,
pinet ikāṅg ubhaya hita tan kapanggiha.]
13. tangeh kawarṇṇani laraning surāṅgganā,
wiyoganing wahu pinarabyakēn hañang,
ḍatēng ta sang surapati kapwa ghūrṇṇita,
tēkapnikāṅg tabē-tabēhan tēkeng langit.

4 tan wijah A G; 8 pasang haḍāpan ulihing A, sapanghaḍang hapanuling D
sapanghaḍāpan ulihing E F; 14 pangurenya A ma^o D patapinya F. 19 bha-
wāni wuwusika G. 23 purikikang B.

ZANG XXIX.

Atidhrēti-soort.

— — — | — — — | — — — | — — — | — — — | — — — | —

1. atha sāmpunirān tēka suka-sukaning jaya tan wuwusēn,
hana pāwana nandanawana katēkānira pāṇḍusuta,
ndah aneka ta panghariwuwuni manahnira sarwwa rasa,
paripūrṇṇa daçendriyanira tumēke wişayanya kabeh.
2. ginawe ng abhişekaphala ta sira ratwa ring indrapada,
praṇidhāna surendra manēlanga pitung wēngi rakwa sira,
satilēm wēngining surapada rahinanya satanggal ika,
ya matangnya pitung wulana sira n amanggiha çūraphala.
3. çubhakāla ðatēng krama mētu suranātha rikāng pasabhān,
inatag rēṣi-siddha-suragaṇa paḍāgēlaring watangan,
walining suraloka humadāng atatā ginēlarnya kabeh,
aparan ta kasangçayanira sang anēmwakēnāṣṭagaṇa.
4. tēka tāryya dhanāñjaya sinaji ring āsana singha mañi,
makuṭādi sabhūṣaṇanira surarāja sinaṇḍangira,
makawastra limungsunganira sang ananta huwus dinala,
mañinila pamarṇṇa çaçarudhira dinrawa mār araras.
5. surarāja lawan yama baruṇa kuwera marēk marēpat,
barēbēt kala çangka murawa gumuruh stuti dewagaṇa,
angadēg ta wasiṣṭa sira pinaka nāyaka sapta-rēṣi,
saha çānti mangastwakēna jaya-jayāmrēta dewamaya.
6. bañuning çatatīrtha pinupulakēning ghaṭa hīra pitu,
rasa piṇḍa rasāyana sakala wajadrawa sapta ghaṭa,
amrētāntuking anglwangi çaçadhara pūrṇṇa pitung kalaça,
salikur mañikumbha saha widhi samāhita pangdyusira.
7. hana ta pras anārgha kagiri-giri göngnya halēpnnya ðatēng,
sphatīkānarawang pinahad udadhimanthana tungkubikā,
sahaneng hariloka çiwapada pitāmahaloka tēka,
pinakesinikāng paramarasa sama mwanğ — antyapana ¹⁾).
8. adawān wuwusēn kramaning angabhişeka ri pāṇḍusuta,
ri huwusnira mangkana hana grēha sanggraha sang winarang,
kalēwihnya sakeng smarabhawana ratīmaya sōk i riya,
i rikā ta sirān dinunungakēn umantuka mābab-abab.

6 mangēlanga B; 8 phala in B desunt. 11 waliring A; 12 aparanā⁰. 22 raşapiṇḍaraşā⁰ A; 26 pinahadu A; 28 mwanğ acintyapada A; 32 umangkaka A. dinunlurakēn D.

¹⁾ Eén korte lettergreep te kort; A heeft acintyapada, wellicht te lezen: anindyapana.

9. asalah sira bhūṣaṇa tēlas arēpat masalin wēḍihan,
hana megha rinaṇḍining aruṇa cīnāpa parāgyanira,
angure kadi rājasa niram alawas juga rūpanira.
katēkā sihaning mata waja jaja bhūṣaṇa jāti sadā.
10. i surambyanikāṅ pawarangan i rikā ta sirān paçila,
grēha rāmya pitung siki midēr upacāra paḍātiçaya,
hana sarwwa maṇik wangunanika hanādhika puṣpamaya,
pawirāmanikāṅ paḍa piniḍuḍuking smara ring çayana.

ZANG XXX.

Krēti-soort.

— — — | — — — | — — — | — — — | — — — | — — —

1. wara menakā sira kinon surapati marēke dhanañjaya,
sira katwanging surawadhū pinituhu tēkaping sakahyangan,
tuwi tan waneh tuha-tuhāṅgēhira maka kulāryya phalguṇa,
sira tāngucap kadi lumālana siwuhēn i sang dhanañjaya:
2. «laki, hantuṣākēna ta gañjaraning amēnanging raṇāṅgana,
pratuhun pamañcananiking kapitu bapa tēkap nrēpātmaja,
hayu cakrawarttining arūm pinaka guru manis kinatwangan,
ring ulah wagēd paḍa huwus mayaça paḍa tēlas makabwatan.
3. nya ta suprabhā nita-nita n lihati maka lawan tilottamā,
tēkaping maminta parihe ring awahiri ḍatēng tatan humung,
amēnang hiḍēpnikang alah makin araras arumpukan gaḍung,
papagēn liringnya laki mēnggēp anguwahi gēlungnya tan lukar.
4. nya waneh drēḍhāmaca wilāpa hana wahu huwus madarpana,
gumēlung-gēlung kaka-kakānya sinuru-suruyanya ring tangan,
hana manggupit ruditagita manam-anama hastakoçala,
kadi hintēn esi dinēlō t-ingēt-ingētakēning pasanggaman.
5. wēkasing wēkas tiki kabeh nda ta k amihēri tāku ring waneh,
laku ta t-ruhun tumama ring tilam aku mutuseka ngaywana»,
iti mangkanojarira sang winuwusan atiking salah sahur,
angucap waneh kadi nirāgraha tuhun umasuk mareng jinēm,
6. wara suprabhā sira kinon mamungarana rikāṅ samangkana,
phalaning huwus mapihutang priya parēng umasuk mareng
jinēm,
alwas patūtnira lawan padulurira ri kāla ring hēnu,
rasa tanpa panggila kinol rēngu-rēgunira tan tēkeng hati.

3 alawan B. 8 paḍani piduduking B. Geen aanduiding dat een nieuwe zang begint A. 13 bapa A. 18 awangiri A. 23 B corrupt. 25 ambihēranāku A. ta mihēri masku D.

7. arēṇah sang arjuna marēk-marēk angusapi gātra pet siwi,
anēpak tangan sang anulak wahu-wahu kinayuh tēngahnira,
asaput-saput susu parēng rwa karika tinahānikāng ulah,
alēmēh katona tumukup kētē-kētēgira mār sumamburat.
8. mawuwus ta sang nrēpatiputra mijil upasikāng karāsikan,
«ibu tāsyasih mapa manista n alarisa halista yan lihat,
awanēh rēngunta yat amēm waja huwus atasak mirahnikā,
laraning hulun hinēnēngan kadi mangucap-ucap lawan tulis.
9. mapa dening ahyas ibu ngūni karaṇaning anēmwakēn hayu,
mangunēng galuh karika nitya karamasing anōbakēn gēlung,
apūpur mēnur mawida kēmbang asana karikā dyahing
hulun.
athawāsusur tēbu kita dyah ari tuhagaṇāpēpēh madhu».
10. sira sang minangkana kahēnti hatinira tuhun mapet siwi,
angēlih-ngēlih maka sahur pangēsahira lawan rēngihnira,
katēmu pwa muṣṭini tapihnira lukar irikān tiniṇḍihan,
mata mesī manmatha tininghalakēn i mata tan lumismata.
11. ri huwusnirān kawawa mukṣa hatinira mangunḍēnging dagan,
anangis tumungkul umusap haringētira matūt grēting tēngah,
asaput hulēs juga sirāgila tēkapi mēlēsnikāng tapih,
mwang ikāng pupū kadi kukū gaḍing amaya-mayā tēkeng
wētis.
12. nrēpapatra mātyakēn awaknira ring ulah arūm priyambada,
tēka ping rwa pintiga sirenubhaya hañar atūt ulahnira,
wuluh arigharas tēbu papanggihira paḍa rināmyaning manis,
angēnoh wawang matēmu ros matēmu wuku silih dēlō mata.
13. ndah aneka lālana pararyyanira sa-sumukāna ng indriya,
hana yan wijil sumēla ng ahyas ajar atitih-titih pupū,
angatatag narendrasuta mañjinga ñamu-ñamur ing rasādihika,
gētihiṅ kukap kadi tēgēl mamutani kadi hampasing madhu.
14. krama kāla meh tēka ta nālikanira matutur ta suprabhā,
tumurun mareng bañu tēhēr mulih amirah ikāng matāpēḍe,
akēdō-kēdō lakunirāmīru-mīru tēpining tapih lukar
tumiling-tiling mulat i sor masēmu rēngu paran kunang
katon.

6 manista tanalarisaḷista B G H. manistitanalarasalis ta E sapa manista
nalarisi halista D. 8 lawan raket B E G H D F. 13 ngwang ari A. 14 mapet
raras A. 17 van fol. 30 van Hs. A is een stukje van de rechterkant afgebroken.
24 sirenubhayan añar B E G H. 27 pararyyananira sumukāna B E G H. 33 hier
begint Ms. J.

ZANG XXXI.

Jagaddhita.

— — — | — — — | — — — | — — — | — — — | — — — | — — — | — — —

1. gandharwī surakanyakā mawa mrēdangga tatapan angiring
swarāwatī,
wīnā rāwaṇa hastakoṣala manganti hana ta sinameniring
kidung,
ambōning tigasān angutkaṭa sēkar jēnu wangining asēp
nirantara,
ambēk sang winarang kawōr kawa-kawā titir angipi mareng
smarālaya.
2. sakwehning wara ceṭikāmawa manahnya ri talinga paḍa-
nawing kabeh,
wangwang mātra ri kapriyambadanirān winarang amaji pad-
maning hati,
hetunyān pakukur gēlung pati pēkul-pēkul itiki hanan sini-
kwakēn,
len tang bhrānta kēdō silih kisapu mārēk-arēkana kēmūl-
kēmūl hulēs.
3. kagyat yan wētu suprabhā garawalan taya dumulurakēn
wijīlnira,
āpan ring satilēm prasiddha sakulēm sira kapitu magantya-
gantyana,
rwā ngwe rwā ng wēngi wastuning limawēlas wēngi pinapitu
nālikānikā,
nā hetunya n ulih pilih karakētan nda tucapa sira sang
silihnira.
4. mangkat ratna tīlottamā tumama tan magigu dahat apan
huwus tama,
sang kocap titir anglēbur brata huwus krētayaṇa matuheng
pamañcanan,
ndān anwam kadi hantēlū kinulitan pumulunira payodharā-
tēnēng,
yāwat madyusa ring surālayanadī takari muwaha ratna
kanyakā.
5. sang menā manamākēn ojar i sang āryya «bapa pahalawō
tikung manah,

3 hastakomala A. 29 hantelun kinulitan BEGHJ.

- haywānēnggah angel parārtha purihing kadi kita gumēgō smarāgama»,
 nā lingnyān pangucap mulih, tucapa sang kawēkas inadu caṇḍi ring tilam,
 kadyāprang marēpat huwus tinēbahan galah aḍēḍēs atunggalan raras.
6. mojar sang nrēpaputra «rakryan apa yan hinarēpakēn umungkurāngdyahi,
 petpetēn ngwang i rāmya-rāmyani wuwusta pamasa-masa ngūni ring gihā,
 mangke sarwwa manikwakēn tangan alah nghulun ibu tēkaping prabañcana,
 ambēkni ngwang arēs madadyana tanah kawadi larani wuryyaning kukū.
7. dyah yak mātya hēlēm hulēs tēmahanangkwa sasiringa maran sinanmata,
 nohan ngwang parēkēn kasungkēmananing mapi lara matukēl-tukēl hati,
 anggoning prihatin kunēng kēmulaning mijil angēnēs i tambwanging wulan,
 rakryan rāmyaniking mamuktya sukaning siniku-siku mangolakēn tēngah».
8. nāhan ḡabdanirāmanis kadi kire mangētērakēn i nālaning hati, sang sinwī kinisapwakēñ juga tangeh kawēnanga makiput-kiptut tapih,
 tan sangkeng wēdi kapryaning tahu tubun hana keparitahā-nikāng ulah,
 bwat mampēh lēkasing priyambada sukānginak-inak ika yan huwus wineh.
9. sangsiptan ri huwusnirān kawawa meh waḡa ring ulah aweh yathā suka,
 manggēh prītinikāng ulah kadi pucang luwak atēmu lawan sērēh wangi,
 ampēhning mawisik-wisik muni salōnira saha kisiking hulēs hañar,
 hōhōh mātra lawan rēngih paḡa rinēngwakēn ikang anawing silih gupi.

3 mulih ta sira sang A. 13 ambek nikwangarēs D. kawadhi A. kathadi B. katadi F. 30 meh basa A.

Akrëti-soort.

1. akweh kětë-kětëgira sang nrëpätmaja lumälana suraduhitā,
rāmyāngiling-ilingi mananghulun tinarimāngudang-udanga
susu,
eñjuh mangisapu tēhër angharas pipi gëlung lukar inajumira,
ojar sira tēhër atalēh-talēh tēlas aweh sēpah amasa-masa.
2. «dyah sang kadi raras i hayunta denta magawe ngrēs i na-
laning hati,
tajyāmisan i kari paras-parasta halis olih anganini ng akūng,
lakṣmīni mataning angarang hayunta pinakāmēngamēngan
inamēr,
kadyānēngēr asahasahan huwus matēmu dening umulat i kita.
3. tan samwas ing amuhara kūng waneh grēti gulunta kadi
tinulisan,
āngrēs tapaki tali-talinta deni pangucalnya kalayu manēḍēng,
rakryan humēnēnga si kitāri tungtungi halista juga sumahura,
hyang çri karika humaliwat hade wangini kenta karika kasirir.
4. «aum sang nrēpasuta paja dening ojar amaweng langit an-
galihakēn,
nā manghudani rawa sirān priyambadaning onēng alawas
angarang,
mangke ta karika subhaganta sang paḍa lawan sēpahing
ahañutan,
kadyāsana k aruhun akēmbang ing katiga tan sipi pinarēbutan.
5. tan wehēn angucapa marānghuwus pējah aninghali ratibha-
wana,
sangsāra ng umulati matanta tibra laraning kaparēk angu-
capa,
rakryan sipi kari huyanging kumōlakēn unēngnya mana-
ngisi wulan,
māmbō kari gëluning akūng rinangkēpan awak ri kita ya
t-angure».
6. nāhan pangucapira tēhër yathāsuka masanḍing anaḍah i yawa,
sāsing parama rasa bhinukti sārining anindya rasa paḍa hana,
byātīta gatinira ḍatēng ta nālikanikāng samaya pinapitu,
mantuk ta sira wara tilottamā dinuluring kaka ḍata wanitā.

Downloaded from Brill.com04/25/2023 11:33:54PM
via free access

ZANG XXXIII.

Wikrēti-soort.

— — — | — — — | — — — | — — — | — — — | — — — | — — — | — — —

1. rare rasiki sang gumanti winuruk ring atanu winarah ring inggita,
suwēngnya maṇimāya pahyasana sang mangarēki karikā sinanggraha,
ikāng laku kadīngēring liman aringnya sawawa lawan ambēting tēngah,
miguḥ-miguḥ alon hanan kadi kinangsyān i patakisikāng kale susun.
2. wangun-wangunaning smarāmuḥara kingking umahing agawe raras hati,
pawehnya lara rāga watwanika wāhu mapatiga susunya komala,
lawang-lawangikāng manah kadi tan ewēḥ asuhunana kapriyambadan,
wēlahni pangawaknya çoka maya panghrēti manisi matanya yan lihat.
3. ya teka tinamākēn epu ta kari ng tinarima maka pangkwana ng tēngah,
mijil pwa wara menakāgigu mēhāḥ tiki kinisapu mingsēring tilam,
katon pwa haringētnya mogha kadi hīra rinēmēk i sēlānikāng susu,
wawang marahakēn huyangni hrēdayanya duga-duga ri sang nrēpātmaja.
4. maçabda ta sang āryya «māsku pakapuṇya manisi pamatanta toh lihat,
ri denya kinēnan sipat ri pagawenya turida titir anglare hati, pipinta pinatiknikāng bhramara kotuka lumēwihi gandhaning puḍak,
tapihta tinēngēt dahat kadi tapih tēlas inapi panganḍutan wulan».
5. wuwus nrēpati putra mangkana kasēngkwan angēn-angēnirārdha sāhasa,
tan ora kusumālume harasēn ing bhramara sacanirān parigraha,

- ikāṅ kadi rare pinōhan anulak jaja kangēlihan anggētēl tangan,
karēsnya sēḍengan hañar tinipasan paḍa nisiri tikāṅ samangkana.
6. mijil ta ya sinungsungīng kaka paḍāwēlas asēmu pacēh paḍāwuwus,
«aringku kadi pāngrēngihning anapak watu ridang amatēm-wakēn halis,
ikāṅ lara hitāwasāna palalun pwa ta bibi tarahup-rahub kabeh,
kadi wwang angagēm wēlad dinudutan mata laranika māsku kōlakēn».
7. nahan wuwusikāṅ kakāngatērakēn masuka muwah arēs ta sang kinon,
katon mara manis-manisni waja sang priya kadi masirat-sirat madhu,
kumōl ta juga yan pininta kasihan wruh angiringi patang-kising kale,
mēne paḍa mēne wuwus paḍa wuwus ringa-ringani wuwus nya tan humung.

ZANG XXXIV.

Çikhariṇi

— — — | — — — | — — — | — — — | — — — | — — —

- katuhwan ndi ngwang tan gila tēkapikāṅ duhka tamuyan,
karēs rēs lwirnyānon kadi dangananing krisning awayang,
hanan mrēm manglampū tuhun angēsēsan māri manulak,
apan wahwāmanggih rasa huwa-huwā tanpa kēcapan.
- lalu ng sēngkēr mantuk ta rasiki kakātingkah angiring,
ikāṅ rūpāṅdewī çuci kadi langit tanpa jalada,
kadi çrining sandhyān paka kēmūl ikāṅ raṇḍi tinulis
wētis kengis gātranya kadi tapaking wintang angalih.
- tangeh yadyan warṇṇan saka sasiki dening mamaranga,
tiga lwir sang kekēt rara tuha rare byakta ringulah,
byatitan sāmpun sang kapitu sapaniwyān silih-asih,
pradhāna strī len tang tumama tama tapwan kaharana.

1 anggitēl A; 3 hañar tinisišan B, mīnangkana A; 25 lungha ta A; 32 kapwa kabaranan F.

4. ri kālanyan mangkā suka wibhawa tan pāngēn-angēnan,
kapanggih de sang pārtha siwuhēn ata twasnira kēdō,
tēkap sang kārīng ācrama mapa kunēng lwirnira mēne,
iwēhning janma wwang kalapakat i lambung wwang ahurip.
5. ya hetunyan lēnglēng mangēnēs umareng nandana-wana,
hana nyāsa bwat madhyapada manawang pājar-ajaran,
mahandong lungsir mogha kadi guyuning pangkti mangu-
ngang,
mapaṇḍāpaṇḍañ cāmara kadi kukus māsana mabēt.
6. apan moghā warsih sira tēkapikāng swarggaracaṇa,
kadi lwirning bhūmi pracalan awaking mānuṣapada,
samangkā tang teja prawala pakēkēsning surapada,
matangnyān sarwwābhṛā maṇimaya dudūng kañcanamaya.
7. tan āccaryyānon kalpataru parijātāparimita,
kēdō dening kingking twangira n ayayah lāwan akaka,
tumolih kāsyāsih sang angarēp-arēp kārī ring alas,
matangnyān panglampū dalihana ngikēt bhāsa rudita.
8. rinekākēn munggwīng wulētān aradin warṇṇa cacahan,
tinēnghā-tēnghā lālana paraning ambēk mabayangan,
huwus tunggal-tunggal ta juga kawēkas tan hinuwusan,
rinēngwan tinghal swang lagi winaluyan dening amaca.

ZANG XXXV.

Jagaddhita:

— — — | ~ ~ ~ — | ~ ~ ~ — | ~ ~ ~ — | ~ ~ ~ — | ~ ~ ~ — | ~ ~ ~ — | ~ ~ ~ —

1. «yak mātibu hēlēm patēr tēmahanangkwa mamarēngana
tambwanging wulan,
rakryan sāmpun atēmwa lāwan ika sang panuluyan apa
dāya lalwakēn,
yan kālanta haneng tilam tilingi tāku t-alinga panangisku
rēngwakēn,
nda k ton lēngganga ta pwa denta mamēkul mamitutori
wilācaning hulun.
2. yan petēn huriping hulun pahadēlōn ring asana karuhun
sēkar sapang,

4 kakalapakang lambung F, lambwang A. 6 paḍa B. 9 mapaṇḍan paṇḍan
A E G H. hangšana B. 11 prawala wak A. 29 matutur i sawilāpaning
hulun A, lēnggangi ta pwa.... matutus i sawilangca F. mamituhu ri E.

bhrāntangkwebu katona ring manuk adoh mangēḍap-ḍap
i lambunging wukir,
lēnglēnku n wulating wulan karahinan katuturana ya k
āngrēngō kuwong»,
nāhan hinganirāngikēt kasuwayan mingēt-inget ikang antya
menaka.

3. ndan sang ratna tilottamānuturakēn mangēnēs i wuri tan
kinawruhan,
bhrāntāmbēk nira deni tan tulus ikāng kakawin apēga tan
wēnang kumōl,
hetunyān pangidung sapāda rasa bhāṣa mutusi palupuy
dhanañjaya,
«yekā satya ngaranya ring kadi kitāniwi kawi wēkasing
patibrata».
4. nāhan tāntya tilottamāwing-awingan taru wara tēhēr ang-
hēmū guyu,
sang pārthāta lēlēh manolih «aparan tiki manulusakēn
wicakṣaṇa»,
nāhan lingnira sang maliṇḍungan atānggyat angupiki pacēh
nrēpātmaja,
harṣāweh pakapūhanānglawani rāga hana kadi mulat ka-
sangcaya.
5. akweh lālana sang nrēpātmaja mijil ta sira tēhēr atuntunan
tangan,
tanngēh yan caritan wilāṇanira ring saka sasiki ginanti
denira,
sangsiptān upalakṣaṇākēna huwus tēka ta sira pitung wulan
gēnēp,
hetunyān pamuhun ta mantuka ri jōng surapati mararēm
krētāñjali.
6. mojar «sājña bhaṭāra mantuka manēh surapati manaḍah
warāmreṭa»,
«aum, aum putra katon twanging makaka lāwan ayayah
ika tan kagiṇḍala,
tan doṣan pasayut mamikita purihning anahura hutang
sasambhawa,

15 'lingalingan E; 19 angumik A, angusapi pacēh F; 21 pakapūhakā B E G
H J, pakapuwana F; D slaat einde regel 1 van zang XXXIII tot en met
strophe 4 zang XXXV geheel over.

- rapwan rāmya winarṇṇanānikang anāgatakawi wijayanta don mami.
7. lwāmbēktānaku haywa ta ng wang asalin manah i tēkani-kāng anugraha,
kadyāmbēkta rikān sēdēng tapa jugāmbēka tan alupa ring samāhita,
sang yogiçwara towi sang tumēnu ng aṣṭaguṇa kajēnēkan pwa ring sukā,
yan tāmtāmana ng indriyā puhara mūḍapatita niyatā bakal muwah.
 8. akweh caṇḍi rēbah katona tēkapīng waringin athawa bodhi hambulu,
litnyālāyanikāna yan pipilaneka dawutana kapāna yan hana,
hīnganyan watunēn tikāng mada wimoha tumuwuh i manahta sapwani,
yan tāmtāmana wiṣṭi yan pangawaçanya bhasa mamubura ng parakrama».
 9. nāhan lingnira sang hyang indra mangadēg nrēpatanaya huwus sinangraha
de sang mātali munggahing ratha sasañjatanira tumihang sinimpēnam,
mangkat mangkin angindriyāpan atiwega saka ri larining samīraṇa,
byātītan laku sang dhanañjaya tangisning alara kari yeki warṇṇanēn.
 10. sakweh sang mangarang wimūrccita huwus paḍa kapihutan tang karāsikan,
mūkṣāmbēknya tumūtakēn larinikāng ratha paḍa lēyēp ang-dēlō tawang,
hisning luh tikēling halis pinaka pahyasika katiga lungsuring tapih,
sambatnye hati ring puḍak paḍa katon hana mētu tinatanya ring tētō.
 11. «hāh sang mās mañiking hulun sēnēng apangkwa kita ya k angadēg rinūpaka,
sang metmet i manisku keñjuh apuyur-puyur agēlēm amahwa-mahwani,

5 tat alupa A; 15 wimowa B; 37 teñjuh A, mawwamawwani A.

- sang wruh ring gitaning hulun ya k angēlih-ngēlih apilara
tan ginocara,
lunghā pwa ng saha⁷jāmēnēr-mēnērakēn pupur i rahi manam-
byakēn pipi.
12. lunghā pwā huwuseka tān arīnga cumbana tēlas ahurup-hurup
hurip,
ndi ng wang meta karāsikanta winisik-wisikakēn ing akālihan
hulēs,
tolih sākni gēlungku tan sinuruyanta jariji tumibeng salang-
salang,
nda k hāt hāt ragēting hulun ri susu denta mituturana king-
kinging hulun.
13. ndi kukwanta ta kumbarah salahasangku kalēngawangi yan
tibāng talung,
nda k wāswās mukaning hulun mapi turū mamuni guyu
sinanghulun tēhēr,
mwang yan hewa minge syapā tika mamet aparan i liringing
hulun priya,
tan trēṣṇanta mangāryyakēn syapa tikāmupih-upiha halisku
yan tikēl.
14. ring janmāntara yan kalangkyanga kitāku jalada manguram-
bateng wukir,
nda k wāswās panangista t-ungsira rēmēngku lihatana sakeng
tahēn ragas,
yan meh prāpta sumambēra nghulun aliṇḍungana ta ku ri
hōbning er tali,
bhuktinta pwa risisku denta ri surupning aruṇa malēsāku
nistura.
15. yan pangjanma kiteng gaḍung hulun adadyana lirang i
sarenikāng jurang,
byakteki n ta mangola yan wulata ring pupus aputih apan
hañar mēkar,
lunglungtā ngalayan harēp harēp añumbana humabēta tāku
kānginan,
rapwan wruh ri sēkēlning ahyun añuluh-ñuluha mapuharāng-
gagap tawang.]

7 nda A; 13 tan umbarah A; 15 muta B; 19 mupiwupita B; 23 panangisku B; 25 lindungana ri pana hōbning⁰ A, lindungana ri paṇṇa hōbning F; 27 malē-saku A D, malsaku F, mangēnēsku B; 29 byatte kēta A.

ZANC XXXVI.

Atidhrēti-soort

— — — | — — — | — — — | — — — | — — — | — — — | — — — | — — —

1. nā sambatnikang apsari waluyanā ta gati nrēpasuta,
cuṇḍuk ring wadari-tapowana kakārinira paḍa hana,
sākṣāt wāh suka rāmya rakwa kadi megha manurunī tasik,
sangsiptan ri huwusnikāṅ samaya digwijaya gatinira.
2. sāmpun kekētaning kathārjuna-wiwāha pangarananike,
sākṣāt tambayira mpu kaṇwa tumatāmētu-mētu kakawin,
bhrāntāpan tēhēr angharēp samarakaryya mangiringing aji,
ḥri aīrlanggha namostu sang panikēlan tanah anganumata.

ityarjuna-wiwāha samāpta.

A heeft nog als slot:

iti harjunawiwāha samāsta tlasampun sinurāt ri sang hyang
maṇḍala katyagan ri gugur de sang aparab guguron, antusaknā
kurang lēwihning akṣarā cedanika sambungana kaprajñān de
sang amaca. hantuking asisinahu wara diwaḥa ma-wa-ḥo ning
prang bhakat kahuwasan sang hyang pustaka.

iti ḥaka 1256.

B: iti harjjuna wiwaha ngaranya.

D: ityarjunawiwaha tlas katulad ring subadrapati haywa ki-
nangsuran de sang juja naph,

F: itih harjunar wiwaha samapta tlasinarat ring jēngira sang
hyang ngarddhi giri pamrihan imbang byabya parabbing bhatur
waṇa kaḥa panēgēhan patēmon. parantusakna hayya ning sang
hyang sastra hantuking asisinahu tan patuting tata wraga ḥaca-
ṇanya di patuta dene sang ngadrēbe rēke pukulun . . . hang-
gēpoka lawan aninggul sawang pragalba hawēk nuju prana hado-

3 nuruni B; 8 aīrlangghya B E H G J, aīrlangga F, corrupt D.

haparĕk hĭng tulisnya bunar pating ĉolengkrah hatinggal wit
 prabhase bhasa agĕnghalit ta purungguning akṣara ĉrigintingĕn
 hanmut gatĕl.... tĕngah hakweh parastra — o — rehhipun sa
 pukulun wang nganem sang manulis kapuraha denipun sang
 ngadrĕbwe punika lamĕlning ngulun sake pukulun kapuraha
 denya sangng makeken muwah sang ngamaceng kurang wuwuhi
 lwih sudanĕn sang makeken haywa puji mangka ĉraya — hama-
 tuta tmaning ngakṣara sang manulara rehanye mahiḍĕpe hmangga
 mara hakung hapungung prapañca bhudi hanut larine kang kariyin
 anging tan keku tan wruh ring japamantra darma haji tan wruh
 ri canda prana ĉandine milu mihanut padamle sang ĉeda karihin
 — o — hage kumawiha nging tan kekukalangan manah wiyang
 hang..... narob tan surud hangungahangih ĉadina hanggung
 nendra kalangun parañdenya sumpun tan kapura mangko denira
 sang makeken malihata tañḍakan — o — o — itih kekenan.....
 dening awoning sastra kadi cinakar dening mañurarat ika tanpa
 mantra su..... buring sasamanya diwasaning awusaning nga-
 nulad — wulan kaĉa duk awisan ing dina bu, pa, ma, wu, du,
 panujonya..... — rākanya

iĉakala ĉiki gopura marutanin wong iĉakala
 koci..... i-matra — gopura — manca — bumi (1593)
 parabh sang manular sakebon — aum ĉri, ĉri, ĉri swaraswatiya
 nama swaha — aum ĉri, ĉri, ĉri gaṇapatiya namah swahah —
 aum ĉri, ĉri, «ri tajĕm pramanĕm ĉidir astu ya namah swahah —
 ula — paralung sang anulis soma — itih kokona ne.....—.

E: aum a i namaĉwāya « . » itih ārjjuna wiwāha samaptā
 tlas lingningkita sinurat ring diṇṇa ca, pwa, wara gumrĕg thithi,
 panglong ping 16 ĉaĉi ka 8.

H: ityārjjuna-wiwāha samāpta i ĉaka wārĉaning lokā 1718 (?)
 ring we, bu, wa, wara langkir tithi tang ping 13 ĉaĉih ka 2. irika
 puput sinurāt de sang ngapañangguh wiryyamuka.

G: ityārjjuna — wiwaha samapta i caka 1673 puput sinurāt ring
 dinā ĉa, wa, madangsiya, ĉaĉih ka 10. ĉukla paksa ring dwitya
 haṣṭa rudhira panca hastaka. ndan santuṣākna wirūpaning āksara.
 lwir tampaking hrĕkata nginanda ring hni, mwang kurang lĕwihnya
 thĕr paratrayang pan hulthing wrĕdāntya wiguṇa.

VERTALING.

ZANG I.

1. De geest van den waren Wijze heeft zich verheven boven (het geloof aan) het Nietzijn. Niet terwille van de zinnelijkheid is het, dat hij in deze wereld zich bevindt. De volmaaktheid van roem en macht is zijn streven, het geluk der wereld is zijn taak. Tevreden voelt hij zich (niettemin) door een scherm gescheiden van den god, die de oorzaak is van deze wereld.
2. Mijn hoofddoek zij aan het stof van de sloffen van den zoodanige.

Dit is een gepaste gelukwensch bij de beschrijving van Pārtha's zegepralen in den hemel.

De aanleiding was, dat god Indra bloot stond aan slechte behandeling en gevaar. Er was een reuzenkoning, Niwātakawatja genaamd, in de wereld bekend als overwinnaar.

3. Op den Zuidelijken voet van den Meroe stond zijn burcht, en hij wilde het godenverblijf vernietigen. Bovendien had hij de grootste gunst erlangd om niet gedood te kunnen worden door goden, yakṣa's en asoera's. «Alleen als er een machtig mensch is, wees dan op uw hoede» zoo sprak (echter) de (hoogste) God tot hem. Dit nu werd steeds in overweging genomen door alle rṣi's, die in den hemel ongerust waren geworden.
4. God Çakra (Indra) leidde de vergadering en liet de kern van de beraadslaging voorleggen, dat men nl. zijn toevlucht moest zoeken bij een machtig persoon, die ontboden zou worden om te komen, om den vijand te kunnen dooden.
Een nieuw bericht was in omloop, dat Pārtha ascese deed om in den strijd overwinnaar te zijn. Indien hij de gunst (Gods) erlangd had, zou hij ontboden worden; zeer moeilijk is het echter om die gunst te verkrijgen.
5. Vruchteloos zijn de djapa's en mantra's, wanneer men (nog) gehinderd wordt door hartstocht en verblinding. Alleen

wanneer men onafgebroken aan Ćiwa denkt, dan zal deze Heer der goden met genoeg komen; men moet nl. zich vrij maken van de voorwerpen der zinnen en zoo rein houden als voorheen (voor de geboorte); men moet zich innerlijk gelukkig voelen. Dit (streven) verschilt echter slechts in neiging met dat om het «jogīçwaraschap» deelachtig te worden.

6. Dit nu veroorzaakte den twijfel van god Indra, denkende dat Pārtha het niet zou volhouden. Daarom maakte hij verleidingen om het hart van Pārtha te zien. Wanneer hij (Pārtha) (hiertegen) onmachtig werd, wilde Indra hem niet nemen; dan wilde hij zijn toevlucht zoeken bij een ander. Wanneer hij echter niet verleid kon worden, dan zou het een teeken zijn van zijn vastheid op zijn zitplaats (d. i. standvastigheid in zijn streven).
7. Er waren in den hemel schoone vrouwen, die zich reeds beroemd hadden gemaakt door het vernietigen van tapa's en brata's. Er waren er velen, doch er werden slechts zeven gekozen, die men verkregen had door tot leven gebracht beeldhouwwerk. Twee van haar waren de voornaamsten: Tilottamā, het eindpunt van het gesprek, en Soeprabhā. Nog niet fijn genoeg was de godin Ratih; zij overtroffen zelfs haar in schoonheid.
8. Toen zij pas gebeeldhouwd waren, werden zij bereids geliefkoosd door de goden. Nadat zij voltooid waren, gingen zij ter vereering met haar rechter zijde naar hen toegekeerd, driemaal om de goden heen. God Brahmā werd plotseling vierhoofdig en god Indra veeloogig. Zij waren verlegen om om te kijken, wat hen niet passen zou, op het oogenblik dat (de vrouwen) zich achter hen bevonden.
9. Zij nu, terwijl zij eerbiedig hulde betoonden, werden door god Indra gezonden: «O mijn kinderen, mag ik uw liefelijkheid voor een oogenblik leenen? Bekijkt nauwkeurig het hart van Ardjoena. Gij behoeft niet onder te doen voor zijn vrouwen, de beroemde, hartbekorende Soebhadrā en het juweel Oeloepoej; gij moet haar tienmaal in schoonheid overtreffen, o mijn kinderen.
10. Hoe kunnen de asana-bloemen, die den regenval tegemoet komen, geen bekoorlijkheid krijgen? Veroorzaken de stralen der heldere maan, gelijk der hemelen oog, geen aangenaamheid?

En zouden de gađoeng-bloemen, terwijl zij zich los laten hangen en den geur spreiden van een bewaaiden haarwring, niet geliefkoosd worden? Aldus mijn lieve, verkrijgt gij uw schoonheid en god Kāma zal op die wijze van meening veranderen».

11. Zoo sprak god akra, de nimfen maakten daarop een smbah en (vertrokken) spoedig door de lucht zwevend. Zij streken langzaam neer gelijk een zachte wind en toch kwamen zij spoedig tot hare bestemming. Er waren veel nimfenbedienden medegegaan, doch zij allen volgden haar enkel in de verte. Zij (de voorname nimfen) kregen den berg Indrakla in het oog en deze werd hoe langer hoe duidelijker.
12. Het was in den morgen toen zij daar kwamen, en zij gingen al spelend te voet langs het pad. De tamaraboomen bewogen zich op de hellingen, (alsof zij) beleefd groetten bij het zien van de nimfen. De kajoemanisboomen, wier (prachtig roode) jonge bladeren zich sierlijk bewogen, riepen haar als het ware luide toe om in liefelijkheid en in (mooi) rood te wedijveren met hare borsten en hare lippen.
13. De gesteldheid van de bekoorlijke woudboomen werd echter verborgen door de wolken; 't was nevelig, men kon nauwelijks zien; alleen wat dichtbij was, was te zien, ging men echter weg dan werd het weer beneveld. De skarkoeningboomen droegen juist jonge bladeren; de bijen, die men trachtte te zien, gonsden, doch zij waren onzichtbaar. De pauwen pronkten, breidden de vleugels uit tegenover elkaar staande op den dooden stam van een tjandana-boom.
14. De opening van de grot als «patapan» was van witte steenen, gelijkende (op iemand), die lachend ter begroeting nadert. Vroolijk keken de komenden naar de bekoorlijkheden langs de hellingen. Door haar moeilijke taak echter waren zij bedroefd, zoodat zij ter neer geslagen er uit zagen. De hemel met zijn regenboog, ontstaan doordat de regen beschenen werd door de zon, veroorzaakte gemoedsaandoening.
15. De steile hellingen van de rotsen hingen boven de ravijnen, die zoo diep waren als de hel. De watervalletjes stortten zich in de diepte en gleden dar op de gladde steenen.

De glazemakers zweefden in de lucht; de soendari's ¹⁾ maakten gezamenlijk een krassend geluid. De boomen konden (uit de verte de nimfen) zien; zij toonden hunne toegenegenheid, door (de takken) uit te steken, haar naar zich toe wenkend.

ZANG II.

1. De berg zag er uit als een heilige met de wolken als kleed en een grooten broodvruchtboom als muts. De bamboe's bogen zich naar de rivier, raakten gezamenlijk het water (met de kruinen) aan, (gelijkende op hen, die) het gezicht en den mond wasschen (vóór het gebed). De boomen groeiden welig, zetten verschillende vruchten klaar, bestemd voor de reizigers. Dun en lang hingen de luchtwortels, die voortdurend hulde betoonden aan de nieuwe gasten.
2. In het bosch vond men een pasanggrahan voor de reizigers, die gedurende het gaan door de regens in de eerste dagen van de maand Kapat mochten worden overvallen. De zijden waren reeds schoon gemaakt en beplant met katirah-bloemen, die de aandacht van de bezoekers trokken. De kajoetedia-boomen zetten bloemen klaar voor den haarwong en deze boden zich aan om gedragen te worden als soemping. De woengoe- en de asana-boomen wedijverden om het eerst bloemen te dragen en verbeeldten zich geliefd te worden door de toeschouwers.
3. De vermoeyenis van de nimfen bij deze nieuwe reis werd vermeerderd door het zien van de kluizenarij. Zij koesterden allen dezelfde gedachte, Ardjoena (in het hart) beschrijvende; en juist kwam de bode van de Liefde vergezeld van de bekoorlijkheden van het bosch, ontrold door de bloeiende gadoengs. En daarom waren zij bedrukt en gedachteloos doordrongen door de macht van de Liefde.
4. Er was een ardjoena-boom aan den voet waarvan een platte steen lag, waarop zij gingen rusten, deze steen was bedekt met de (gevallen) jonge bladeren en zag er mooi uit met zijn mos als smeersel. Daarnaast vond men afgevallen mangga's, die wisten dat (de nimfen) vermoeid waren; een rivier niet ver van daar beneden zette het water klaar. De nimfen keken met graagte naar zulke bekoorlijkheden.

¹⁾ Nw. Jav. kindjĕng-tangis.

5. Zij gingen daar rusten met de voeten stootend; onder haar waren er die met elkaar ruzie kregen; een harer bewoog de voeten in het water; (een ander) was vermoeid en masseerde liefelijk de kuit. Dan wiesch (een van haar) zich het gezicht; langzaam schepte zij het water; een ander weer maakte heur haarwring in orde. Zij spiegelden zich, naar de oogen kijkend, in het water om zich te oefenen hoe zij (Ardjoena) zouden (liefde)ziek maken.
6. Zij zaten daar te babbelen en vermaakten zich naar hartelust, wreven elkaar met de handen. Zij spraken over het gaan naar hem, die in heur harten werd geliefkoosd, en op welken tijd zij zouden komen. «Bij zonsondergang» was het besluit van haar gesprek, «op het oogenblik dat de maan begint te schijnen». Zij gingen nu spelend, babbelend wachten, . . .

Wat hierop volgt tot en met Zang III strophe 3 is onecht.

ZANG III.

4. Aldus was de uitslag van het gesprek der godinnen Het werd namiddag, daarom gingen zij zich aankleeden; er kwamen bedienden, die haar toilet moesten maken. Zij maakten haar zoo verschillend schoon, ieder naar haar schoonheid. Er waren er dus geen twee aan elkaar gelijk. Gelijk manggistan in stroop gelegd of wel gelijk geextraheerde honig (was haar liefelijkheid).
5. Zij vertrokken spoedig en kregen den bekoorlijken ingang (van de grot), waarin Ardjoena zijn tapa deed, in het oog. De godinnen hielden halt tamelijk dicht, zelfs minder dan drie vademmen, vóór het front van de grot. De opening met het front naar het Oosten had een ravijn vóór zich; de walikaḍḍp-bladeren bewogen zich glinsterend alsof zij haar gelastten naar binnen te gaan, zeggende dat degene, van wien zij zich meester wilden maken, juist daar was, geschikt om overmeesterd te worden.
6. Het was alsof in de grot geen mensch zich bevond; de offerbloemen waren verwelkt; men vond er een offeroventje zonder glans; 't was heel stil, men zag daar niet de sporen van een bezem, terwijl het gras op het erf nauwelijks begon te groeien.

Alle de godinnen dachten met aangenaam gevoel in 't hart aan hem (Pārtha). Verbaasd waren zij bij het naar binnen kijken (naar Pārtha), die op een gouden beeld of wel op een volle maan geleek.

7. Immers de steunlooze (onafhankelijke of ongebonden) samādhi was reeds bereikt door dengene, die zich daar binnen bevond. Reeds maanden lang immers hield hij zich bezig met het vereeren Gods, en daarom zag men dáár zijn glans staan. Hij zat met gekruiste beenen met de handen in den schoot en richtte zijn oogen naar de punt van zijn neus. Hij had zich opgelost in het aetherische, hij hoorde niets meer en was rein gelijk het Niet.
8. Nu, de nimfen dachten, dat zij zich van hem meester konden maken door hare verleidingen. Zij rekenden op hare schoonheid en waren er zeker van, dat hij bij het zien van haar zich niet terug zou kunnen trekken. Zij wisten echter niet dat het genot bij de samenkomst door de volmaakte bespiegeling, die de hoogste vreugde verdrievoudigt, — hetgeen niet vatbaar maakt voor verleidingen, — overtroffen wordt gelijk een sawi¹⁾ (in hoogte) door een berg.

Wat hierop volgt tot Zang IV (8 strophen) is onecht.

ZANG IV.

1. Op verschillende manieren wilden zij de tapa van Paṇḍoe's zoon (Pārtha) vernietigen.
De zon ging onder en de maan begon op haar beurt te schijnen. Met graagte keek zij (de maan) naar de gesteldheid van de nimfen. Helder scheen zij, doch plots verschool zij zich in de wolken,
2. gelijk (de nimfen) die smachtend verlangden het lichaam van prins Pārtha te aanschouwen²⁾. In plaats van te verleiden werden zij juist verleid door hare liefde (op hem). Zij hadden geen verbeelding meer; (integendeel) zij maakten liedjes zinspelende op hare (liefdes)krankheid. Een van haar ging fluiten, klepte met de lippen, de teenen knakkend.
3. Een ander liefkoosde een poedakbloem en bezong ze als Pārtha. Zij deed ze aan de borsten, omarmde ze en sprak

¹⁾ Tak van een klapperboom op de sawah geplant.

²⁾ Namelijk door de grot binnen te gaan.

ze toe: «Mijn lieve ¹⁾ gij zijt bang dat gij niet (als kind) aangenomen wordt; gij vergt (trouwens ook) te veel. En jammer is 't dat gij een vader hebt die zegt: «ik neem het niet aan», o mijn lieve».

4. Een ander ging . . . en vond daar genot; zij speelde met de handen van Pārtha en kneep ze. Zij werd dan krankzinnig door zijn handen op haar borsten te brengen. Gelijk bij het hooren van tegen elkaar gewreven bamboestukken verdween haar hart (door de aanraking).
5. Een paar van haar ging naar buiten en voerde daar in de verte een gesprek. Zij gingen elkander lachend toefluisteren met beteekenisvolle woorden. Dan gingen zij weer naar binnen, veinzende haar zakdoek te hebben vergeten, die zooeven dáár op zijn schoot lag.
6. Vol vertrouwen legden zij het hoofd (op zijn schoot) neer. Om hem rustig te maken gingen de anderen weg en één bleef achter. De kain werd geopend, en *het* zag er uit alsof *het* lachte door zijn macht; dan zag *het* er uit alsof *het* de lippen samendrukte, boos geworden omdat *het* niet aangenomen werd.
7. De buiten blijvenden dachten met smart, dat het verwezenlijkt zou zijn. Zij lieten bedroefd heur haren los hangen en schenen hulp te willen vragen aan de maan: «O maan, leen ons toch uwe schoonheid en liefelijkheid. Wij willen de samādhi van den wikoe (kluizenaar), die de hartstochten ter zijde heeft gelegd, vernietigen».
8. Aldus zeiden zij, maar de voortreffelijke Phalgoeṇa (Pārtha) bleef vlekkeloos. Zijn vijf zintuigen waren bang om naar hunne vroegere voorwerpen te kijken. Zij hoorden wel, zij zagen wel, doch niet weifelend; zij bezoedelden zijn reinheid niet meer, (zelfs niet) voor een oogenblik.
9. Om kort te gaan, de godinnen waren reeds moedeloos van harte. Slechts gedurende drie nachten hadden zij onafgebroken getracht om hem te verleiden. Rustig was echter zijn onverstoorbare standvastigheid. Zij gingen daarop gezamenlijk naar huis met Pārtha in het hart.
10. Toen zij aangekomen waren, maakten zij bekoorlijk een sēmbah voor god Indra. Op aangename wijze vertelden zij,

¹⁾ Hier wordt de poedakbloem voorgesteld als een kindje van Pārtha.

terwijl zij het gebeurde uiteenzetten. De geheele hemel was des te meer verheugd, en allen prezen Ardjoena. Er waren er velen, die hun hulde brachten in de richting van den Indrakila.

ZANG V.

1. Reeds vast was het gemoed van Soerapati en alle (andere) goden bij het hooren, dat Pāṇḍoe's zoon een goede tapa erlangd had; het was alsof het hoofd van den reuzenkoning hun werd aangeboden. Er bleef echter een twijfel over, die de vlek van hun vreugde vormde.
2. Namelijk: de verzaking van Pārtha ten gevolge van de kracht zijner vlekkelooze overpeinzing. Indien hij zou overhellen tot de vrucht van de verlossing en vergat wat wereldsche macht was, dan zou Indra zijn doel missen; en daarom wilde hij zelf komen. Hij ging vermomd als een oude heilige, zwak, voorover gebogen en was reeds naakt.
3. Hij kwam spoedig aan, daar hij een god was, als ware hij gekomen door middel van zijn gedachte. Hij vond de kluizenarij omhuld door de wolken. Het was toen in den regentijd; fel was de koude; hij kromp ineen leunende op een wandelstok, en wachtende aan de opening van de grot deed hij juist alsof hij zich (van het aanwezigzijn van Pārtha) niet bewust was, en trok zijn ledematen terug.
4. Lang werd hij niet begroet, hij veinsde te hoesten en ook te kuchen. Het gemoed van Pārtha werd in tweeën verdeeld en deze staakte voor een oogenblik zijn mijnering. Toen hij den heilige zag, gaf hij hem een begroeting gepast voor een gast. Hij vroeg naar afkomst en bestemming, en de voortreffelijke heilige antwoordde:
5. «Ik leg mij er op toe om heilige plaatsen te bezoeken en dwaal door berg en bosch rond. Ik zag een glans en hier is de richting waar het goede teeken (door mij) is gezien. Waar een heilige plaats voorzien is van een glans, daar is ook een heilige die zijn tapa doet. Vergeef mij, jongere broeder, moge ik de samādhi van iemand als gij niet bezoedelen.
6. Uwe joga-oefening, mijn beste, is zooals ik zie, zeer gestremd. Zij gaat samen met een doodende handeling door het bij de hand zijn van harnas, boog en zwaard. Dit is een teeken van iemand die vreugde en machtige zaken

najaagt. Ach, het is jammer indien gij het niet richt tot de heilige Verlossing.

7. Indien uw gemoed reeds met vastheid de brata en de tapa volgt, zou het beter geweest zijn als gij dit met alle kracht richttet tot de beste sferen. Beoogt gij daarentegen de wereldsche vruchten, dan begint gij op het dwaalspoor te geraken. Hoe zou men de amrēta (levenswater) verlaten om te komen tot vergif?
8. Immers indien men er goed over denkt, dan is de wereld (niets anders dan) dwaasheden; zoo zou men in het kort kunnen zeggen. Men zoekt naar genietingen, hemel enz. maar men vindt als het ware kwelling. Het is heel moeilijk met de vijf zintuigen; men wordt hierdoor gekweld en men wordt vanzelf bedroefd. Men kent zich zelf niet (meer), blind geworden door hartstocht en genietingen.
9. (Het is te vergelijken met iemand), die naar de wajang kijkt en erg weent. Dat is nu een bekrompen inzicht. Men weet toch wel, dat zij uitgesneden leer is, dat men in beweging brengt en een gesprek doet voeren. Dat is nu een voorbeeld van iemand, die gehecht is aan zijn genietingen; dus des te meer onkundig. In werkelijkheid is alles, wat er in de wereld is, geheimzinnige goochelarij.
10. Zoo sprak de heilige vriendelijk met woorden gepast voor een heilige, wijzende op het beste. Pārtha antwoordde: «'t Is juist wat de heilige zegt. Echter wat aangaat de plicht van een kṣatrija is roem en heldhaftigheid boven alles. Indien men dit goed vasthoudt, dan richt men dit van zelf tot de heilige Verlossing (dan bereikt men van zelf de heilige Verlossing).
11. Er is immers geen mensch, die het zoowel innerlijk als uiterlijk verzaakt zoolang hij nog leeft. Het Nirwāṇa, de ondenkbare dood, is het doel van de menschen om er heen te gaan. De dood is het toch, die verwacht wordt, terwijl men een lekker leven leidt, spelend, zich vermakend». Dit waren de vergevende woorden van Pārtha; daarop antwoordde de heilige:

ZANG VI.

1. «Dat is juist het gevaarlijke, mijn beste, indien gij uwe denkebeelden den vrijen teugel laat vieren. Gij wordt de

slechtste van deze wereld als gij enkel uwe hartstochten voedt. Buitengewoon groot is immers de kracht der vijf zintuigen, wanneer gij ze volgt (lett. helpt). Zij naderen u des te dichter en gij krijgt daardoor een opeenstapeling van ellende.

2. Een jagersbaas wordt een tijger omdat hij al te gaarne wild eet. Een visschersbaas een krokodil ten gevolge van zijn gehechtheid aan visschen. Alles, waarop gij uwe denkbeelden richt, daartoe zult gij ongetwijfeld meegesleurd worden. Indien gij het «niet» lief hebt, stellig zult gij het «niet» vinden».
3. Aldus sprak (de heilige); rrts, rrts, getroffen werd het hart van den prins. Hij vond daar een tastbare waarheid; hij bleef voor een oogenblik zwijgen. Eindelijk kwam hij tot de overtuiging, dat hij niet werkelijk medegeleurd werd. Hij herinnerde zich aan wat Ćrī Dwaipājana hem gezegd had.
4. Hij antwoordde heel kort: «'t Is juist wat de heilige zegt. Ik ben echter gebonden door eerbied en liefde. Ik heb immers een ouderen broer, den beroemden Dharmma's zoon. Voor hem verricht ik nu een tapa, omdat hij verlangt naar de heerschappij over de vier hemelstreken.
5. Hij wil roem verwerven door de wereld te herstellen en het welzijn van anderen (te verzekeren), Dāt alleen wordt door uw kleinzoon nagestreefd door middel van deze tapa. Indien de God dit niet gunt, welnu, dan ga ik liever dood zonder naar huis te gaan». Aldus sprak hij, daarop nam de heilige een andere gedaante aan.
6. Hij kreeg zijn gedaante van Indra weer terug, en de prins maakte voor hem een sēmbah, terwijl zijn handen werden gevat door hem, (Indra), die zijn zoon liefhad. «Mijn zoon, wees gerust, kijk me aan; ik ben Soerapati. Stellig zal de Heer, God Roedra, je beminnen.
7. Ik heb de vrouwen gezonden om je op een dwaalspoor te brengen; daar jij je zintuigen beheerscht hebt, zul jij zeker de gunst Gods erlangen. Ik ben echter hiervoor bang geweest, de gedachte koesterende, dat jij je aan het wikoenschap vast hieldt en door gingt met (de wereld) te verzaken. In dat geval had ik mijn doel niet kunnen bereiken.
8. En nu jij, o mijn beste, vast bent met het te baat nemen van dit volmaakte middel, ga dan voort met je streven,

de God des Geluks komt bijna. Nu ga ik naar huis». Aldus sprak Çakra; niet lang nadat hem hulde betoond werd verdween hij gelijk damp.

9. Daarna werd Pārtha's streven vermeerderd of vertienvoudigd, als ware het wrijf hout op het oogenblik dat het rook geeft en warm wordt. Gaat men daarbij op zijn gemak te werk, dan ontstaat er zeker geen vuur; op het punt dat men iets gedaan tracht te krijgen, mag men in geen geval nalatig zijn.

ZANG VII.

1. Er wordt niet verteld van hem, die verblijf hield in de kluizenarij, zich overgeevende aan bespiegeling en mijmering.
Vast was het voornemen van Indra's vijand, die overmoedig en volmaakt machtig was, compleet met al zijn vazallen, ministers en het machtige leger benevens de generaals, die bereid waren om (voor den koning) te sterven. Zij werden des te begeeriger om den hemel te vernietigen en alles in beroering te brengen; talrijk, overtalrijk waren hunne wachters.
2. Vele hemel(verblijven) werden door hen verwoest; maar zij werden rustiger gemaakt door listige overeenkomsten, met sāma en giften. Daarom hadden zij medelijden en voelden zich teruggehouden, (zoodat zij) niet tot den hemel van Indra gekomen waren. Zij wisten echter wel, dat dit een list van Indra was. Hoe zouden de goden het goed kunnen vinden met de daemonen! Daarom waren zij voorzichtig met hun handelwijze; verspreid waren hunne spionnen ongemerkt door de drie werelden.
3. Er lekte iets van het bericht uit, medegedeeld door een diefachtigen spion, dat Pārtha een tapa verrichtte op den Indragiri, en ontboden zou worden door de goden in geval hij erin geslaagd was. Daarom zond (de reuzenkoning) een reus, die reeds roemrijke daden verricht had en wien de «dood» met eerbied aanzag, erop uit om tegen den asceet amok te maken en het hoofd af te slaan; de verwaande reus si-Moerkha aanvaardde toen (de opdracht).
4. Er wordt niet verteld hoe hij ging, hij kwam aan (waar hij wezen moest) en doorkruiste den Indrakila in alle richtingen, maar vond zijn doel niet. Hij werd bingoeng, verbijsterd en verduisterd van gemoed door zijn woede. «Ik zal dezen

berg verbrijzelen," zeide hij en hij werd daarop een zeer groot en geweldig zwijn, angstwekkend gelijk de liggende Koembhakarṇṇa. De berg raakte daardoor in opschudding en barstte aan den top uit.

5. Pārtha kwam tot bewustzijn alsof hij op de hoogte werd gebracht door zijn bespiegeling en mijnering. Bovendien werd de opening van de grot in vreeselijke beweging gebracht, zoodat ze op dat oogenblik berstte door de onophoudelijke aardbeving. Daarom ging hij (Pārtha) even naar buiten kijken met zijn boog, pijl en pijlkoker. Toen zag hij het zwijn, bezig met den berg te vernielen, rotsen te stooten, die vergruizeld in de lucht vlogen.
6. «Dit is waarlijk een groote hindernis» dacht hij glimlachend en trotsch van zekerheid. Voorzichtig zette hij zijn helm op en trok zijn harnas aan, daarbij bevroedende, dat het een metamorfose was van een woesten daemon. Hij bevond zich tamelijk ver. De storm brak los en blies de boomen geheel en al omver.

Er wordt verteld dat, terwijl Pārtha de komst (van het zwijn) afwachtte, de verhevene, Groote Blauwhalzige (Çiwa) aankwam.

7. Hij was rondgaande vergezeld van de scharen siddha's en rṣi's tegelijk met (hen, die) tevreden van aard waren, van uit den Kailāça-berg om de slechte en goede handelingen benevens het gemoed van de wereld te controleeren. Nu de joga van Pārtha rijp was, moest Hij (Çiwa) zelf ook voor hem zorgen. En wegens de ontembaarheid van den reus wilde hij tegelijk (met Pārtha den reus met een pijl treffen) door zich voor te doen als een jager.
8. Hij hield het zwijn in het oog met zijn boog in de hand in gezelschap van de volmaakte siddha- en rṣi-scharen. Hij nam geheel en al de gedaante aan van een op de jacht gaanden koning. Hoe zou Hij (op deze wijze) zijn doel niet geheel bereikt hebben?

Toen Pārtha hen zag dacht hij: «Komen er nog meer vijanden bij, die daar zooveel voorbij loopen?»

Het zwijn naderde aanvallend al dichter bij en werd geschoten met de «tong des doods».

ZANG VIII.

1. Toen de pijl van den boog gevlogen was trof hij den buik. Tegelijkertijd loste de Heer een pijl, die eveneens trof, op één en dezelfde wond van het groote zwijn; ook vond men daar de pijlen vereenigd tot één betooverd.
2. Pārtha, die het gedood had, nam daarop den pijl. Zonder wankelende blikken en onverwrikt werd hij toegesproken door God Çanglara (Çiwa) in dezer voege: «Wel, hoe kom je er bij, vriend, dat jij zoo haastig en onversaagd den pijl neemt?»
3. Doelloos is het dragen van boomschors en haarvlechten in het bosch en op de bergen. Dat is een doodende, slechte, wreede handeling. Wil jij daarmee laten zien, dat jij de voorschriften van den wikoe volgt, met je complete stel levensberoovers en wapens? Dat is zonde!
4. Zelfs je leeraar valt ter helle door jou. 't Is er verre van dat jij iets van de «tien geboden» afweet. Dit wild, dat jij je wilt toeëigenen, is van mij; jij, die niet weet wat de wereld is, ook niet wat beleefdheid is, dwaas, den dood waard, en onbeschoft».
5. Ssst ssst suisde het den prins in de ooren door de woorden van den god. Zijn woede ontvlamde en hij antwoordde duidelijk en langzaam. «Ai, ai, wees niet onbeteugeld jij met je woorden; ken je soms Pārtha nog niet? Pas goed op hoor!
6. Het is waar, dat ik woest en wreed eruit zie. Çrī Rāma met den bijl is mijn voorbeeld in de wereld. Nu, dit is dan om te voorkomen, dat men hem (of mij) mocht beledigen; daarom «het brengen van een pijl» is mijn vaste voornemen.
7. Waarlijk overschrijden je woorden de grens en ze klinken onaangenaam in de ooren. Als jij vergiffenis vraagt aan het stof mijner sloffen, dan word ik niet verder boos en niet langer toornig; maar als jij geen sēmbah maakt dan wordt je beslist door mij gedood».
8. Aldus sprak Phalgoeṇa tot hem, die de gedaante had van een jager.

De pijlen van de scharen siddha's, die een strijdkreet aanhieven, gudsten (gelijk regen). Deze vielen gezamenlijk

aan, sloten hem in, discussen werpend en stekend, doch Pārtha werd hierdoor niet in de war gebracht, zijn dapperheid schitterde.

9. Daarop schoot hij een orkaan-pijl af. Honderd van deze wind-pijlen kregen nu een zichtbare gedaante. Geslingerd, weg, weggevaagd waren de vijanden, die vreesden. Alleen god Çangkara bleef ongedeerd achter.
10. Nu gingen zij beiden ongehinderd met elkaar duelleeren. Zij waren verwoed en vochten met pijlen. De Heer schoot haastig een halve-maan-pijl af; jammer, deze bereikte zijn doel niet omdat hij (door Ardjoena) in de lucht getroffen werd.
11. De Paramārtha Çiwa werd woedend in zijn gevecht; daarom loste hij een steen-berg-top-pijl, een steenen pijl zoo groot als een berg en ongeloofelijk lang. Pārtha werd grimmig, raakte de aarde even aan en keek naar boven;
12. dan kwamen er ploegijzer-pijlen onmetelijk te voorschijn; er waren er duizend, voorzien van een ijzeren spits zoo groot als een toren. Zeer geweldig vlogen zij tegelijk en kwamen in botsing (met de vijandelijke pijlen). Er ontstond oogenblikkelijk een berguitbarsting midden in den strijd.
13. Çiwa schrok door de vernieling van zijn steen-berg-pijl. Hij nam een voortreffelijk wapen, zijn reeds beroemde, voornaamste pijl in den vorm van vuur, waarmee hij de «drie steden» verbrand had.

De prins werd hierdoor des te behoedzamer (van gedachte).

14. Hij weerde hem af met nog een voornamer wereld-vernielings-pijl, in den vorm van wolken-kolommen, die hoog rechtop in het midden van het strijdkamp stonden. De wind blies hevig; met bliksemstralen gudste de regen neer. Weg was het vuur, op, vernietigd.

ZANG IX.

1. De god Roedra werd waarlijk woedend en schoot dan een strikwapen af, een pijl in den vorm van een ketting met een slangenkop, grimmig den bek opensperrend. En voor de tweede maal met een slag tand-des-tijds-pijl als metgezel van den levensontnemer (den eersten pijl).

Pārtha werd toornig en schoot nogmaals met zijn ronde (d. i. sterk gebogen) boog

2. een geweldigen garoeḍa-pijl af, dien hij den pijl in den vorm van een slang te gemoet deed gaan.

De neerkomende Kāla-damṣṭra, die geen tegenstander had, trof hem (Ardjoena) en deze liet zich slechts in elkaar zakken. Zijn boog werd getroffen en brak; zijn helm verbrijzeld, terwijl de diamanten eruit spatten. Woedend viel hij aan en wilde met zijn gebroken boog als knots slaan.

3. De god was zeer opgewonden; zij naderden elkaar en hadden de wapenen reeds neergelegd. Lang waren zij aan het worstelen en onafgebroken bedachten zij een list. De god kreeg houvast; Pārtha, het onderspit delvend, werd gegrepen; toen hij zich onder bevond, vond hij spoedig (gelegenheid om zich te) wreken; de beide voeten van den God werden door hem gegrepen en reeds gevat.
4. Toen hij hem wilde neer smijten, waren de voeten spoorloos verdwenen.

Een bloemenregen stortte neer vergezeld van plechtige «bravo, bravo»-toejuichingen, die men hoorde. De God vertoonde zich nauwelijks als een lichtende verschijning; Pārtha bracht hem hulde en daarna zag hij een heel duidelijken glans. De Heer Arddhanarī kwam geheel en al te voorschijn op een juweelen lotustroon.

5. Paṇḍoe's zoon, die bedreven was in het vereeren Gods, maakte dadelijk een sēmbah. Hij wist in het kort te huldigen en richtte zijn gezicht van nabij op den God Roedra. Met bepaalde handhoudingen en het vlekkeloos prevelen van Koēṭa-gebedsformulieren, bracht hij zijn bloemenhulde. Hierna maakte hij een gebed; zijn gebed worde gehoord.

ZANG X.

1. «Aum, de hulde van den hulpelooze worde opgemerkt door de Toevlucht der drie werelden. Uiterlijk en innerlijk is uws dienaars hulde aan uwe voeten en niet anders. Gelijk het vuur uit het hout, gelijk boter uit de melk zijt Gij, die als het ware te voorschijn komt, wanneer er menschen zijn die spreken over het goede.
2. Alles doordringend, de kern van de hoogste waarheid, die moeilijk te bereiken is, zijt Gij. Gij die verblijf houdt zoowel in het zijn als in het niet-zijn, in het groote als in het kleine, in het slechte als in het reine. Het ontstaan, het

bestaan en het vergaan van het heelal zijt Gij, en tevens de oorzaak ervan. De afkomst en de bestemming van de wereld, de ziel van het zijn en het niet-zijn zijt Gij.

ZANG XI.

1. Gelijk een maneschijf ten aanzien van potten met water; immers, van welke dit (water) rein is, daarin vindt men de maan. Evenzoo zijt Gij ten aanzien der schepselen. Gij openbaart u in dengene, die opgaat in den Heer.
2. Gij zijt gevonden door hem, die U niet vindt; Gij zijt gezien door hem, die U niet ziet; Gij zijt gevat door hem, die U niet vat; Gij zijt het hoogste geluk zonder den minsten sluier.»

ZANG XII.

1. Nog niet geëindigd was zijn gebed of Paramārtha Ćiwa antwoordde: «Mijn zoon, het is duidelijk dat je al je doel bereikt hebt. Er is nu een gunst van mij, de kern van de macht in den vorm van een pijl. Paçoepati zoo zij de naam van het wapen; hier, kijk eens aan».
2. Aldus zeide de Goddelijke Heer; er kwam toen vuur te voorschijn uit zijn hand. Daarop nam hij een tastbaar lichaam aan met een pijl onder den arm. Deze geheime pijl werd door Dhanandjaja ontvangen, welke den vorm had van vuur, en ten slotte één was geworden met zijn eigen pijl.
3. Toen Dhanandjaja de gunst (Gods) verworven had, maakte hij een zeer beleefden sēmbah. Bovendien kreeg hij een anderen boog en een helm zonder het minste gebrek. Hij werd onderricht in alle boeken der wapenkunde. Toen de afspraak van het verbond gesloten was, verdween daarop de God Ćiwa,
4. met de goden en de van wandel volmaakten, die oogenblikkelijk weder onzichtbaar werden. Het was alsof de prins het gevoel had zich niet in deze wereld te bevinden; alsof hij een ander lichaam aangenomen had, zoo verheugd was hij zonder weder te vervallen in smart.

Men neme hem, die door zijn standvastigheid zijn doel bereikt heeft, als voorbeeld.

5. Wanneer er echter een sterveling, zonder eerst brata, joga en tapa te hebben verricht, met koppigheid macht vraagt, en het Noodlot met geweld dwingt om ze te geven, dan wordt zijn streven omgezet en hij ondervindt juist groote ellende, gekweld door zijn hartstocht en verblinding, en aangetast door smart.
6. Het wordt door dengere, die naar het goede streeft, aangenomen alsof er bestaat «een vroegere handeling». Vastheid in handelwijze, de kern van de leerboeken als houvast hebbend, een gezond verstand en standvastigheid worden alleen gevonden in het hart van een kundige; daarom vindt deze de vreugde van zijn geluk in het innerlijke.
7. Wie toch vindt niet het goede, die alles, wat goed is als middel te baat genomen heeft? Zeker wordt het slechte gevonden door hem, die alles, wat slecht is als middel te baat genomen heeft. Het is alleen om moe te worden wanneer men niet aan een «vroegere handeling» gelooft en toch tapa verricht. Men krijgt alles, wat men verlangt als men maar den zoon van Paṇḍoe als voorbeeld neemt.
8. Zoodra Pārtha gevonden had, wat hij in zijn hart gekoesterd had, dacht hij verheugd en met aangenaam gevoel in het hart om naar huis te gaan. Hij dacht reeds aan de vreugde van hen, die hem tegemoet zouden komen als hij aankwam. Zijn menschenlijke (eigenschappen) maakten zich van hem meester, en hij werd omhuld door liefde en gehechtheid.
9. Op dat oogenblik kwamen juist twee schoone, zeer vriendelijke apsara's (halfgoden), gezonden om hem te ontbieden. Zij brachten een wollen jas, en een paar sloffen van edelgesteente mee en een korten brief gegeven door Indra, welke ontvangen werd (door Pārtha).
10. «De brief van je vader, mijn beste, moge terecht komen en groote toegenegenheid veroorzaken (van je zijde). Help ons toch, die zonder bondgenoot overkomen worden door gevaar. Het dooden van den daemon Niwātakawatja is onze zaak. Dit is verbonden met een voorwaarde, nl. dat hij door jou uit den weg zou worden geruimd met je voortreffelijken pijn».
11. Aldus was de inhoud van het schrijven van Indra, dat (te vergelijken was met) een zeer gepaste gunst. Bleek van

- gezicht werd nu de geroepene door zijn medelijden met zijn oudere- en jongere broeders. Het verdriet van de achtergeblevenen is immers gelijk aan de smart van de achterlatenden. Daarom bleef hij stil, weenend, bedroefd met zijn oogen vol tranen.
12. Daarop zeiden de gezondenen: «Mijn beste, heb toch medelijden. Moge de koning der goden (Indra) uw macht en roem leenen, o mijn beste. Bescherm den hemel tegen zijn zeer gevaarlijken ondergang. Het zou u heel goed passen indien gij de bondgenoot werdt van de hulpbehoevendenden».
13. Dit was nu de oorzaak waarom hij zweeg, eer bewees en niet ongewillig werd.
- Dat is de moeilijkheid (van hem,) die geprezen (?) wordt als te zijn: dapper en deugdzaam. Men zet er het leven bij op het spel, maar toch ondervindt men soms schande. (Daarom) laat men het verder zoo goed en zoo kwaad als het gaat geheel over aan de beschikking van het Noodlot.—
14. (Aldus) was het onderhoud van de welbespraakten (Pārtha en de halfgoden), die in beleefdheid wedijverden.
- Daarop stond de prins op om zich klaar te maken. Hij trok bereids zijn wollen jas aan, benevens zijn schoeisel, dat als middel diende om in de lucht te kunnen gaan. De beide (halfgoden) vergezelden hem, zijn wapenen dragend.

ZANG XIII.

1. De prins nam afscheid van het kluizenaarswoud en bracht hulde aan den top van den berg Indrakīla. Hij vergat niet de plaats, waar hij het geluk deelachtig geworden was. Zoo is immers de aard van een goed mensch.
2. Onder het gaan wendde hij zich met zijn liefelijke blikken om. Hij werd begroet door de tjamara-boomen vanuit de bergruggen. Het geschreeuw van de pauwen was (als 't ware) het geween van het bosch, verlegen geworden omdat het verlaten werd; daarom hulde het zich in de wolken.
3. Hij ging heen in Oostelijke richting met de edele Airāwaṇa en Badjrana ¹⁾. Er wordt niet verteld van de landschappen waarover zij zweefden, omdat het zoo vaag was, nauwelijks zichtbaar voorzoover het gezichtsvermogen kon reiken.

¹⁾ Zoo heetten de halfgoden.

4. Zij kwamen bijna tot den hemel; de graha's enz. en al de sterren waren daar al tegader. Uit ongeloofelijken glans bestond het hof in den hemel, de genietplaats van menschen van zeer vrome heldhaftigheid.
5. De sterren-, de zon- en de maanbollen zien er klein uit van uit de menschelijke wereld, doch zij zijn inderdaad groot; alleen omdat zij zoo ver zijn. Daarom zijn zij van deze wereld niet duidelijk zichtbaar.
6. De sterren lijken uitermate klein en onduidelijk omdat zij zich ver boven de maan bevinden. De afstand tusschen de zon en de maan is gelijk aan de afstand tusschen de aarde en de zon.
7. De gesteldheid van de pracht van den hemel vormde het onderwerp van het schertsend gesprek onderweg, dat verteld werd door Airāwaṇa aan den prins, die de gedachte had alsof het in den droom of wel niet in deze wereld was.
8. Het Indra-verblijf zag er schitterend uit; het lag ten Oosten van den Meroe met het front naar de lucht (d.i. naar alle kanten). De ringmuur was groot met vier poorten van edelgesteenten; hierdoor waren de zon en de maan steeds beschaamd.
9. Niet te onderscheiden waren de dagen van de nachten in den hemel door de glinsterende voorwerpen, die alle steeds licht gaven. Slechts de nacht-lotusbloemen waarschuwd, dat het nacht was, en de Tjakrawāka's, wanneer zij zich van hun wijfjes gescheiden hielden.
10. Eindeloos is het indien men bewonderen wil de pracht in zijn geheel. Er worde niet verteld van hetgeen Ardjoena zag.
 Hij kwam aan en maakte zich klaar om hulde te betuigen. Indra waarschuwde hem met zijn vliegenwaaier om spoediger te gaan en gelastte hem binnen te komen.

ZANG XIV.

1. Gelijk de vreugde van de verwelkte planten en klimops, die naar de regens van de maand Kapat snakken, was de vreugde van het gansche Indra-verblijf door de komst van den prins gelijk de eerste regens. Hoeveel te meer de nimfen; oogenblikkelijk begon haar liefde te ontspruiten. Gelijk het gebulder van den donder was het gerucht (van zijn komst), waarnaar zij luisterden.

2. Op het oogenblik, dat hij binnen kwam, werd hij te gemoet gegaan door de godinnen. Zij verlieten den uitkijk om hem af te halen met haar liefelijke oogen als begroetingsgeschenk. Haar heldere blikken hadden zij reeds vervolmaakt in den spiegel, en nog verscherpt met een glimlach. Zij waren van harte bereid om te onthalen, om te mogen helpen in de uitoefening van de liefdesvoorschriften.

Wat hierop volgt t/m strophe 7 is onecht.

8. Het zou te langdradig zijn wanneer er verteld werd van de vreugde van het hart der godinnen.

Dhanandjaja kwam aan en richtte zich naar de plaats van den koning der goden. Deze was bezig zijn listige plannen met Wr̥haspati te bespreken. Er waren ook andere goden bij, doch slechts weinigen, zonder de minderen.

9. Nederig was Ardjoena toen hij, een sēmbah makend, toesproken werd door den godenkoning:

«Heil zij je, wees gerust, mijn zoon, de zegevierende toevlucht van den hulpelooze. Ga eens op de mat zitten. Wees gelukkig mijn beste, en moge je niets ontbreken. Ter wille van een (gewichtige) zaak is het, mijn zoon, dat ik het je moeilijk maak.

10. Dit is nu waarom ik een vergadering beleg, door vrees voor ondergang en het vervallen in het ongeluk.

Er is een machtige daemon, Niwātakawatja genaamd, voorspoedig in de drie werelden. Hij heeft zijn doel bereikt om niet gedood te kunnen worden door asoera's, r̥ṣi's, dewa's en dānawa's. Echter, mijn beste, hij kan, volgens de woorden van den Heer, alleen gedood worden door een mensch.

11. Toen men het bericht hoorde, dat ik je om hulp zou vragen, hetgeen spoedig algemeen bekend werd, zond hij een machtigen reus erop uit om je in het kluizenaarsbosch te dooden. Dat was degene, die ten slotte een zwijn is geworden, dat (door jou gedood is) tegelijk door den Heer, die zich voordeed als een jager, in der tijd toen Hij je een gunst gaf.

12. Nu, het is duidelijk dat je zijn gunst erlangd hebt; naár aanleiding hiervan moet je dan mijn bondgenoot worden. (De reus) is immers gereed om alles wat in den hemel is te vernietigen. Sedert lang wil hij het godenverblijf ver-

- woesten; hij is uitermate vergramd. Wees daarom onze beschermmer, o mijn zoon, moogt ge worden ons aller roem».
13. Aldus sprak Indra, de prins antwoordde, nadat hij een sēmbah gemaakt had: «Hoe moet ik opnemen, wat gij mij opdraagt, gelijk gij het gezegd hebt. Ik word inderdaad met gunst begiftigd, dat (mijn naam) genoemd wordt door de tong van een Machtige. Hoe zou dan het wasschen van het gezicht met het stof uwer voeten, o machtige, vruchteloos zijn?
 14. Wat moet er nu gedaan worden, en wat is de uitslag van de beraadslagingen? Deel uw dienaar mede, wat het resultaat is van het beramen van de list». Aldus vroeg Dhānandjaja tot houvast van zijn hart. De Koning der goden gelastte toen den eerwaarden Wr̥haspati om te vertellen, wat de uitslag van de beraadslagingen was.
 15. «Mijn beste, vast is het plan van den koning der goden en alle r̥ṣi's. Wij willen niet hebben dat de vijanden hier komen. Zeker zal het godenverblijf door hen vertrappt en vernietigd worden. Ga maar op den vijand af en val hem ongeduldig aan. Wij hebben alleen op uw groote heldhaftigheid en macht als toevlucht gewacht.
 16. Echter is Niwātakawatja zeer kundig, machtig en beleidvol. Immers al treft men hem honderd keer, dan krijgt hij zijn leven toch weer terug. Om nu zijn bovennatuurlijke macht te doen mislukken bestaat er nl. een rest van het geheim. Men moet nu trachten te weten te komen, waar dit zich bevindt. (Want) het zou doelloos zijn als men blindelings ging vechten.
 17. Er is nl. een nimf, die sedert lang door hem aan Indra gevraagd wordt, doch niet is gegeven. Hij heeft een ander gekregen, maar daarmee is hij nog niet tevreden, en nog steeds verlangt hij naar haar; in zekeren zin heeft hij ook gelijk, want, is zij niet een evenbeeld van Rati? Zij nu moet zich hem ten huwelijk aanbieden; hij zal het wel zonder achterdocht heel aangenaam vinden.
 18. Verder moet dan gezorgd worden, dat hij later het geheim zal vertellen, en getracht moet worden te weten te komen wat zijn gunst (Goḍs) is. En als grens (van de spionage mag hij niet verder gaan dan) haar, die ge zult noemen: Soeprabhā, (van buiten) aan te raken. Spoedig moet gij ons vertellen wanneer de reuzenkoning dit aan haar verteld heeft.

Welnu, zij moet dan u volgen en ga samen met haar, o mijn zoon.

19. En de bijplicht van mijn zoon is om te zien hoe het vijandelijk verblijf er uit ziet. Het gevaar en de onbereikbaarheid van de vesting, en hoe ons leger gesteld zal moeten worden, moet gij weten.

Draag deze wollen jas, en dit schoeisel, en gebruik oog-zwartsel als middel om onzichtbaar te worden. Wij zijn er zeker van, mijn zoon, hoe zoudt gij daardoor gevaar kunnen loopen?

20. Maar ga nu eerst wat rusten, mijn zoon, de koning der goden zal u een ontbijt geven. Wij hebben reeds wat voor de gasten klaar gemaakt; wees daarom zoo vriendelijk. De hoop van de rēṣi's is, dat gij hun met een goed hart zult vergelden».

Aldus sprak Wrēhaspati, de edele Phāgoena maakte daarvoor een sēmbah.

Zang XV.

1. Zoo werd de prins onthaald met de voornaamste van de onberispelijke zes smaken. Eén ding was er echter nog niet, en dit was het liefdesgenot, dat hem verboden werd [niet] eerder te genieten. Eerst, als de reuzenkoning gedood was, zooals er gewenscht werd, dan mocht hij pas van de samenkomst genieten.

Niet lang daarna was (Ardjoena) klaar met zijn woorden om afscheid te nemen van de voeten van den koning der goden.

2. Vroolijk maakten zij (Ardjoena en Soeprabhā) gezamenlijk een sēmbah, en het paste zoo mooi afsof zij zich reeds vereenigd hadden.

«O mijn beste, weest gerust gij beiden, moogt gij het doel met gemak bereiken» aldus sprak de koning der goden. Zij spraken niet doch hun oogen alleen verrieden hun hart.

Strophe 3 is onecht.

4. Zij zweefden schertsend door de lucht, terwijl hun hart echter belast was met liefde. Zij spoorden elkaar aan om vóórop te gaan, en voor een oogenblik keken zij elkander aan. De prins sprak: «Mijn lieve, ga toch voorop en draag het kleed niet zoo om het lijf. Ik wil uw fijn middel, dat versierd is met de zoom van uw kain, gade slaan.

5. Indien ik voorop ga, mijn lieve, dan heb ik nog om te kijken om u te zien. Als wij samen gaan dan is het juist alsof ik nu al u mag naderen, en u onder den arm leiden. Het voordeel dat ik achteraan loop is dit, dat ik tevens de rol kan spelen van een bediende, die ziet wanneer er gelast wordt om uw haarwring in orde te maken als deze los begint te worden en bijna hangt».

Strophe 6 is onecht.

7. Aldus sprak hij, maar zij die (toch) vooraan ging loopen deed juist alsof zij hem niet verstond, en gaf een ander antwoord: «Mijn edele, de prins heeft heel ver geloopt, kijk eens naar den weg. De afdeelingen van den hemel scharen zich om den berg Meroe heen. Het uitgestrekte land der Bhārata's ligt in het Zuiden; waar is echter de richting van (de stad) Hastina?
8. Voelt men soms zich niet getroffen in het hart, bij het kijken naar het complex paleizen van zijn kweller? (Bovendien door het denken aan) de smart van zijn vier oudere- en jongere broeders met als vijfde de trouwe (Dropadī)?»

«Stoor u toch niet aan het geween van een persoon, die de geliefde verlangt terug te zien, een persoon anders dan gij zelf». zoo was het antwoord van Ardjoena alleen om dit niet schuldig te zijn, terwijl hij haar in de oogen keek.

9. Aldus gingen zij nu hun plannen voortzetten.

Nu worde er verteld van het landschap waarover zij zweefden. Waarom zou een meer in een dal van den Sneeuwberg onder doen voor een zee, wat betreft het strand, de pandanplanten, de olifantrotsen, die vrij bekoorlijk zijn om te zien; en wat betreft de vogels, die, uit de verte wenkend, de aandacht van den toeschouwer weten te boeien?

10. De oever ervan is glad; gelijk verf (op een schilderij) is de schikking van het zand dáár. Verschillende bekoorlijkheden zijn er (zooals) de witte ei-steenen, die gewasschen worden door eb en vloed. Er zijn o.a. andoelbloemen, açoka's, palaça's met terrassen (aan den voet) en poede-poeðebloemen, wier wortels als het ware geboetseerd of wel gebreid worden, een grooten steen omvattend.
11. Het is eenzaam, geen enkel mensch bereikt die plaats of hij moet een voorname heilige zijn.

Alleen menschen, die verblijf houden in de opening onder

een grooten steen, zijn bedreven in het een einde geven (aan hun zinnen). De brahmanen, die zich in heilige plaatsen bevinden, of wel zij, die naar het goddelijke streven, zijn er niet bij te halen. Zij zijn steeds tevreden met hun kleed van gazellen-vel, rondwalende in het bosch met de kidangs.

12. Liefelijk zien er de wilde olifanten uit, die bedreven zijn in het hulde brengen aan de zon. Het water komt spuitend uit den slurf en zij zitten daar met gekromde pooten in 't water. En er is een civetkat, die, terwijl zij zich onder een los hangende gaðoengbloem verschuilt, knipoogt naar de zon alsof zij bezig is een gebed te doen.
13. Er is (verder) een gebouw gelijk dat in den droom. Maar waartoe dient dit toch voor de boschbewoners (de heiligen, die geen huizen noodig hebben)?

Een tjandi met zijn beschadigde ornamenten is daar als het ware zachtjes aan het weenen. Daarnaast staat een welig groeiende açokaboom, waarvan de voetommuring, waartegen een rivier stroomt, door deze neergestort is. De hooge ivoorklapperboomen dragen welig vruchten....

14. Niemand met een boek (d. i. geen enkel dichter) gaat naar den oever van deze rivier om zich te vermeien. Slechts de pauwen genieten van de bekoorlijkheden van de wolken, die zoo juist opgekomen zijn als voorbode van den regen. Handig heffen zij den kop omhoog om naar de flinkerende bliksemstralen, gelijk batikpatronen in den hemel, te kijken. Zij storen er zich niet aan, dat hun wijfjes zich naast hen bevinden en hen van achteren liefkoozen door de veertjes te pikken.

ZANG XVI.

1. Er is een kluizenarij zichtbaar gekenmerkt door een wimpel. Men ziet daar iets gelijk een liggende stier met een wit voetstuk en een ronde pajoeng. Niet duidelijk zichtbaar is het dak van het paviljoen door de damp van de rivier. (De kluizenarij) ziet er uit als een godenverblijf met haar ommuring en poorten, die als het ware verdwijnen wanneer men er naar omkijkt.
2. Er zijn nimfen die een heilige verleid hebben en daarna, door deze vervloekt, kili's (nonnen) zijn geworden. Zij offeren bloemen naar een beek of wel zij zetten vuur aan

in de nabijheid van een schuur. De liefelijkheid van haar oogen zal (zich) niet verminderen bij het in contact komen met de blikken van den reiziger. Hoewel zij daar in het kluizenaarsbosch niet mogen spreken, knikken zij toch met haar wenkbrauwen.

3. Water komt onafgebroken te voorschijn uit een heuvel en vormt daar een meer met een afwatering door de ravijnen. Donderend is de waterval, die dampend wolken maakt. Het is afkomstig van de hemelsche rivier, door welke de asana-bloemen bekoorlijk afdrijven. Men vindt daar djiwa-djiwa-vogels, die zich vroolijk gaan baden, de veertjes pikken en de vleugels uitbreiden.

4. Medelijden opwekkend zijn de bloemen en spruitjes der boomen, die nog nooit in aanraking zijn geweest met den haarwring. Zij verlangen als soemping gedragen te worden of het onderwerp te mogen zijn (in 't gedicht) van groote dichters.

Toen Dhanandjaja daar met zijn geliefde, die liefdekoorts had, aankwam, werd hij geroepen door de beo's en gewenkt door een gaðoengspruit om even te rusten.

5. Toen hij daar voorbij was, zag hij het complex gebouwen van den vijand. Het was te zeven uur; de stralen der zon werden gestremd door den vallenden regen. Deze stond gelijk strepen, dof van kleur en door den wind gebogen aan den horizon. De vogels vlogen gelijk geregen jasmijnen vast gebonden aan de maan.
6. Op de plaats waar de stad Mañimāntaka lag, daar viel juist de regen. Evenwel keek de zon er even naar om (en richtte de stralen) naar de gouden wallen en poorten. Er waren veel witte gebouwen in het midden van de stad te zien, die den luister van den hemel tienmaal overtroffen als vrucht van de in bloei zijnde zegepralen.
7. Bij zonsondergang kwam geen duisternis te voorschijn door de stralen der maan.

Des te dichter zweefden de prins en zijne metgezellin. «Wat voor een muziek is het, o mijn lieve, die zoo rumoerig geluid geeft? Het zal wel een teeken zijn van een groot feest. De reuzen zijn allemaal trotsch; zij gaan zich met luidruchtig geluid vermaken in afzonderlijke gebouwen».

8. Aldus vroeg de prins, de schoone antwoordde: «Gij hebt gelijk prins, het zal wel zeker zijn dat zij zich voorbereiden

- om alles klaar te maken en den godenkoning aan te vallen. Zij gaan de wapenen repareeren en maken op de aloon-aloon geweldige manoeuvres(?). Immers zij hebben alleen zeven dagen te wachten om den hemel te beoorlogen.
9. O prins, de opdracht van den godenkoning is stellig gevaarvol en moeilijk. Verbijsterd en angstig is het gemoed van degene (mij), die in den steek wordt gelaten en gedwongen is om een sēmbah te maken voor den vijand. Wie zou, dit gehoord hebbende, niet met leede oogen kijken bij het zien, dat ik gevat word door de booswichten? Ik wil daarom liever den dood dan de zonde van iemand die schande en smart verdraagt.
 10. Maar dit vergunt het noodlot mij niet, (integendeel) dit wordt juist gewonden om mijn hart, door de aansporing om te klimmen langs dingen die niet met de handen te bereiken zijn, nl. dat ik (de goden) moet helpen. Het is ten slotte alleen om moe te worden om met de handen naar de lucht te wenken, welke niets is, als men ze toch tracht met geweld (naar zich toe te trekken)». Aldus zeide de nimf, die daarop een zacht gewezen ging veinzen.
 11. «Mijn lieve, waarom zoudt gij toch verlegen worden door de bevelen van den godenkoning? Het is juist goed zou ik zeggen; en mijn aanwezigheid nu zal wel getuige zijn dat ik u zie bij het opwachting maken (bij den reuzenkoning). Waarom zoudt gij er nog aan twijfelen, zelfs als gij aangeraakt wordt door den reus, waarom zoudt gij nog daarvoor bang zijn? Doe het maar, wees maar gerust; gehoorzaam mij, mijn lieve, en maak dat uw blikken uiterlijk zoo schoon zijn, o mijn zusje.
 12. Uw verdienstelijkheid zal vrucht dragen, indien (zijn mond) overvloeit, dat hij het geheim van zijn hart vertelt. Gij zult hem wel krijgen, mijn lieve, als gij maar doet zooals gij op den berg daar in de grot deelt». Aldus sprak Dhanandjaja, daarop maakte hij den haarwring van haar, tot wie hij sprak, in orde. Zij werd boos maar niet door toorn, (integendeel) zij was zeer ingenomen; haar glimlach verried het.

ZANG XVII.

1. Zij spraken over verschillende onderwerpen; doch het zou doelloos zijn, wanneer deze vermeld werden.

Door het schijnbare ongeluk ¹⁾ hielden zij zich stil in hun doen en laten (?) en wat betreft de list, zij hadden reeds een afspraak gemaakt. Nu kwamen zij aan waar zij wezen moesten.

2. Zij gingen rusten in den tuin aan den kant van den harem. De vrouwen in den harem waren bezig zich te vermaken in den maneschijn. En vrouwen, geschenk van Indra, vroeger, gingen zich vermeien en speelden (met) verschillende godenmeisjes.
3. Er was een bekoorlijk versierd gebouw (?) dat er eenzaam uit zag; daarheen ging Pārtha, naar den kalpa-boom. Zijn metgezellin ging zitten in een kristallen paviljoen, dat (van hem) zoo ver verwijderd was, dat een liefelijk gesprek nog te hooren was.

De vierde strophe van deze zang is onecht.

5. Het kristallen paviljoen was met zijn afwisselenden glans zeer mooi. Er waren veel godenmeisjes, die met onzekerheid (naar haar) keken. Daarom gingen zij haar naderen om haar te bekijken; een (van haar) sprak haar toe: «Mijn lieve, wie zijt gij toch, mijn zuster, mijn juweel», aldus waren hare woorden.
6. Doch het was er verre van, dat de prins door haar gezien werd. Hij was zeer gerust met zijn onzichtbaar makende oogzwartsel. Alleen de in smart verzonkene, die verdrietig van harte was, werd door haar gezien; het was alsof zij bedroefd, slap, vermoeid, doch met liefelijke blikken, was.
7. Aangedaan werd het gemoed van de toeschouwers; en drie van haar (kwamen) dichterbij; zij waren vrouwen uit den hemel, vroeger, geschenk van Indra. «Als wij ons niet vergissen zijt gij ons bekend», aldus zeiden zij, en toen zij er zeker van waren, spraken zij verder.
8. «Mijn schat, mijn lieve, wie vergezelt u dat gij hier komt? Gij zijt, zouden wij denken, als het ware een verdwaalde andaroe, de gelucksgodin van den hemel, die, neergedaald, hier komt. Gij zijt het doel van den Koning, o mijn Soeprabhā, mijn goud.
9. Daarom is de reuzenkoning vertoornd op god Indra. Niets anders is de oorzaak dan dat gij indertijd niet afgestaan werdt. (Zijn toorn) wordt vermeerderd door de komst van Ardjoena

¹⁾ d. i. omdat zij hun zending voor een ongeluk hielden waren zij bedrukt.

- dáár. Daarom zal de reuzenkoning den hemel overrompelen.
10. Is god Indra nu dan niet verontrust geworden? Hoe gaat het in den hemel? Vertel het uwe zusters eens, mijn goud», aldus zeiden zij en weenden ten teeken van haar blijdschap. De begroete antwoordde, heur hart veroverend.

ZANG XVIII.

1. «O, ik ben gelukkig, zuster, dat ik u op deze plaats ontmoet alsof het voorbeschikt was. Wat is Maṇimāntaka toch buitengewoon schoon. Had ik eerder geweten dat het den hemel overtreft, dan zou ik al vroeger gekomen zijn. De hemel mist nu des te meer zijn bekoorlijkheid doordat de glans geheel verdwenen is,
2. omdat het al duidelijk is, dat de reuzenkoning (hem) zal beoorlogen. Zeker zal de hemel verwoest worden, vernietigd, weggevaagd, vertrappt. Dit is de oorzaak waarom ik hier kom om de lotusvoeten van den koning op het hoofd te dragen; bij wijze van een voorloopige in diensttreding is het, dat ik hulde betuig, om niet geroofd te worden».
3. «Ach, ach, mijn edele, wat zal de koning blij zijn bij het hooren van hetgeen gij zegt. Inderdaad gij zijt als het ware de luister van den honigtijd, die in de maand Hapit komt. De liefdesmart van hem, die op u verliefd is, is dan te vergelijken met het verdriet van de (verdorde) boomen en struiken. Mijn lieve, ik zal het den koning berichten; hij zal zeker verheugd zijn als hij (u) ziet».
4. Twee van haar gingen den koning bericht geven; een was achter gebleven en voerde een gesprek met de lenige. De berichtgeefsters kwamen aan en vertelden Nīwātakawatja ronduit: «Met uw verlof, o koning, Soeprabhā is juist gekomen om hulde te betuigen aan uwe Majesteit. Nu is zij, gekomen uit den hemel, och arme, in den tuin.
5. De oorzaak dat zij komt is, omdat zij vroeger zeer genegen was om uwe dienaress te worden toen uwe Maj. uwe toegenegenheid toonde. Doch god Śakra hield het tegen, maar eindelijk is zij toch gevlucht. Want het is duidelijk dat het hemelverblijf door uwe Maj. vernietigd zal worden. Zij is nu verstandig om bij voorbaat uit openhartigheid in dienst te treden, omdat zij het niet hebben wil dat men haar rooven zal».

6. Aldus zeiden zij, zij werden door Niwātakawatja bevolen om dichtër bij te komen. Verheugd beloonde deze haar met de glans van zijn lach, terwijl zijn gelaat bloosde. Immers zij, op wie hij sedert lang verliefd was, was onverwachts en ongedacht gekomen. Hij hield zich voor een oogenblik stil; lang genoot hij van het gelukkig gevoel in zijn binnenste.
7. Toen sprak hij: «Het is gelukkig dat het juweel van het verblijf des godenkonings gekomen is. De geluksgodin van den hemel is door mij gevat; zij verplaatst zich reeds (naar mij)». Aldus zeide hij en hij maakte zich klaar om te vertrekken naar den tuin om haar te ontmoet te komen. (Vervolgens) ging hij stilletjes heen vergezeld van geen enkelen bediende.
8. Toen kwam hij aan in den tuin met zijn boschjes; het was zoo licht als de dag van wege de heldere maan, vermeerderd door de stralen van de edelgesteenten. Hij richtte zich naar het kristallen paviljoen en zag de gestalte van de juist aangekomene. Deze maakte met de behoorlijkste en bevaligste beweging een sēmbah en zij werd dan op zijn schoot geplaatst,
9. nadat Niwātakawatja plaats genomen had in het kristallen huis. Zijn geliefde bewoog zich zuchtende, klagende, heen en weer op zijn schoot. De dienaressen waren weggegaan; voor wie zou hij dan nog verlegen zijn? Daarop sprak de koning van Maṇimāntaka, haar gelastende om hem aan te kijken:
10. «Mijn edele, dit is nu de uitslag hiervan, dat mijn hart trilt en onafgebroken (aangenaam) geroerd is. Twee dagen achtereen immers, o mijn goud, trilt uws broeders rechterwenkbrauw. Veel zijn de voorboden van het geluk, die ongeloofelijke vreugde veroorzaken.
En ik heb een droom gehad, mijn lieve, waarin ik overstelpt werd met honig. Het zou ongerijmd geweest zijn indien gij niet gekomen waart.
11. Bovendien, mijn lieve, door uwe toegenegenheid voel ik mij niet in deze wereld. Gelijk de vreugde van een gaðoengspruit zich kronkelende om een dooden stam (is de mijne). Zijt gij soms der wolken druppels, die neervallen voor de erbarmelijk klagende koekoeks? Gij zijt zeker de neergedaalde maan, die meedelijden heeft bij het zien van de tjoetjoers».
12. Aldus sprak Niwātakawatja, die onkuisch werd om haar te

kussen. Bijna kon hij zich niet bedwingen en trachtte hij voortdurend de spleet van haar onderkleed te vinden. Zij, die op de jonge bladeren van den açokaboom geleek, verzette zich met moeite, ach arme. Daarop sprak zij met een sēmbah en smeevende gebaren.

ZANG XIX.

1. «Met uw verlof, o koning, moge niet kwalijk genomen worden de sēmbah van haar, die bij Uwe Maj. haar toevlucht zoekt. Ik geloof, dat het billijk zou zijn, indien men een koopsom aan een godenmeisje gaf.
U zal wel in staat zijn om tot den volgenden morgen te wachten.

2. Hoe kan de smaak van een suikerklont in den mond weg gaan? Moge de koning wat geduldig zijn.

Het hoofddoel van uwer Majesteits dienaars is om bij U in dienst te gaan. U vinde dit goed en late dit eerst vrucht dragen.

3. Een godenmeisje is te vergelijken met de geluksgodin, — wat macht betreft — die bij uwe Maj. haar bescherming zoekt.

Nu, uwe Maj. heeft bereids de gunst (gods) erlangd. (Vandaar) dat uwe Maj. onkwetsbaar, onsterfelijk en van de acht deugden voorzien is.

4. Uw macht tuchtigt alle werelden. Zij is reeds over de grenzen van den ganschen Brahmā-hemel. De heele Wiṣṇoe-hemel en Āiwa-hemel trekken zich terug; laat staan de Indra-hemel; (deze laatste is) verschrikt.
5. Wat is toch uw wonderbaarlijke kracht, die uwe Maj. verkregen heeft door de bedwinging van de vijf zintuigen? Ik geloof, dat uwe strenge boetedoening honderd Joega's heeft geduurd, dat gij onbegrensde gunst van Roedra deelachtig zijt geworden».
6. «O mijn lieve, ik zal je eens vertellen. Ik heb een buitengewoon vruchtdragende ascese gehad. Op de helling van den Himawān vindt men een grot, die omhuld was geworden door vier geweldige uitbarstingen.
7. Daar bracht ik mijn onafgebroken, vlekkelooze vereering aan Roedra. De god werd gunstig gestemd en had medelijden. Toen verlangde ik van hem, dat ik alles, wat ik wilde,
DI. 82.

gedaan kon krijgen. Onder andere heeft hij mij de heerschappij over de aarde en den hemel gegeven.

8. En de plaats van mijn bovennatuurlijke macht is zeer verborgen: op de punt van de tong; dit is zijn gepaste gunst. Brahmā en Wiṣṇoe zijn afgeschrikt en zijn in mijn macht geraakt. Mijn edele alleen wete dit, niemand anders».
9. Aldus vertelde hij haar en hij voelde (daarna) alsof hij iets verloren had. Door zijn streven om geliefd te worden wist hij niet wat hij deed. Zijn hart was verbijzeld en vergruisd door hare liefelijke woorden. Hier ziet men, dat hartstocht oogenblikkelijk ongeluk veroorzaakt!
10. Nu, Paṇḍoe's zoon stond daar te luisteren. Hij herinnerde zich aan zijn afspraak. Hij vloog naar de poort en ging er op staan. Deze stortte ineen nadat hij ze met zijn voet gestooten had.
11. De heele kraton gilde en was in rep en roer. Er waren vele vrouwen, die bedolven werden onder gouden huizen. De koning van Maṇimāntaka schrok. Hoogmoedig van aard zijnde stond hij opgewonden op.
12. Hij zette zijn geliefde voor een oogenblik neer. Zijn geliefde verwijderde zich en vloog weg zoo snel zij kon. Pārtha kwam haar in het luchtruim te gemoet; het was vast, dat zijn vijand bedrogen werd.

ZANG XX.

1. Toen de gansche stad in rep en roer was, ging men Niwātakawatja bericht brengen; doch hij stoorde zich niet aan het geween van allen; hij hield zich geheel stil met zijn gefronste wenkbrauwen.
2. Immers hij was zijn juweel kwijt, — zoo dacht hij — dat onschatbaar was en gevat was in zijn armen. Hij ging haar zoeken, maar zij was reeds weg gelijk damp. Hij wist toen, dat hij er in geloopen was.
3. Dit was zeker een list van god Çakra. Hij wist dit reeds met zekerheid. En toch bij het uiten van zijn woorden zag men niet het minst van zijn huivering.
4. Spoedig werd zijn hoogmoed opgewekt. Hij voelde zijn hart zoo groot als de soe-Meroe.

Het groote reuzenleger kwam toen in zijn geheel in dien nacht bijeen zonder bevolen te worden.

5. De pasar was reeds prop-vol; tot den aloon-aloon toe stond

men dicht naast elkaar. Het bevel van den reuzenkoning werd gehoorzaamd nu te vertrekken om den godenkoning te beoorlogen.

6. Den volgenden morgen zou de daemonenkoning te voorschijn komen. Het leger maakte zich klaar en kwam reeds samen. Het was een heel gedrang, gedruisch en gedartel. De gamēlans, pauken en trompetten weerklonken zeer rumoerig.
7. Gelijk het geluid van tienduizend millioen bliksemslagen was hun gezamenlijk, dreunend leeuwengebrul. Het was alsof de werelden zich terug trokken, uit vrees voor het leger van Niwātakawatja.

ZANG XXI.

1. De in zijn handeling dappere, moedige Niwātakawatja werd vertoornd op hen, die de politiek braken en list aanwendden. Geen goede verstandhouding, noch het zaaien van tweedracht onder den vijand, ook niet oorlogschatting (werden door hem toegepast) doch alleen oorlog. Hij wilde zijn groote kracht en heldhaftigheid meten.
2. Vier waren zijn trouwe ministers, van vermaarde, zuivere familie: Kroedhākṣa Doeskrēta, Wirakta en Karalawaktra, allen afstammelingen van Hiranyakasipoeh en familie van Kālakeja. Zij waren vast volleerd in de studie der bijzonderheden van den strijd.
3. Onversaagd hadden zij de goden eens uit den soe-Meroe verjaagd. En nu wilden zij Indra met zijn bondgenoot, die enkel een nietig mensch was, verpletteren en overrompelen; daarom waren zij hoogmoedig. Ongetwijfeld zouden zij gekomen zijn om het verblijf van Indra te verwoesten.
4. De reuzenkoning vertrok geweldig gelijk de «dood». Hij plaatste zich bereids in een wagen van diamantstaal, getrokken door reuzen-olifanten, wier kleur wit was op de eene helft van het lichaam. Zijn wagen piepte en alle gronden waarover hij reed werden gespleten.
5. Woedend zat hij aan de zijde van de bank in den grooten wagen. Een godenjonkvrouw droeg zijn eenen voet op den schoot, terwijl hij met den andere schommelde. Een andere (godenjonkvrouw) bewaarde hem (om te verkoelen) wegens de warmte van zijn hart. Zijn woedevuur vlamde en straalde rood door zijne oogen.

6. De opmarsch van het verzamelde reuzenleger was eenigszins gestremd. Verstrooid, honderd tienduizenden waren de reuzensoldaten (in getal). Panters, paarden, leeuwen alsook ezels, waren hunne rijdieren. Alle mogelijke wapenen kwamen te voorschijn uit de haren huns lichaams.
7. Het was vol van vlaggen van slangenvol met den kop. De schitterende kopjuweelen vormden de boekakoenḍoer's, duizend tachtig in getal, opgestapeld van allerlei kleur. Gelijk een regenboog, die de wereld vulde, was de banier van den reuzenkoning.
8. Kroedhākṣa en Doeskrēta waren de aanvoerders, beiden even ongeduldig. Zij waren broeders en hadden dezelfde wapens, vlaggen en rijdieren. Zij waren zoons van Soeṇḍa en Oepasoēṇḍa, de zeer machtige helden. Alles wat geweldig was en groote schrik aanjoeg, was hun kleeding.
9. Alle reuzen hadden als bevelhebbers de telg van Danoe. Het was voltallig; eenigen gingen door de lucht, anderen te voet. Een groote vlag van olifantsvel met de slaglanden was gelijk aan een donkere wolk met schitterende bliksemstralen.
10. Twee (reuzen) vormden de achterhoede van den opmarsch als steun. Zij, genaamd Wirakta en Karalawaktra, hadden beide even schoon uiterlijk. Als rijdier hadden zij olifanten, die incarnaties van reuzen waren. Zij waren kundig in den strijd met de knots en hadden een diamanten lori in de hand.
11. Het was vol van daemonenhelden en voorname reuzensoldaten. Ongeveer een arwoeda waren de hoofdofficieren, behalve soldaten, wier vaandels gemaakt waren van gevilde leeuwen met schitterende haren. Door den orkaan getroffen waren deze gelijk aan de golven der zee.
12. Alle reuzen en daemonen, welke niet voornaam waren, kwamen nog onophoudelijk te voorschijn uit den burcht, die vier poorten had. Het was gelijk aan een wandelende berg met zijn bosch en ravijnen, of wel gelijk aan een zich verplaatsende zee; bulderend was het, waar men langs kwam.
13. Welnu, er was geen bosch met staande boomen; alles werd vernield. Want deze vielen omver door den woesten orkaan, en vergruisd door de paarden en wielen van wagens, die er over heen liepen. Er ontstond aardbeving, regen met knetterende bliksemslagen en storm.

14. Dit was het voorteeiken, dat het heele rijk Maṇimāntaka vernietigd zou worden. De bergen ten Zuiden van den soe-Meroe barstten uit, aan het wankelen gebracht door de opmarsch van de scharen van het reuzenleger. Alle goden-verblijven, waarlangs men ging, werden verwoest en met de aarde gelijk gemaakt.

ZANG XXII.

1. Terwijl de reuzenkoning vertrok, wordt er nu gesproken van de komst van Paṇḍoe's zoon, die zijn doel bereikt had. Hij maakte een sēmbah voor den godenkoning; de scharen goden hielden toen juist een vergadering. Hij gaf volledig verslag; maar het was niet duidelijk (hoorbaar), doordat er zoo velen waren die hem een vraag deden; alsook door het geroep van hen, die verheugd en opgewonden waren door hun overtuiging van de zegepraal.
2. Pārtha zeide, dat de reuzenvorst vertrokken was; hem, die volledig uitgerust was, kon men ieder oogenblik verwachten. De godenkoning nam toen in acht wat men doen moest en wat voor slagorde men nemen moest om zich te verdedigen. Want de heele helling van den Meroe was vol van reuzensoldaten; alle hemelverblijven, waar zij langs gingen werden vernield. Men trok zich terug, ruimde alles op (wetende dat de reuzenkoning) stellig zou komen, en ging toevlucht zoeken bij de voeten van den godenkoning.
3. (Indra sprak toen): «O mijn zoon, wij wachten slechts op u, wij zijn gereed en allen zijn van plan om op te trekken. Nu de vijand vertrokken is, moeten onze versterkingen bewaakt en de slagorde ter verdediging (geregeld worden). Waar de vijand langs gaat, moet men het spoedig opruimen: men worde beschermd en bijgestaan. Bij de uitvoering van deze handeling worde echter gezorgd voor alles, wat de massa aangenaam kan zijn.
4. Immers het gemoed van een groot held is, hetzij aangevallen of aanvallend, hetzelfde. Des te onaantastbaarder is de leeuw, indien men hem aanvalt terwijl hij in zijn grot zich bevindt. De tijger sneeft als hij een krokodil komt aanvallen; de krokodil sterft als hij naar de plaats van een tijger gaat. Indien men niet vertrouwd is met de streek en bovendien

- niet zeker is van zijn tocht, dan kan men de gevaren ervan niet weten».
5. Zoo sprak god Çakra, Tjitranggada antwoordde: «het is zeer juist wat de godenkoning zegt. Men moet de kern van de Kamandaka in acht nemen, zóó dat het duidelijk wordt gezien. Onze nederlaag door den zoon van de Aarde (Bhauma) alsook die door Meghanāda (Indradjit, zoon van Rāwaṇa) van vroeger was hieraan toe te schrijven, dat wij opgeschrikt en radeloos werden door hun plotselinge komst en wij weerloos werden aangevallen zoodat wij in een moeilijkheid waren geraakt door aan vele dingen te denken.
 6. Nu de vijand vertrokken is, moet gij ook tegelijker tijd optrekken en hem zoo spoedig mogelijk onderweg tegemoet komen. Tweeledig is het voordeel hiervan: groote moed (onder de onzen) en alles wat ten zuiden van den Meroe zich bevindt wordt gered. Want de voorname goden zijn reeds klaar voor den strijd; niemand is niet gered. Wij zullen met standvastigheid vechten, hetzij dat wij nederlaag lijden of overwinning behalen. Wij vervullen daarmee onze strijdplicht».
 7. Zoo sprak Tjitranggada; de godenkoning en de scharen van goden keurden het goed. Allen werden bereids op de hoogte gesteld omtrent de openbare gedragslijn en zij richtten zich spoedig ernaar in. De geheime gedragslijn namen alleen Pārtha en de godenkoning, die er reeds zeker van waren. De oneerlijke gedragslijn van den vijand, zijn hinderlagen en zijn menigte van spionnen moest men nadoen.

ZANG XXIII.

1. Daverend kwam de godenkoning met het godenleger uit zijn burcht te voorschijn. Hij zat op zijn koningsolifant Erawaṇa, met versiering van goud, een vuurberg gelijk. Zijn wapen, de wadjra, had hij bij zich, en hij had een zonnescherf van de vederen van Garoeḍa gemaakt, gelijk een wolk. Evenals de zon op den berg van den zonsopgang was zijn schijfvormige stralenrijke glans.
2. Scharen siddha's en r̥ṣi's kwamen hem in de lucht te ontmoet, terwijl zij dreunend den zegepraalwensch uitspraken. Er vielen plotseling overal goddelijke bloemen en regen zonder wolken. Vele goede voortekenen o. a. lichaamstril-

lingen, die zijn tocht gunstig voorspelden, deden zich voor. De wereld werd gevuld met (het) oorverdoovend (geluid van de) gamēlans, trommen, pauken en kēṇṭongans.

3. Widyadharasoldaten en piekeniers vóóraan, elkaar verdringend en de ruimte vullend, hieven een strijdkreet aan. Tien duizenden stonden met schilden in het gelid; de kundigen waren duizenden in getal. De vaandels gemaakt van den goddelijken zijdeboom, voorzien van een figuur van een wilden olifant, met franjes van goud, waren gelijk aan een wolk, die zware regens droeg met bliksemstralen als randen.
4. Tjitranggada bevond zich vóór hem (Indra) rijdende in een wagen versierd met bloemen van juweel en smaragd. Een arwoeda in getal waren de goed uitgeruste officieren, allen bedreven in het hanteeren van het zwaard. Hun vaandels waren allemaal rood van kleur, verbazend lang en met punten van staal. Met gedreven goud als gewicht zagen ze eruit gelijk hemelbrand.
5. Dáár, achter den godenkoning, bevond zich Tjitrasena met zijn kleedij en een boog in de hand, rijdende in een versierden juweelen wagen, schitterend door het roode behang. Zijn degen was van malyalametaal; de glinsteringen van de gezwaaide zwaarden der soldaten waren verblindend. Honderd en acht was het aantal van hun vlaggen overal in de lucht verspreid gelijk helder kwikzilver ¹⁾).
6. De oudste zoon van Indra, genaamd Djajanta, bevond zich in een juweelen wagen. Door tooverformulieren werd hij reeds onkwetsbaar en harder dan hard magneet gemaakt. Zijn vaandel, van de bast van den godenboom vervaardigd, was wit van kleur met een halve maan als top, en met teekeningen van goud. Het verspreidde overal aangename geur, doordat het bevochtigd was geworden met civet.
7. Scharen van godensoldaten hadden allen hoeden op; de officieren hadden een spies bij zich. Eenige van de soldaten staken hun tjoli's en zwaarden in de lucht, anderen droegen die aan den schouder. Zij hadden helmen op, droegen wambuizen met franjes, en hadden bloemenkransen over den schouder; het was een gedrang van belang. Men werd

¹⁾ Of: gelijk (het aantal van de namen van) den reinen Ćiwa.

dol, gebruikte zelf en boreh van goudpoeder; men schreeuwde van opgewondenheid.

8. Paṇḍoe's zoon vormde de achterhoede rijdende in een wagen van edelgesteente gemaakt. Mātali was de naam van zijn krachtigen wagenmenner, die zoo snel reed gelijk de gedachte. Wit was zijn vaandel, dat de kleur van het zonnenspectrum aannam door de terugkaatsing van de staande glans (in de lucht als goed voorteeiken). De stralen van zijn helm en harnas waren gelijk aan meteoren, die vóór hem heen en weer vlogen.
9. Jonge gandharwa's, die boogschutters waren, bevonden zich vóór hem; zijn voetvolk was negenduizend in getal. Er krioelden bovendien van olifantenrijders en ruiters een arwoeda in aantal, met dolken. Verspreid waren hun vaandels van veeren van Wimāna gemaakt, gelijk wolken, die de zon naderden. Gespleten waren zij gelijk de tong des «doods», die onder een fladderende beweging de wereld verlangde te verorberen.
10. Tjitraratha als opperbevelhebber werd door den godenkoning bevolen om dicht bij (Ardjoena) te blijven. Ook alle goden uit de geheele godenwereld liepen mee achter den prins. Veelvormig was de aard hunner wapenen; eenige geleken op wolken, andere op de kronkelende bliksemstralen. Het was te vergelijken met bergtoppen, die 's avonds nog door de zon werden beschenen of wel met den vloed der zee.
11. De opmarsch ging toen door de lucht onafgebroken uit den burcht. Het werd hoe langer hoe drukker, men zou toen op de aarde gaan marcheeren, neerdalend koers richtende naar den voet van den soe-Meroe; het was gelijk aan een vliegende zee, benauwend en daverend alsof de hemel neerstortte met de lichtgevende negen graha's, die op negenduizend meteoren geleken; de maan en de zon verduisterden zich bij de opmarsch van den godenkoning.
12. Het was gelijk aan het ontstaan der zeven werelden toen deze pas door Paçoepati werden geschapen. Volgens den regel ging men toen zich groepsgewijze inrichten; het was geweldig en overstelpend. Alles, waarover men ging, werd stof door de paarden, wagens en koningsolifanten. Ravijnen en rotsen werden effen, bergen en bosschen werden open vlakten doordat men er overheen trapte.

ZANG XXIV.

1. Bij de aankomst op de zuidelijke helling van den koning der bergen richtte de godenkoning zich in om (alles) gereed te houden. Want men zag duidelijk de lichten van den vijand overal langs de bergruggen. De vluchtelingen liepen verwilderd in drommen om zich te redden en ontmoetten de goden en apsara's. Zij waren de rest van de door de reuzen- en daemonen-soldaten gevangen genomenen, verslonden en geroofd.
2. Plotseling kwamen de vóórloopers van den vorst van Mapi-māntaka opdagen, die de goden wreedaardig aanvielen en vastbonden. Zij hadden geen aanvoerders, het waren slechts «losse» soldaten vergezeld van hun gidsen zonder wapenen. Bij 't zien hiervan werd men opgeschrikt; men trachtte zich te verdedigen en alles op te ruimen, doch er kwamen hoe langer hoe meer reuzen, die het terrein langzamerhand vulden. De slagorde van den godenkoning was toen de geweldig compacte kreeftekop; dit was de oorzaak, dat de reuzen tot stilstand werden gebracht.
3. Deze was door den godenkoning zelf geordend; hij vormde het krachtige lichaam hiervan. Als de degelijke snuit was prins Dhanandjaja, en hij vormde zóó de voorhoede der goden in den strijd. Tjitraratha, zijn voornam vriend, bevond zich rijdende op een olifant dicht bij zijn krachtigen wagen. En de scharen goden, hun olifanten, paarden en voetvolk waren in zijn geheel een arwoeda in aantal.
4. Bovendien had men bergen als vesting en het oorlogsterrein was vlak, liggende tusschen twee ravijnen. Het was dor met weinig water, geheel en al zandvlakte, de weg van stof afkomstig van berguitbarstingen; de steenen waren droog. Ontoegankelijk was het ravijn, dat ten westen lag van de plaats, waar men ging rusten en zich regelen om den vijand op te wachten. Daar was de plaats van waaruit men ter verdediging hinderlagen stelde; eenigen verscholen zich in de struiken.

ZANG XXV.

1. Tjitranggada en Tjitrasena vormden den rechter vleugel, zich bevindende op een bergrug. Aan den linkerkant bevond zich Djajantaka (met zijn leger) overstelpend en dicht op een,

- eenigszins vooruitstekend, gelijk de hand van de slagorde, die stoutmoedig den vijand wilde grijpen. Inderdaad, zijn slagorde was vast, levensgevaarlijk, ondoordringbaar en onaantastbaar.
2. Toen men reeds ordelijk geschaard stond, zag men de drommen van daverend oprukkende vijanden. Hun dreigende geschreeuw door hun overmoed was gelijk aan een ajoeta donderslagen. Het gepiep van wagens, het gehinnik van paarden, (het gebrul) der olifanten, het gefladder der vlaggen, het vallen der vonken en stralen veroorzaakt door het tegenelkaarkomen van zwaardpunten, waren onophoudelijk.
 3. Verspreid, overstelpend waren de wapens gelijk overstrooming; voorname daemonen waren in hun handelwijze als het ware kokende zee, die omgekanteld werd. Er ontstond aardbeving, de aarde wankelde, spleet, in opschudding gebracht gelijk een schommel. De zon scheen niet, stof veroorzaakte duisternis terwijl sterke storm met wervelwind woedde. De heilige Meroe stortte neer, de zee raakte in beroering, de aardbol werd tot stilstaan gebracht en berstte.
 4. Zwaar was de strijd der reuzen gelijk stortvloed; zij vochten gezamenlijk verwoed en verward en kenden geen gevaar. Razend schoten zij (op den vijand) toe, rukten verblind gezamenlijk aan, omdat zij reeds lang vertoornd waren; vandaar hun vreeselijke woestheid. De strijd van de godenhelden nu was krachtig; in het midden van het strijdkamp elkaar ontmoetende raakte men slaags. Het was te vergelijken met twee uitbarstende bergen, die tegen elkaar in botsing kwamen; men ging steeds voorwaarts, niemand sprak van achteruitgaan.
 5. Het geluid van de pauken en gamēlans was niet meer hoorbaar door het geknak en gekraak. Men werd verschrikt door het gerinkel der zwaarden en het gerammel der spiezen, die olifanten troffen, en door het gehuil van hen, die hun laatsten adem zouden uitblazen onder een jammerlijk geschreeuw; ook door het gejuich van hen, die hun tegenstanders het hoofd afhieuwen of wel door het gedruisch dergenen die, de golven gelijk, ter hulp toe schoten.
 6. Doelloos waren de werpschijven, pijlen en lange pieken; hiervoor was geen ruimte genoeg; daarom werden zij niet gebruikt, zelfs hinderlijk. Slechts zwaarden en knotsen troffen; men stak elkaar met degens en korte pieken; anderen beten

- en schopten elkaar, bonden elkaar vast, hun wapens vergetende. Velen sneuvelden door elkaar te wurgen; dolken en krissen waarmee men hoofden afhieuw, braken.
7. Men verminderde elkaar met duizenden, ajoeta's, ongeteld nog de paarden en olifanten. De wagens kwamen tegen elkaar in botsing, stortten neer, opgestapeld in vreeselijk verpletterden toestand. De leeuwhelden vochten ten slotte in groepen op bergen van lijken. Zij staken een zee van bloed over, verward doorelkaar, haastig, dartelend en rumoerig.
 8. Siddha's en rēṣi's in de lucht wenschten (de strijders) te zien, doch zij waren bang en liepen weg. Zij sloten hun oogen dicht, stopten hun ooren toe; verdoofd en bevreesd vlogen zij de hoogte in. Want het was alsof de hemel geroosterd werd door het vuur van allerlei wapenen, dat laaide en vlamde. De kreits, waar de zon zich bevond, werd in beroering gebracht; de lichtmaker zelf verschool zich en werd koel.
 9. Zóó was het, gepaard gaande met storm; de reuzen werden vernietigd. Zij wisten niet, dat zij in de pan gehakt, overmeesterd en verwoed aangevallen werden van uit de berg-ruggen. Tjitranggada en Tjitrasena overrompelden (den vijand) en Djajantaka zette hem na. Daarom werden de achtergelederen (van den vijand) in een paniek gebracht; men kende geen genade, men zag zijn tegenstander niet; het was een warboel.
 10. De reuzen werden op de vlucht gejaagd, omsingeld, eenigen vochten verwoed en trachtten een tegenaanval te maken. Bovendien werden zij in het nauw gebracht, daar zij achter zich een ravijn hadden; degenen, die bezig waren zich te verdedigen, werden met pijlen beschoten en vielen onder een bulderend geluid vergruisd op den grond neer. Toen vielen Pārtha en de godenkoning met kracht van voren aan.
 11. Van de vier ministers van Niwātakawatja werden er twee tegelijk het hoofd afgeslagen. Ontelbaar waren de voorname daemonensoldaten, die gedood of gevangengenomen werden; er waren er meer dan een ajoeta. Gedurende den tijd dat de daemonen door de widyadharahelden, valken gelijk, in de pan werden gehakt, werden dezen opgeschrikt, in de war gebracht, door een zwaarder tegenaanval aller reuzen.
 12. Alle reuzen, die gevlucht waren, gingen terug, toen zij zagen dat de reuzenkoning een tegenaanval deed. Zijn woede

laaide; alles wat voor hem stond ging vergruisd weg, doordat hij plotseling kwam aanvallen vlammend gelijk het wereld-verdelgingsvuur. Door de algemeene woede der reuzen werden alle tegenstanders vernietigd en tot asch gemaakt.

ZANG. XXVI.

1. De goden werden door den reuzenkoning tot wanorde gebracht; de dicht aan elkaar en opgestapeld liggende gesneuvelden werden vertrapt en veracht. (De reuzen), die een tegenaanval wilden doen, konden nauwelijks vooruit gaan; zij staken hun lange pieken naar voren en zóó duwden zij de anderen met kracht op zijde. Het was alsof de reuzen Jama waren, die hoofden, gedraaid, kwam afrukken, stoutmoedig wurgde, sloeg en kauwde. Onafgebroken kwamen uit de haren hunns lichaams te voorschijn wapenen en uit hun oogen overstelpende pijlen en knotsen.
2. Olifanten en wagens, paarden werden, tegenelkaar gebotst, tot stof vergruisd, machteloos; het was verschrikkelijk alsof men een berg als hamer bezigde. De godensoldaten werden verschrikt daar zij, gesneden en vertrapt, vreeselijk tot moes werden gemaakt. Zij vloten ordeloos naar alle kanten. De kreeftekop-slagorde van den godenkoning werd vernietigd; het eerst raakten de vleugels ervan in koortsachtige droefenis. Toen wendde de prins, die de achterhoede vormde, zich zijwaarts om degenen, die achterwaarts gingen en hulp vroegen, te beschermen.

ZANG XXVII.

1. De heilige spreuk om het wapen van Āiwa te voorschijn te doen komen werd door den prins te baat genomen, terwijl hij voor een oogenblik overpeinsde. Plotseling kwam vuur te voorschijn in den vorm van reuzen, zeven ajoeta in getal, allen met wapens. Golvend gelijk de branding der zee, in de hoogte springend, kwamen zij uit de punt van (Pārtha's) pijl. Vreeselijk verwoed kwamen zij omsingelen en verteerden de daemonen met soldaten en wagens.
2. Toen bande de koning van Maṇimāntaka met volmaaktheid de gunst van god Bhairawa. Onkwetsbaar en ondoordbaar stond hij onbedekt midden op de asch der vernietigde reuzensoldaten (die door den reuzenvuurpijl van Pārtha ver-

teerd waren). Hij overpeinsde en plotseling kwamen weder reuzensoldaten van ongekeerde vreeselijkheid uit zijn mond te voorschijn; regelmatig, onafgebroken en geweldig maakten dezen een tegenaanval, welke tienmaal doeltreffender was dan die van de verdwenenen.

3. Zoo ging het vier- vijfmaal herhaald, even schrikwekkend en even krachtig. Toen werd de heilige vuurpijl, waarmee de «drie steden» vernietigd waren geworden, door hem (den reuzenkoning) gelost met grooter kracht. Ook toen werd de geheime gedragslijn door prins Phalgoeṇa te baat genomen. De geheime kennis betreffende het eindigen van de gunst (gods aan den reuzenkoning) werd door Pārtha in zijn gedachte gehouden ter beeindiging van deze gunst.
4. Griezellig werden de scharen goden, die ordeloos vluchtten door de bovennatuurlijke kracht des vijands. Zelfs Pārtha werd medegesleurd; hij was de laatste van de vluchtenden. Het was alsof hij geen raad meer wist; hij trachtte stand te houden, doch hij werd steeds vervolgd, tot achteruitgaan genoodzaakt, omsingeld en aangevallen door de voorhoede der reuzensoldaten, die hem met knotsen, discussen en werpspiezen beregenden.
5. Toen werd Niwātakawatja overmoedig; terwijl hij een werpspies in de hoogte slingerde wees hij dreigend (den prins) met zijn linkerhand: «Foei, foei, gij mensch; zijt gij goddelijk, dat gij het waagt tegen mij, den vernietiger der geheele wereld, op te komen? Ik ben toch de eigenaar van dezen aardbol, ik ben de heer der drie werelden. Berust erin, zie hier je weg om ter helle terug te gaan». Zoo sprak hij.
6. Paṇḍoe's zoon had echter reeds geruimen tijd zijn (boog met) voortreffelijken pijl gespannen — een ijzeren pijl genaamd lichaamsbinder — terwijl hij overpeinzend een gebed aan de goden prevelde. De val van de voorname werpspies op hem (Pārtha) was klemmend(?) en hij deed juist alsof hij in zijn wagen neerzakte. Toen kwam de vorst van Maṇimāntaka hem schreeuwend uitschelden en viel hem daarna aan.
7. Toen hij zich door deze list vergiste, opende zich de opening van zijn goddelijke gunst. Niet vruchteloos werd hij met pijlen getroffen, zijn mond werd gevuld met voortreffelijke pijlen en hij zakte in zijn wagen achterover neer. Een trotsche inborst met minachting veroorzaakt het vergeten

en dit laatste is het voorteken van de komst van het ongeluk! Kortom, het einde van zijn gunst was gekomen, welke bovendien onder de macht stond van de «onbestendigheid».

ZANG XXVIII.

1. Nadat de reuzenkoning in den strijd gesneuveld was, werd hij met zijn leger en voertuigen nogmaals getroffen met een vuurpijl, gelijk Kālajawana, die in een oogenblik vernietigd was geworden door den vloek van den asceet Moetjoekoēṇḍa.
 2. Toen viel motregen en glans schitterde in de lucht, (zachte) wind waaide, donkere wolken waren zwanger van regen, er deed zich een halve cirkel om den glans der zon voor. Dit zijn allemaal teekenen van den dood van een roemrijke.
 3. Goden en apsara's, die gesneuveld of gewond waren, werden door den godenkoning besprenkeld met levenswater. (Gezond) gelijk voorheen kregen de goden dus hun leven terug. Bovendien zagen zij er ongedeerd uit met hun soldaten en voertuigen.
 4. Toen ging de godenkoning, tegen wien men niet met geweld kon opkomen, huiswaarts. Blijdschap straalde uit ieders gezicht. Dhanandjaja ging ook terug in één wagen (met Indra). Zij spraken gezellig over de wijze, waarop zij vochten.
 5. Scharen van godensoldaten naderden den wagen en lieten door daden en woorden hun onderdanigheid zien. Zij vertelden op welke wijze zij zich in den strijd gedroegen; tegenovergesteld waren de werkelijke braven, die niet veel praatten.
 6. Er wordt niet verteld van de huiswaartskeerenden toen zij onderweg waren. Verschillend was de buit bij hun zegepraal: koninklijke dracht, prachtige karossen en diamantschoone maagden.
-
- (Wat hierop volgt t/m strophe 12 is onecht).
13. Het zou te langdradig worden om te vertellen over het verdriet der godinnen, die achtergebleven waren . . . ¹⁾.
- Bij de komst van den godenkoning was het overal ruoerig door de muziek in den hemel.

¹⁾ De laatste 10 sylaben van voet 2 van deze strophe worden ook niet vertaald.

ZANG XXIX.

1. Zoo was men terug gekomen; er wordt niet verteld over de feestelijkheden van de overwinning. Toen ging Paṇḍoe's zoon zijn intrek nemen in een heilig bosch genaamd Nandana. Welnu, hier ging hij zijn hart op verschillende wijzen troosten met allerlei genietingen. Vollediglijk genoten zijn tien zintuigen van hunne gebieden onderscheidenlijk.
2. Men maakte daarna een koninklijke wijding om hem tot koning van Indra's hemel te verheffen. Dit was de gunst van den godenkoning, dat Pārtha hem voor zeven dagen mocht vervangen. De nacht van den hemel duurde echter een halve maand en de dag ook een halve maand. Daarom mocht hij voor zeven maanden vreugde ondervinden.
3. Op een gunstigen dag kwam de godenkoning naar gewoonte te voorschijn in zijn vergaderzaal. Rṣi's, siddha's en scharen van goden werden bevolen om een vergadering te houden in de staatsiehal. De priester van de godenwereld had alles ingericht en alles stond klaar. Wat voor moeilijkheden heeft degene, die de acht deugden reeds bereikt heeft?
4. Toen kwam de edele Dhanandjaja aan en kreeg een plaats op een leeuwenzetel van juweel. De kroon en andere sieraden die hij droeg, waren die van den godenkoning. Als kleed droeg hij het afgefallen vel van Anata, hetwelk reeds voorzien was van patronen, die bekoorlijk er uitzagen met kleuren van blauw edelgesteente en gesmolten hazenbloed.
5. De godenkoning, Jama, Waroeṇa en Koewera zaten gezamenlijk dicht bij hem. Rumoerig klonken de pauken, horens, kṣṇṭongans en de dreunende lofzangen der godenscharen. Toen stond Waçiṣṭa, die optrad als leider van de zeven rṣi's, op en sprak de formulieren uit om (Pārtha) te wijden en te zegenen met het goddelijke levenswater.

6—7 is ook onecht doch vertaald om te laten zien hoe gewrongen het is.

6. [Dit bestond uit water van honderd heilige badplaatsen, dat dooréén vermengd werd in zeven diamanten vazen. Heerlijke koeken, heerlijke dingen wekten alle het water-tanden; en zeven vazen levenswater, dat men van de volle maan verkregen had, zaten in zeven kommen. Eenentwintig

juweelen kommen met de ceremonieele benodigdheden werden gebezigd om (Pārtha) te baden.

7. Er kwam toen een wonderlijk groote, onschatbare offersteltage, waarvan de bedekking van kristal was en doorzichtig gebeeldhouwd voorstellende het «karnen van de zee». Alles, wat men in Hari's hemel, Ćiwa's hemel en Brahmā's hemel vond, kwam als inhoud van de uitstekende smakelijkheden en heerlijke dranken].
8. Het zou te langdradig worden als men spreekt over de wijze waarop Paṇḍoe's zoon gewijd werd. Toen het aldus gebeurd was, moest de gevierde zijn intrek nemen in een gebouw, dat den hemel des Liefdegods overtrof, doordat het vol was van alle mogelijke genietingen. Daarheen werd hij gebracht om te verblijven en te rusten.
9. Hij legde zijn sieraden neer en maakte zich klaar in een ander kleed. Hij droeg nu als dodot een door de zon beschenen wolk, die (tot kleed) betooverd was geworden. Zijn haren liet hij los hangen, gelijkende op een donkeren wolk; zijn uiterlijk was fijn 1).
10. Hij zat dáár in de voorgalerij van het verblijf des bruidegoms. Dit bestond uit zeven gebouwen, een kring vormend, waarvan de versieringen even wonderlijk waren. Onder deze versieringen waren er die van edelgesteente of van bloemen waren gemaakt. Het was een luthof van de uitverkorenen van den God der liefde, in de slaapstede.

ZANG XXX.

1. De voortreffelijke Menakā werd door den godenkoning bevolen om naar Dhanandjaja te gaan. Zij was het hoofd van de godinnen, aan wie het geheele godenverblijf gehoorzaamde. Bovendien was er niemand anders die als leidster, als bedienster van Phalgoeṇa zou optreden. Zij sprak toen tot Dhanandjaja alsof zij op hem verliefd was en hem liefkoosde:
2. «Mijn beste, moogt gij u tevreden stellen met het loon voor uwe zegepraal in den strijd. Moge voor den prins verwezenlijkt worden, mijn beste, de verleidingen door de zeven (hemelnimfen).

1) Deze laatste voet is zeer moeilijk in het goede verband te brengen; de zin is trouwens niet verstaanbaar.

Strophe 6 voet 1 en 4:

Toen werd de schoone Soeprabhā bevolen om daartoe (den prins) bij te staan. Het was alsof zij bij de omarming geen kuren meer had; haar toorn was niet ernstig.

Strophe 13 voet 1:

Welnu, op verschillende wijzen brachten zij den tijd door terwijl zij zich schertsend aan hun genoogens overgaven.

Strophe 14 voet 2—3—4:

De tijd verwijlde; toen haar beurt bijna om was herinnerde Soeprabhā zich hieraan. Zij daalde neer naar de plaats waar water was, en ging vervolgens naar huis met haar roode, flikkerende oogen. Vol haast liep zij terwijl zij de rand van haar losgeraakte kleed in orde maakte.

ZANG XXXI.

Laatste stuk van strophe 3:

Nu wordt er verteld van haar die aan de beurt kwam.

4. Het juweel Tilottamā ging naar binnen; zij aarzelde niet zoo zeer, daar zij er reeds in bedreven was. Zij was het, die beroemd was geworden door zich verdienstelijk te hebben gemaakt in het steeds doen mislukken van ascetes; zij was het hoofd in de verleidingswerken. Maar zij was jong; haar lichaamskleur was gelijk aan een embryo-ei en haar borsten waren sterk gespannen. Telkens als zij zich gebed had in de hemel-rivier, dan werd zij weer een juweelen maagd.
5. Menā, die haar binnenleidde, sprak tot den prins: «Mijn beste, wees opgeruimd van hart, denkt niet aan de vermoeienis; iemand die de leer van Kāma vasthoudt evenals gij, streeft ernaar het een ander aangenaam te maken». Na dit gezegd te hebben ging zij weer terug. Nu wordt er verteld van hen, die achter gebleven waren om te vechten in de legersteê. Het was gelijk aan een gevecht enz.

ZANG XXXII.

6. Nadat zij (Ardjoena en Tilottamā) aldus gesproken hadden, gingen zij naar hartelust naast elkander zitten om buiten iets te gebruiken. Zij aten van alles, dat van buitengewoon heerlijken smaak was, daar het fijnste van wat onberispelijk

van smaak was, aanwezig was. Kortom, de tijd die in zeven termijnen (ieder voor een hemelnimf) verdeeld werd, was om. De voortreffelijke Tilottamā ging toen naar huis vergezeld van honderd vriendinnen.

ZANG XXXV.

5. Veelsoortig was het vermaak van den prins; toen ging hij naar buiten (steeds met zijn geliefde) onder den arm.

Het zou eindeloos zijn om één voor één te vertellen over de afwisselende vermaken, die door hem werden genoten. Kortom, men stelle zich nu voor, dat hij de volle zeven maanden reeds achter den rug had. Daarom vroeg hij aan de voeten van den godenkoning verlof om terug te gaan, terwijl hij eerbiedig een sēmbah maakte.

6. Hij sprak: «Met uw verlof o god, uw dienaar vraagt uwe heilvolle toestemming om terug te mogen gaan». «Ach, ach, mijn zoon» (antwoordde Indra) «duidelijk is uwe verknochtheid aan uw broeder en aan uw moeder; daarom zal ik u ook niet vasthouden. Moge het niet ten kwade worden gerekend, dat ik u heb aangehouden. 't Is alleen om mij van mijn verplichting zooveel mogelijk te kwijten. Mijn doel is om te maken, dat uwe overwinning bekoorlijk zal worden beschreven door de toekomstige dichters.
7. Wees ruim van opvatting, mijn zoon; bij de komst van het geluk mag men niet van gedachte veranderen. Uwe gedachte zij steeds gelijk aan die toen gij uw tapa deedt, zonder het welzijn van anderen te vergeten. Zelfs de heer der jogins, die de acht-eigenschappen ¹⁾ heeft bereikt, doch te veel van vermaak houdt, vervalt, indien hij zijn zinnen verwent, in domheid en hij zou weer van voren afaan moeten beginnen.
8. Er zijn, zooals bekend is, vele tempels, die neergestort zijn door de waringin- of bodhi dan wel hambulu-boom (alle ficussoorten). Had men schoongemaakt, en hem uit zijn plaats getrokken toen hij nog klein was, hoe kan hij nu bestaan? Evenzoo moet gij uw trotsch en verblindheid, die in uw hart groeien, wieden en schoonmaken. Wanneer gij ze door laat groeien, stellig zal hun kracht in staat zijn om de (god-

¹⁾ aṣṭa-guṇa.

- delijke) kracht (die in den mensch zich bevindt) te vernietigen».
9. Aldus sprak god Indra; de prins stond op, hij was klaar om te vertrekken. Door Mātali werd hij in den wagen geleid met zijn wapenen, die gereed doch verborgen waren. Hij ging hoe langer hoe sneller gelijk de gedachte; want het was sneller dan de loop van den wind. Er wordt niet verteld van de reis van Dhanandjaja, wij vertellen nu over het weenen van hen, die bedroefd achtergebleven waren.
 10. Allen, die (op hem) verliefd waren, raakten buiten zichzelf; want zij hadden reeds genoten van de samenkomst. Weg was hun gedachte, die den loop van den wagen volgde; zij keken (n.l.) met verbijstering naar de lucht. Het biggelen der tranen, het gefronst staan der wenkbrauwen, en als derde het los gaan van de kain, waren de versiering (van dit schouwspel). Hun geklaag in het hart werd zichtbaar op poedak-bloemen, of wel uitte zich gerangschikt in een lied.
 11. Ach, mijn goud, mijn juweel . . . enz.

ZANG XXXVI.

1. Aldus was het geklaag van de hemelnimfen; wij gaan nu terug tot de lotgevallen van den prins. Hij kwam aan in de woudkluizenarij (genaamd) Wadari, waar zijn broers en jongere broers zich bevonden. Het was werkelijk een overstroming van vreugde; immers het was gelijk aan een wolk, die (als regen) tot de zee was neergedaald. Kortom, daarna maakten zij een afspraak met het doel de overwinning over de vijf hemelstreken (te verwezenlijken).
2. Voleindigd is de beschrijving van het verhaal, waarvan Ardjoena-wiwāha de naam is. Dit is werkelijk de eerste keer, dat heer Kanwa een gedicht rangschikt en het openbaar maakt. Hij is echter onrustig van gemoed daar hij den Vorst ten strijde wil vergezellen. Vereering zij Z. M. Airlanggha, die het rijk dubbel zoo groot heeft gemaakt en die dit werk goed keurt.

Einde van de Ardjoena-wiwāha.

LIJST DER EIGENNAMEN IN DE ARJUNA-WIWAHA

Daar in de groote Oud-Javaansch-Nederlandsche Woordenlijst van Dr. H. H. Juynboll de eigennamen der in de Oud-Javaansche geschriften voorkomende personen e. a. niet zijn opgenomen, kan deze lijst der eigennamen zeker niet overbodig zijn.

Bij de verklaring achter de eigennamen geven wij niet alleen een toelichting wie of wat zij zijn, doch wij trachten ook een aanwijzing te geven van hun rol in de andere werken dan ons gedicht zelf, voorzoover wij die werken bezitten. Op deze wijze hopen wij een leiddraad te kunnen geven aan hen, die de Oud-Javaansche taal als hun studieobject wenschen te kiezen.

De dik gedrukte cijfers duiden de zangen aan, de dun gedrukte de strophen. Terwijl de eigennamen en andere Jav. woorden in de vertaling gespeld zijn volgens de gewone, Nederlandsche uitspraak der letters, volgen wij in deze lijst, evenals in den tekst, den gangbaren regel van het transcribeeren van Oud-Jav. woorden.

Airāwaṇa, **13**: 3, 7, naam van den gandharwa, die Arjuna afhaalt om hem naar den hemel te ontbieden. II, **23**: 1, naam van den olifant, rijdier van Indra. Met dezen zelfden olifant hebben de goden in de Smaradahanā zang XXVIII getracht, Umā, in haar zwangerschap te doen schrikken ten einde een zoon ter wereld te brengen met olifantskop (Gaṇeṣa). Door dezen god met den olifantskop wordt verder de vijand, koning Nilarudraka met de zijnen verdelgd.

Ananta, **29**: 4, naam van de wereldslang, die den aardbol op zijn kop draagt.

Antaka, **23**: 9, (letterlijk: einde), de god van den dood.

Ardhanarīṣwara, **9**: 4. Een vorm van Ćiwa vereenigd met zijn gade, Umā, tot één lichaam, half man half vrouw. Bij beelden vormt de linkerhelft van het lichaam in den regel de vrouwelijke helft met ontwikkelde borst. Op p. 1 van het Oud-Jav. Ādiparwa vindt men een zinspelings op dezen vorm van Ćiwa als volgt: Sang hyang Ćangkara atah kāraṇanyān hana lāwan bhaṭārī dehārdha, d. i. God Ćang-

kara (Çiwa), die in één lichaam met de godin vereenigd is, is toch de oorzaak, dat (deze wereld) bestaat.

Arjuna, 1: 9; 2: 3; 3: 5; 13: 10; 14: 9; 15: 8; 30: 7. Hij is de middelste van de vijf Pāṇḍawa's en tevens de held van ons gedicht. In de nieuwe lakon heet hij daarom Pamade (verbastering van Pamadhya) d. i. Middelste. In werkelijkheid is hij de zoon van Indra. Dit feit en zijn geboorte vindt men vermeld in het Oud-Jav. Ādiparwa p. 121. Gedurende zijn verblijf in het rijk Wirāṭa vermomt hij zich als een eunuch, kēḍi, en noemt zich Wrēhannala (Wirāṭaparwa p. 11). Zijn naam Kēṇḍiwrātnala in de 23 Wayang-Verhalen van Te Mechelen p. 151 is een verbastering van kēḍi Wrēhannala. In de groote strijd, de Bhārata-Yuddha, voert hij een tweegevecht tegen Karṇa, waarbij de laatste het aflegt (Bhārata-Yuddha zang XXXI). Zijn dood wordt in de Drie Boeken van het Oud-Jav. Mahābhārata p. 85 vermeld.

Arjuna-wiwāha, 36: 2. De naam van ons gedicht beteekenende «bruiloft van Arjuna». Zie inleiding.

Atanu, 3: 14; 33: 1. Letterlijk «zonder lichaam» naam van Kāma, den god der liefde. Die naam is hierdoor ontstaan, dat na zijn verbranding door Çiwa's vuur, hij lichaamloos is geworden; doch hij krijgt vervolgens van Çiwa de harten der schepselen als verblijfplaats, waarin hij de liefde dier schepselen aan het vlammen brengt (Smaradahana zang XII strophe 11—12, XIX strophe 14).

Bajrana, 13: 3, naam van den gandharwa, die Arjuna afhaalt om hem naar den hemel te ontbieden.

Baruṇa, 29: 5, naam van den god van de zee. Hij is tevens de beheerscher van het Westen. Op tempels wordt hij daarom geplaatst met het front naar het Westen. Hij is ook lid van de acht goden, die den koning tot voorbeeld strekken (Aṣṭabrata, Oud-Jav. Rāmāyaṇa p. 278). Uit de zee te voorschijn komend stelt hij Rāma voor den dam naar Langka aan te leggen in plaats van de zee droog te maken (Rāmāyaṇa p. 169). In gezelschap met dezelfde goden als op de plaats in de Arjuna-wiwāha bovengenoemd trekt hij in de Smaradahana zang XXXII op tegen den reuzenkoning Nīlarudraka. De beschrijving van zijn leger is hier zeer mooi.

Bhairawa, 27: 2, een vreesaanjagende vorm van Çiwa, waarvan men de beschrijving vindt in de Smaradahana zang VIII.

- Bhāratawārṣa, **15**: 7, naam van het Ganges-Indus-stroomgebied, als land der Bhārata's.
- Bhaṭāra, **1**: 3; **8**: 5; **19**: 7. hier *de* god, Ćiwa.
- Brahmā, **1**: 8; **19**: 8, naam van het vierhoofdige lid van de Trimūrti. Op Prambanan staat hij als hoofdbeeld in den Zuidelijken hoofdtempel.
- Brahmāṇḍa, **19**: 4; **25**: 3, letterlijk: «het ei van Brahmā» d. i. de aardbol.
- Çakra, **1**: 2, 4, 11; **6**: 8; **18**: 5; **20**: 3; **21**: 3; **22**: 5, naam van Indra, de koning der goden. In de Buddhistische literatuur is Indra meer bekend onder den naam Çakra (Sanskrit) Sakka (Pāli). Hij is tevens beheerscher van het Oosten en lid van de Aṣṭabrata-goden.
- Çangkara, **8**: 2, 9, naam van Ćiwa.
- Citranggada, **22**: 5, 7; **23**: 4; **25**: 1, 9, naam van een gandarwa.
- Citraratha, **23**: 10; **24**: 3, als boven. Hij is volgens ons gedicht en volgens het Ādiparwa een boezemvriend van Arjuna. In het laatste werk heet hij echter Wicitraratha. Eerst droeg hij den naam van Anggaraparṇa, doch verwisselt deze met Wicitraratha (Ādiparwa p. 155 en vlgg.).
- Citrasena, **23**: 5; **25**: 1, 9, als boven.
- Ćiwa, **8**: 11, 13; **12**: 1, 3; **23**: 5(?), het eerste lid van de Trimūrti, tevens de hoogste god van het Javaansche Hinduïsme. Op Prambanan is hij het hoofd van het heele complex, en staat daarom in het hoofdvertrek van den grootsten tempel.
- Ćiwāṇḍa, **19**: 4, de wereld van Ćiwa; vergl. Brahmāṇḍa.
- Ćiwapada **19**: 7, de hemel van Ćiwa.
- Ćiwa-smrēti, **1**: 5, naam van een gebed speciaal voor Ćiwa bestemd.
- Çrī, **32**: 3, godin van het geluk, gemalin van Wiṣṇu. Bij de tegenwoordige Javanen is zij de godin van rijstcultuur (J. Kats T. B. G. LVII p. 177—199).
- Daçaçila, **8**: 4, de Tien Geboden der Buddhisten, te weten: 1 geen levend wezen te deren, 2 waarheidsliefde, 3 niet stelen, 4 kuischheid, 5 versmading van weelde en geschenken, 6 reinheid, 7 genoegzaamheid, 8 strengheid in levenswijze, 9 studie, 10 godsdienstigheid, (Kern Buddhisme I p. 424).
- Dhanañjaya, **12**: 3; **14**: 8, 14; **16**: 4, 12; **24**: 3; **28**: 4; **29**: 4; **30**: 1; **35**: 3, 9, naam van Arjuna.
- Dharmātmaja, **6**: 4, zoon van Dharma, den god der gerechtig-

heid; naam van Yudhiṣṭhira, den oudste van de vijf Pāṇḍawa's. Zijn geboorte in *Ādiparwa* p. 120. Gedurende het verblijf in *Wirāṭa* noemt hij zich *Kangka* met het predicaat *dwija*, brahmaan (*Wirāṭaparwa* p. 10). Deze naam is in de lakon verbasterd tot *Wijakangka*; ook is hij in de lakon niet een gewoon brahmaan, maar tevens hoofd van de markt (*taṇḍa*) (*23-Wayangverhalen* p. 146).

Als wapen heeft hij een boek (*kropak*) (*Bhār-Yuddh.* IX, 9) genaamd *Kalimahoṣadha* d. i. Groote middel tegen het *Kali*-tijdperk (*Bhār-Yuddh.* XLII, 5). De naam van zijn wapen wordt door de Javanen verklaard met: «*Kalimah sahadat*», de geloofsbelijdenis van den *Islām*. Hierdoor wordt hij beschouwd als de eenige Mohammedaan van het heele *Wayang*-stel. Hij sterft niet, doch gaat met zijn stoffelijk lichaam den hemel in als belooning voor zijn rechtvaardigheid (*Drie Boeken* p. 88 vlgg.).

Drupadātmajā, 3: 9, dochter van koning *Drupada*; naam van *Draupadī*, de gemeenschappelijke echtgenoot van de *Pāṇḍawa's* (*Ādip.* p. 181). Bij het dobbelspel wordt zij door *Duṣṣasana* bij het haar gegrepen; zij legt de gelofte af zich het haar nooit weer te kappen voordat zij het zal hebben gereinigd (*kramas*) met het bloed der *Korawa's* (*Bhār-Yuddh.* IX, 8). Gedurende haar verblijf in *Wirāṭa* is zij in dienst bij de koningin van dit rijk als parfumerie-maakster genaamd *Sairindri*, (*Wirāṭaparwa* p. 12). Zij zou de hoofdoorzaak zijn van den *Bhārata*-oorlog. (*Dr. Drewes: Drie Javaansche Guru's* p. 162). Haar dood in *Drie boeken* p. 83.

Duskrēta, 21: 2, 8, naam van een reus, minister van *Niwāta-kawaca*.

Dwaipāyana, 6: 3, naam van *Wyasa*, zoon van *Paraçara* bij *Durgandhinī*, later *Sayojanagandhī* (*Ādip.* p. 63). Bij het uitsterven van het *Kuru*-geslacht wordt hij door zijn moeder verzocht, kinderen te verwekken bij de weduwen van den gestorven *Kuruvorst* ten einde het geslacht niet te doen uitsterven (*ibid.* M. p. 101). In moeilijke tijden komt hij uit het onzichtbare bij de *Pāṇḍawa's* te voorschijn om raad te geven (*Ādip.* p. 153, *Bhār. Yuddh.* LI, 6).

Erlanggha, 36: 2, een Oost-Javaansche koning, de patroon van onzen dichter (zie verder *Inleiding tot de Hindoe-Jav. Kunst* I² p. 64 vlgg.).

- Garuḍa, **23**, 1, een mythische vogel, kind van Winatā. Zijn ontstaan Adip. p. 30 en 36; rijdier van Wiṣṇu geworden ibid. p. 44.
- Girirāja, **24**: 1, koning der bergen, Himālaya.
- Hapit. **18**: 3, naam van een tijd van twee maanden, waarin heel weinig regen valt. (Zie Brandes «De maand Hapit» T. B. G. dl. 41 p. 19). Tegenwoordig wordt de naam Hapit gegeven aan de maanden Sawal-Dulka⁵idah, zijnde tusschen — ingesloten — door de Grēbēgs Poewasa en Bēsar. In deze twee hapitmaanden mag geen huwelijk worden gesloten.
- Hariloka, **29**: 7, de hemel van Hari-Wiṣṇu.
- Hastina, **15**: 7, de hoofdstad der Kuruvorsten (dicht bij de tegenwoordige Benares).
- Hayu, **6**: 8, Geluk, als aanduiding van Ćiwa.
- Himawān, **19**: 6, rijk aan sneeuw, naam van den Himālaya.
- Hiraṇyakasipuh, **21**: 2, naam van een reus door Wiṣṇu als Narasimha, Manleeuw, gedood, (Rāmāyaṇa p. 161).
- Īçwara, in de samenstelling Bhaṭāreçwara, **1**: 5; **12**: 2; **14**: 10, 11, de groote heer, aanduiding van Ćiwa.
- Indra, passim, koning der goden; zie Çakra.
- Indragiri, **7**: 3, de berg van Indra, Himālaya.
- Indrakila, **1**: 11; **4**: 10; **7**: 4, naam van den berg, waar Arjuna zijn ascese doet.
- Indrālaya, **1**: 3, verblijf van Indra, de hemel.
- Indraloka, **7**: 2; **21**: 3, als boven.
- Indrapada, **13**: 8; **19**: 4, als boven.
- Indraparwata, **13**: 1, de berg van Indra, Himālaya.
- Jagatkāraṇa **1**: 1, naam van Ćiwa.
- Jayanta, **23**: 6; **25**: 1, oudste zoon van Indra. In de Kuñjarakarṇa schijnt hij Pūrṇawijaya te heeten (p. 69).
- Kailāça, **7**: 8, naam van een berg, den Indischen Olympus, het verblijf van Ćiwa.
- Kālakeya, **21**: 2, naam van een reuzengeslacht, door de goden verdelgd nadat Agastya de zee, waarin de Kālakeya's hun toevlucht zoeken, heeft leeg gedronken, (Māh. Bhār. III 105).
- Kālayawana, **27**: 1, naam van een reuzenkoning door den heilige, genaamd Mucukuṇḍa, gedood. Deze episode is op Panataran afgebeeld als begin van het verhaal Krēṣṇāyana (zie T. B. G. dl. 57 p. 227).
- Kāma, **1**: 10, de god der liefde; vergl. Atanu.

- Kanwa, **36**: 2, naam van den dichter van ons verhaal, tijdgenoot van koning Erlanggha.
- Karalawaktra, **21**: 2, 10, naam van een reus, minister van Niwātakawaca.
- Kendran, **14**: 1; **17**: 7, 8, het gebied van Indra, hemel.
- Kirāṭarūpa, **8**: 8, hij die de gedaante van een jager heeft aangenomen, Ćiwa.
- Krudhākṣa, **21**: 2, 8, naam van een reus, minister van Niwātakawaca.
- Kṣitisuta, **22**: 5, naam van een reuzenkoning, die den hemel heeft overrompeld. Hij is meer bekend onder den naam van Bhauma, den zoon der Aarde met Wiṣṇu en is de held van het Bhaumakawya.
- Kumbhakarṇa, **7**: 4, met wien het everzwijn wordt vergeleken, is de jongere broeder van Rāwaṇa, koning van Langka. Bij het uitspreken van zijn wensch om van den hoogsten god een bovennatuurlijke kracht te krijgen, verspreekt hij zich omdat Saraswatī plaats genomen heeft op zijn tong als list der goden. Hij vraagt daarom maar steeds te mogen slapen (Arjuna-wijaya II strophe 3). In het Rāmāyaṇa is dan ook het slapen zijn hoofdbezigheid (Rām. p. 161 en 247). Hij voert een tweegevecht tegen Sugriwa (p. 256). Door verminging van het eene lidmaat na het andere sneuvelt hij (p. 259).
- Kuṭamantra, **9**: 5, naam van een gebed nu nog op Bali bekend.
- Kuwera, **29**: 5, de god van den rijkdom tevens heerscher van het Noorden. (Vergl. Baruṇa).
- Lakṣmī, **1**: 7; **32**: 2, de godin der schoonheid en geluk.
- Madana, **14**: 4, naam van Kāma.
- Madhumāsa, **28**: 3, honigtijd, Lente.
- Maṇimāntaka, **16**: 6; **18**: 1; **21**: 14, letterlijk: «rijk aan edelgesteenten», naam van de stad van Niwātakawaca.
- Maṇimāntakādhipa, **18**: 9; **27**: 2, 6, koning van Maṇimantaka.
- Manmatha, **30**: 10, naam van Kāma.
- Manobhawa, **15**: 3, letterlijk: «de uit het hart ontstane», naam van Kāma.
- Mātali, **23**: 8, naam van den wagenmenner van Indra.
- Meghanāda, **22**: 5, naam van Indrajit, den oudsten zoon van Rāwaṇa, koning van Langka. Hij strijdt en sneuvelt tegen Lakṣmana (Rām. p. 268).
- Menā, **31**: 5. (zie Menakā).

- Menakā, **30**: 1; **33**: 3, hoofd der hemelnimfen. In het Ādiparwa p. 67 is zij de moeder van Çakuntalā.
- Meru of su-Meru. **1**: 3; **13**: 8; **15**: 7 e. a., naam van den Indischen Olympus, vereenzelvigd met één van de toppen van den Hīmalaya (vergel. Kailāça).
- Mrṛtyu, **7**: 3; **21**: 4, de god des doods.
- Mucukuṇḍa, **28**: 1, naam van een heilige, die Kālayawana door middel van vuur uit zijn wijsvinger doodt. Vergel. Kālayawana.
- Mūka, **7**: 3, naam van den reus, die door Niwātakawaca gezonden wordt en de gedaante van een everzwijn aanneemt om Arjuna te doden.
- Nandana, **29**: 1; **34**: 5, naam van den lusthof van Indra.
- Naracāstra, **27**: 6, naam van een wapen (pijl).
- Nīlakaṇṭha, **7**: 6, Blauwhalzige, naam van Çiwa. Çiwa slurpt n.l. het vergif Kālakuṭa, dat ontstaan is bij het karnen van de zee, op en zijn hals wordt door de kracht van het gif verbrand. Hierdoor krijgt hij een blauwe plek op zijn hals. (Jacobi Māh. Bhār. p. 5. In het Oud-Jav. Ādiparwa komt dit verhaal niet voor (p. 32—33), doch wel in de Tantupang-gēlaran p. 64).
- Nirayapada, **27**: 5, de onderwereld, hel.
- Nirbaṇa, **3**: 11, het Nirwaṇa, de zaligste toestand na den dood volgens de voorstelling der Buddhisten.
- Niwātakawaca passim, lett. «hij, die een ondoordringbaar harnas draagt», naam van den reuzenkoning, die in het verhaal de hoofdrol speelt.
- Paçupatāstramantra, **27**: 1, gebed behoorende bij het wapen Paçupata (Vrgl. Paçupatiçāstraka).
- Paçupati, **23**: 12 lett. Vee-heer, naam van Çiwa.
- Paçupatiçāstraka, **12**: 1, naam van den vuurpijl, die door Çiwa aan Arjuna als gunst wordt gegeven.
- Paṇḍuputra, **4**: 1; **22**: 1, Paṇḍu's zoon, Arjuna.
- Paṇḍusuta, **9**: 5; **12**: 7; **19**: 10; **23**: 8; **29**: 1, 8, als boven.
- Paṇḍutanaya, **5**: 1, Paṇḍu's telg, als boven.
- Paṇḍya, **5**: 4, 10, lett. geleerde; dit is geen eigennaam, maar de Javanen beschouwen het als naam van Indra gedurende zijn vermomming als heilige: sang Padya.
- Pārtha passim, zoon van Prēthā, naam van Arjuna; Prēthā is een naam van Kuntī.

- Pāṭāla, 1: 15, naam van de Indische hel.
- Phālgua, 1: 6; 4: 8; 8: 8; 27: 3; 30: 1, naam van Arjuna.
- Pitamahāloka, 29: 7, de hemel van Brahmā.
- Rāmaparaçu, 8: 6, Rāma met den bijl. Hij heeft uit wraak voor den dood van zijn vader de 21 koningen van Voor-Indie gedood (Ādip. p. 3); leeraar van Droṇa (ibid p. 127)! door Rāma overwonnen (Rām. p. 15—16).
- Ratibhawana, 32: 5, de hemel van Rati, godin der liefde, gemalin van Kāma (zie Ratih).
- Ratih, 1: 7; 14: 17, naam van de godin der liefde, gemalin van Kāma.
- Rudra, 6: 6; 9: 1; 19: 5, 7, naam van Ćiwa.
- Smara, 2: 3; 15: 6; 29: 10; 32: 2, naam van Kāma.
- Smarabhawana, 29: 1, hemel van Kāma.
- Smarāgama, 3: 16; 14: 2; 31: 5, leer van Kāma, voorschriften van de uitoefening der liefde.
- Smarālaya, 30: 1, verblijf van Kāma.
- Smarānala, 3: 6, vuur van Kāma, vuur der liefde.
- Subhadrā, 1: 9, echtgenoot van Arjuna, moeder van Abhimanyu, zij is de jongere zuster van Krēṣṇa, door Arjuna geschaakt (Ādip. p. 202).
- Sunda, 21: 8, naam van een reus, die in een broederstrijd om een hemelnimf tegelijk met zijn broer gedood is (Ādip. p. 192 en vlgg.).
- Suprabhā, 1: 7; 14: 18; 17: 8; 18: 4; 30: 3, 6, 14; 31: 3, naam van een hemelnimf, die gezonden wordt om Arjuna te verleiden. Daarna wordt zij met Arjuna naar Maṇimāntaka gezonden om Niwātakawaca er in te doen loopen.
- Surādhīpa, passim, koning der goden, naam van Indra.
- Surālaya, 12: 12; 13: 4, 9; 15: 7; 16: 6; 18: 1, 2, 4, verblijf der goden, hemel.
- Suraloka, 3: 9; 18: 7, als boven.
- Suranadī, 15: 3, rivier der goden.
- Suranātha, 12: 12; 15: 2; 20: 5; 24: 1, 3; 29: 3, koning der goden, Indra.
- Surapada, 14: 12, 15; 18: 1, 5; 29: 2; 34: 6, verblijf der goden, hemel.
- Surapati, passim, koning der goden, Indra.
- Surarāja, 26: 2; 29: 5, als boven.
- Sureçwara, 14: 20, heer der goden, als boven.

Surendra, passim als boven.

Surendrabhawana, 18: 7, verblijf van Indra.

Suyodhana, 3: 10, naam van den koning der Kuru's. Zijn geboorte (Ādip. p. 114); in een tweegevecht met de knots tegen Bhīma sneuvelt hij (Bhār, Yuddh. XLVIII).

Swarga, passim, zwerk, hemel.

Tilottamā, 1: 7; 30: 3; 31: 4; 32: 6; 35: 3, naam van een hemelnimf, die gezonden wordt om Arjuna te verleiden, (Jav. Wilutama). Haar wonderbaarlijke ontstaan in de Arjuna-wiwāha is niet origineel. Zooals reeds in de inleiding is gezegd, is zij in het leven geroepen om Sunda en Upasunda uit den weg te ruimen. Volgens Ādip. p. 194 is haar ontstaan als volgt: Brahmā sprak tot Wiçwakarmā: «Mijn zoon Wiçwakarmā, maak een vrouw van buitengewone schoonheid, die de begeerte kan opwekken van de beide reuzen (Sunda en Upasunda), hetgeen de oorzaak zal zijn van hun dood».

Aldus sprak Brahmā. Wiçwakarmā spande zich in, en verzamelde de essence van alle dingen. Uit honderd soorten olie nam hij ze, die hij prepareerde. Ten slotte is zij een juweelen vrouw geworden genaamd Tilottamā, d. i. uitstekende olie omdat zij gemaakt is van olie na olie. Tilottamā werd gezonden naar de plaats van de reuzen. Zij maakte een sēmbah en ging met haar rechterzijde toegekeerd om Brahmā heen (als teeken van vereering). Deze verwonderde zich over de schoonheid van Tilottamā, en verviervoudigde zijn gezicht, naar het Noorden, Zuiden, Westen en Oosten gericht, opdat hij geen moeite zou hebben om om te kijken bij het rond gaan van Tilottamā. Evenzoo werd Indra door dat gezicht bekoord en hij verduizendvoudigde zijn oogen. En toch had hij het bij het zien niet genoeg».

Trilokaçaraṇa, 10: 1, Toevlucht der drie werelden, naam van Çiwa.

Tripura, 8: 13, naam van een reus, die door Çiwa met zijn vuurpijl gedood is of de «drie steden», die door Çiwa verwoest is.

Tripurāntakāgni, 27: 3, het vuur, waarmee Çiwa den reus Tripura doodt.

Tuhinaparwata, 15: 9, de Sneeuwberg, Himālaya.

Udayagiri, 23: 1, de berg der zonsopgang, een mythisch berg.

- Ulupuy, **1**: 9, een nāgaprinses, echtgenoot van Arjuna, Ādip. p. 198, Drie Boeken p. 55, moeder van Irawan (Bhār. Yuddh. XVIII 10). Jav. Ulupi.
- Upasunda (zie Sunda).
- Waçiṣṭa, **29**: 5, hoofd van de zeven zieners.
- Wadari, **26**: 1, naam van een kluizenaarswoud, waar de andere vier Pāṇḍawa's op Arjuna wachten.
- Wainateyāstra, **9**: 2, Garuḍapijl.
- Widhi, **12**: 5; **16**: 10, het Noodlot.
- Wimāna, **23**: 9, hier als naam van Garuḍa.
- Wirakta, **21**: 2, 10, naam van een reus, minister van Niwātaka-waca.
- Wiṣṇu, **19**: 8, nam van een lid van de Trimūrti.
- Wiṣṇwanda, **19**: 4, de wereld van Wiṣṇu.
- Witarāga, **4**: 7, lett. «hij, die zijn hartstochten heeft afgeschud».
Dit is geen eigennaam, doch slechts een beschrijving van Arjuna gedurende zijn tapa. Maar in het Nieuw-Javaansch is het een eigennaam geworden van Arjuna als boeteling, Mintaraga, waarnaar de Nw.-Jav. bewerking van ons gedicht meestal dan ook genoemd wordt.
- Wiwudhapati, **14**: 15; **16**: 8, koning der goden, naam van Indra.
- Wr̥haspati, **14**: 8, 14, 20, naam van een goddelijken ziener, priester der goden (Ādip. p. 73, Smar. I 15).
- Yama, **26**: 1; **29**: 5, naam van den god des doods of der gerechtigheid; de beheerscher van het Zuiden.